

บทที่ 8

อาณาเขตและพรมแดน (Territories and Boundaries)

วัตถุประสงค์

เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาและอ่านบทที่ 8 นี้แล้ว นักศึกษาสามารถอธิบายและตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาต่อไปนี้ได้ถูกต้อง

1. ความหมายของคำต่อไปนี้ คือ พรมแดนระหว่างประเทศ อาณาเขต และชายแดน
2. การกำหนดพรมแดน วิธีการกำหนดพรมแดน และการปักปันพรมแดน
3. มิติตามกฎหมายและเทคนิคเกี่ยวกับการกำหนดพรมแดน
4. ประเภทพรมแดนทั้งสามมิติ กล่าวคือพรมแดนบนแผ่นดิน พรมแดนทางน้ำและพรมแดนทางทะเล และพรมแดนทางอากาศ
5. การวิเคราะห์กำเนิดประเภทพรมแดนของแต่ละประเทศได้
6. อธิบายเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) และสิทธิอธิปไตย (Sovereign-Right) โดยเปรียบเทียบลักษณะและอำนาจหน้าที่ของแต่ละคำได้
7. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับพรมแดนระหว่างประเทศ ทั้งในด้านกฎหมายและเทคนิคได้
8. วิเคราะห์และวิพากษ์เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของอาณาเขตได้
9. วิเคราะห์ปัญหาระหว่างประเทศที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันได้ เช่น ปัญหาไหล่ทวีป เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ทะเลอาณาเขต และการล้วงละเมิดอำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตย
10. อธิบายศัพท์ได้อย่างน้อย 10 ศัพท์

บทนำ : อาณาเขตและพรมแดน

ในทางภูมิศาสตร์การเมือง แนวคิดเกี่ยวกับอาณาเขตเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 เป็นต้นมา เมื่อแนวความคิดในเรื่องรัฐประชาชาติได้ขยายตัวขึ้น ความสำคัญในเรื่องอาณาเขตของประเทศและพรมแดนก็แลเห็นเด่นชัดขึ้น เพราะเนื้อหาทางการเมืองนี้ ก็คือขนาดของประเทศเอกราชอันมีอำนาจอธิปไตยทั้งหมดในแง่สามมิติ แม้ว่าในแผนที่จะมีขนาดเพียงกว้างยาวเท่านั้นก็ตาม อาณาเขตเป็นสิ่งที่แบ่งรัฐออกจากรัฐเพื่อนบ้าน การกำหนดอาณาเขตเป็นการแบ่งให้ทราบถึงความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน และเป็นการกำหนดอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐว่าสามารถจะเก็บภาษีใช้กฎหมายบังคับหรือมีกำลังทหารได้ภายในอาณาเขตของรัฐตน Lord Gurzon of Kedleston ได้ให้ความคิดว่า "ชายแดนของรัฐนั้นเปรียบเสมือนคมมีดซึ่งรองรับเรื่องสงครามและสันติภาพ หรือเรื่องชีวิตและความตายของประชากรในรัฐนั้น" นอร์ริสและแอริง (1980) ได้เขียนไว้ว่า "พรมแดนของรัฐเปรียบเสมือนผิวหนังที่เปราะบางซึ่งพรมแดนนี้จะต้องสัมผัสกับโลกภายนอก ซึ่งเรียกว่า "โซนแห่งความกระทบกระเทือน" (Zone of Friction) เพราะเส้นพรมแดนจะเป็นเครื่องเชื่อมและการกระทบกระทั่งระหว่างประเทศเพื่อนบ้านด้วยกัน การกระทบกระทั่งนี้มีบ่อยครั้งที่มิผลจากการทั้งสองประเทศเกิดขัดแย้ง เรื่องพรมแดนเรื่องผลประโยชน์จากธรรมชาติ หรือความขัดแย้งที่เกิดจากการละเมิดสิทธิ เป็นต้น และปัญหาเรื่องพรมแดนนี้อาจเป็นสาเหตุให้เกิดสงครามมากกว่าปัญหาอื่น ๆ นอกเสียจากปัญหาเรื่องการขาดแคลนอาหาร

ถึงแม้ว่าพรมแดนจะเป็นแนวเส้นที่ไม่สามารถมองเห็นได้ (Invisible Lines) แต่ที่จริงแล้วอาจมองเห็นจากลักษณะภูมิประเทศ ส่วนใหญ่ของแนวพรมแดนอาจจะยังไม่มีการจัดการปักปันหลักเขต บางแห่งก็ได้ปักปันแล้ว บางแห่งก็ได้มีการสร้างรั้ว มียามรักษาการ มีตำรวจ และมีสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ป้องกันการผ่านโดยเสรี ยิ่งกว่านั้นลักษณะในที่ตั้งแห่งใดซึ่งมีรูปของวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปควรจะต้องมีการสังเกตและจดจำ ดังเช่น ป้ายโฆษณาจะโฆษณาเครื่องดื่มและอาหารภาษาต่างประเทศต่าง ๆ ลักษณะและคุณภาพของบ้านและสถาปัตยกรรมย่อมเปลี่ยนรูปไป แม้แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย เช่น สภาพของถนนอาจมีลักษณะขรุขระหรือไม่ก็ตาม แต่ผู้เดินทางผ่านย่อมทราบว่าได้ผ่าน "พรมแดนที่ไม่อาจแลเห็นได้" ซึ่งในทางตรงกันข้ามระหว่างโซนของชายแดนประเทศทั้งสองอาจมีสิ่งทีคล้าย ๆ กันมากกว่าแถบแกนกลางของแต่ละประเทศเสียอีก

เมื่อกล่าวถึงพรมแดนระหว่างประเทศ จึงเกี่ยวข้องกับนักภูมิศาสตร์การเมืองอย่างยิ่ง ด้วยเหตุที่ว่าพรมแดนเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ สถานที่ตั้งของแนวพรมแดนและความคงอยู่ เป็นหน้าที่สำคัญประการแรกที่สำคัญของรัฐบาล คือต้องป้องกันเขตแดนและป้องกันคุ้มครองราษฎร นั่นก็คือที่เส้น

พรมแดนนั้น การป้องกันเขตแดนเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ผู้ที่มาจากภายนอกจะต้องหยุดและมีการตรวจสอบ เพราะ ณ ที่นั้น อำนาจอธิปไตยของประเทศนั้นได้เริ่มต้นตรงพรมแดน และนักภูมิศาสตร์การเมืองมีความสนใจต่อการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์บนระยะเวลาที่ปรากฏนั้น แนวความคิดเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายของรัฐแต่ละรัฐในแง่เกี่ยวกับอาณาเขตและพรมแดนของรัฐ

มิติทางกฎหมายเกี่ยวกับพรมแดนระหว่างประเทศและอาณาเขต

1. พรมแดนระหว่างประเทศ

เมื่อกล่าวถึงพรมแดนระหว่างประเทศ ย่อมต้องมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศ และภูมิศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศคู่ขนานกัน ด้วยเหตุที่พรมแดนมีลักษณะเป็นเส้นที่แสดงอาณาเขตของรัฐหรือเป็นแนวแบ่งเขตแดน ในสังคมโบราณหรือชุมชนในสมัยเดิมได้แบ่งแกนกลางของพื้นที่ออกเป็นโซนหรือเป็นแถบ ดังตัวอย่างเช่น "ดินแดนหัวใจ" (Heartland) ซึ่งได้ขยายดินแดนหรืออาณาเขตออกไปเรื่อย ๆ ทรายใดที่ไม่มีอุปสรรคมาขัดขวาง การที่จะให้คำจำกัดความโดยชัดเจนเกี่ยวกับพรมแดนในสมัยประวัติศาสตร์ระหว่างการขยายดินแดนของการปรากฏของรัฐนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก จนกระทั่งเมื่อถึงเวลาหนึ่งเวลาใดเมื่อฐานะของรัฐนั้นได้ปรากฏขึ้น ซึ่งเป็นระยะเวลาหลายศตวรรษ คำว่า "พรมแดน" (Boundaries) จึงยังคงอยู่ในระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่ของชายแดน (Frontiers) เพราะพรมแดนจะต้องมีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกต่อลักษณะทางภูมิศาสตร์ชายแดน เพราะชายแดนหมายถึงบริเวณชายแดนระหว่างรัฐหนึ่งกับรัฐหนึ่งหรือหลาย ๆ รัฐ ซึ่งมีลักษณะเป็นโซนหรือเป็นบริเวณ โดยปกติจะขึ้นอยู่กับลักษณะของชายแดนหรือภูมิประเทศซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยให้การขยายดินแดนไปโดยราบรื่น หรือมีอุปสรรคอันกีดขวาง ในปัจจุบันนี้พื้นที่โลกทั้งหมดได้ถูกรอบครองโดยประเทศต่าง ๆ และพื้นที่ที่ได้ถูกรอบครองนั้นได้มีการแบ่งเขตหรือเส้นที่กั้นล้อมรอบพื้นที่นั้นได้มีการปฏิบัติหรือมีการกำหนดเส้นกั้นพรมแดนโดยความรอบคอบ และได้กำหนดที่ตั้งของประเทศไว้อย่างแน่นอนแล้วในประเทศที่มีความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ได้มีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตและพรมแดนที่เกิดขึ้นในระยะที่มีการแสวงหาอาณานิคมของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศในภายหลังที่สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และสงครามโลกครั้งที่สองได้ยุติลง และในยุคของทศวรรษที่ 1950 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นระยะการสลายตัวของอาณานิคมและในปัจจุบันนี้ในทศวรรษ 1980-1990 ได้มีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตและพรมแดนอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นยุคของการสิ้นสุดยุคสงครามเย็นของโลก (The Cold War World)

2. อาณาเขตของรัฐ

ทฤษฎีสันติใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของ "รัฐ" จะมีหัวข้อร่วมกันอย่างเรื่องหนึ่ง คือ รัฐต้องประกอบด้วยอาณาเขตหรือดินแดนไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ขนบธรรมเนียม หรือการดำรงอยู่ในปัจจุบันจะกล่าวถึงลักษณะคุณสมบัติที่จำเป็นต้องแสดงให้เห็นที่รับรัฐของรัฐต่าง ๆ หรือเพื่อการดำรงอยู่

อาณาเขตหรือดินแดน (Territories) หมายถึงขนาดของประเทศเอกราชทั่วไปในโลก มีพื้นที่อันแน่นอนอยู่ในพรมแดนที่ถูกต้องตามกฎหมาย และรัฐบาลของแต่ละรัฐหนึ่งมีหน้าที่ต่อรัฐของตน และรัฐเพื่อนบ้านตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายพรมแดน ดังนั้นการกำหนดอาณาเขตจึงต้องกระทำกันอย่างรอบคอบ เพราะอาณาเขตของรัฐไม่เพียงแต่ปรากฏอยู่บนพื้นดินเท่านั้น แต่ยังกินขอบเขตลงไปในใต้ดิน และห้วงอากาศอีกด้วย

พรมแดน (Boundaries) มีลักษณะเป็นเส้นที่แสดงอาณาเขตของรัฐ เป็นเส้นที่รัฐเอกราชสองรัฐหรือมากกว่าสองรัฐมาประชิดกันอยู่ เช่น ประเทศบราซิล มีเส้นอาณาเขตของรัฐเอกราชอยู่ประชิดกันถึง 8 รัฐด้วยกันคือ อรุกว่าส ปารากวัย อาร์เจนตินา โบลิเวีย เปรู โคลัมเบีย เวเนซุเอลา และสุรินัม เป็นต้น ณ ที่เส้นพรมแดนอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐจะหยุดหย่อนลง ณ ที่นั้น

ชายแดน (Frontiers) มีลักษณะเป็นโซนหรือเป็นแถบเพราะมีเนื้อที่กว้างเป็นบริเวณส่วนหนึ่งของรัฐซึ่งประชากรได้ขยายตัวไปตั้งถิ่นฐานทางทิศต่าง ๆ ระบุให้ทราบถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชนในรัฐนั้น โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่ทำการเกษตรในระยะแรก ๆ รวมทั้งพวกซึ่งแสวงหาแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์หรือขยายอาณาเขตเพื่อทำมาหากิน ดังเช่น สหรัฐอเมริกาขยายดินแดนไปทางตะวันตกและสหภาพโซเวียตก็ขยายตัวออกไปทางตะวันออกไปทางเอเชีย จนจดมหาสมุทรแปซิฟิก เป็นต้น จากบริเวณชายแดนนี้เอง รัฐต่าง ๆ จึงมักกำหนดเส้นพรมแดนเพื่อพิทักษ์และปกป้องอาณาเขตของรัฐ

ดังนั้น เมื่อกล่าวถึง อาณาเขต พรมแดน และชายแดน จึงมีความหมายสรุปได้ดังนี้

1. ตรงเส้นพรมแดนนั้น เป็นเขตอธิปไตยไกลสุด ซึ่งรัฐเอกราชจะมีอำนาจตามกฎหมาย
2. พรมแดนเป็นเส้นหรือเป็นแนวแบ่งรัฐเอกราชสองรัฐหรือมากกว่า ซึ่งตั้งอยู่ประชิดกันหรือแบ่งคนสองกลุ่มออกจากกัน

3. ตรงเส้นพรมแดนนั้น แบ่งแยกสภาพภูมิศาสตร์ แบ่งแยกสภาพภูมิศาสตร์ออกจากรัฐเพื่อนบ้านเนื่องจากการกำหนดพรมแดน โดยใช้ลักษณะภูมิประเทศ เช่น เทือกเขา ทะเลสาบ แม่น้ำหนองบึง และป่าไม้ เป็นพรมแดนธรรมชาติ

4. เมื่อดินแดนหรืออาณาเขตสิ้นสุดลง ณ ที่ใด อำนาจอธิปไตยก็สิ้นสุดลง สกวันในเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับสถานะทุก และเงื่อนไขพิเศษทุก เป็นที่

5. พรมแดนทำหน้าที่เป็นแรงดันให้ทุกสิ่งทุกอย่างเข้าหาจุดศูนย์กลาง (Centripetal Force) ไม่ว่าจะเป็ผลเมืองหรือทรัพยากรซึ่งอยู่ภายในนั้น และเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ถูกต้องทุกประเทศจึงต้องเคารพในกฎหมายพรมแดน

6. ขาดนัยเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงแยกจากจุดศูนย์กลาง (Centrifugal Force) อันเป็นผลเนื่องจากระยะทาง และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนซึ่งอยู่ชายแดนของรัฐหนึ่งกับอีกรัฐหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม คำว่าขาดนัยมีความสำคัญน้อยกว่าพรมแดนในแง่ของกฎหมาย

ปัจจุบันขาดนัยของมนุษย์เรา หมายถึง ทวีป แอนตาร์กติกา ซึ่งยังไม่นับเป็นหน่วยการเมือง แต่ได้มีประเทศมหาอำนาจหลายประเทศ ได้ไปจับจองพื้นที่ไว้บางส่วนแล้ว และได้จัดตั้งหน่วยอุตุนิยมวิทยาและการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ รวมทั้งห้วงอากาศซึ่งมนุษย์เรายังไม่ทราบขอบเขตอันแน่นอน สำหรับประเทศที่ด้อยพัฒนาอาจมีขาดนัยหลงเหลืออยู่ในพรมแดน คือบริเวณที่ได้รับการตั้งถิ่นฐานอย่างเบาบางมาก อันเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์เป็นต้น

การกำหนดพรมแดน

การกำหนดพรมแดนเกิดขึ้นได้โดยการกระทำของมนุษย์ (Man Made Feature) เพราะพรมแดนไม่ได้มีขึ้นตามธรรมชาติหรือในตัวของมันเอง มนุษย์กำหนดพรมแดนขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์และมีวิธีดำเนินการโดยย่อ ดังนี้

1. เพื่อที่แยกขอบเขตอำนาจทางการเมืองของรัฐหนึ่งออกจากอีกรัฐหนึ่ง (Political Jurisdiction)
2. การกำหนดพรมแดนขึ้น ก็เพื่อลดปัญหาของสงครามซึ่งอาจเกิดขึ้นในอนาคตและก่อให้เกิดสันติภาพระหว่างรัฐเพื่อนบ้าน
3. มนุษย์เป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพรมแดนและกฎหมายพรมแดน
4. การกำหนดพรมแดนอาจใช้ลักษณะภูมิศาสตร์ สันติสัญญา แผนที่ หรือการตกลงระหว่างรัฐคู่กรณี ทั้งนี้อาจต้องใช้เวลานานนับเป็นปี ๆ ก็ได้ หลังจากที่ได้มีการสำรวจและกำหนดเวลาลากเส้นพรมแดนลงบนเนื้อที่จริง ๆ
5. วิธีดำเนินการขั้นสุดท้าย ก็คือ การบริหารพรมแดนเพื่อมิให้มีการละเมิดสิทธิ หรือรุกล้ำดินแดนระหว่างกันได้

เทคนิคและวิธีการกำหนดพรมแดน มีเทคนิคและวิธีการดำเนินการหลายประการในการกำหนดพรมแดน ปัจจุบันมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. กำหนดแนวพรมแดนโดยยอมรับกันมาแต่โบราณกาล
2. กำหนดโดยใช้สนธิสัญญา (Treaty) อนุสัญญา (Convention) และรัฐบาลของสองประเทศให้สัตยาบัน (Ratify) อีกครั้งหนึ่ง
3. กำหนดนโยบายการสำรวจและทำแผนที่ (Mapping Survey)
4. กำหนดโดยการสำรวจและทำแผนที่ (Demarcation Survey)
5. กำหนดโดยใช้แนวเส้นจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง โดยใช้เส้นตรงเชื่อมระหว่างจุดสองจุด

ในการพิจารณาเกี่ยวกับพรมแดน มีคำอยู่สามคำที่ใช้กันอยู่เสมอ คือ

1. การแบ่งพรมแดนตามข้อตกลง (Delimitation) หมายถึงการแบ่งพรมแดนขึ้นตามเจตนารมณ์ของคณะกรรมการเกี่ยวกับพรมแดนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมากหมายถึงถ้อยคำหรือการตกลงที่ปรากฏในสนธิสัญญา เช่น ระยะความกว้างยาวของอาณาเขตรัฐจะรวมภูมิภาคใดหรือตัดทอนส่วนใดออก เป็นต้น
2. การปักหลักพรมแดน (Demarcation) หมายถึง การนำเอาเจตนารมณ์หรือข้อตกลงในสนธิสัญญามาแบ่งกันอย่างจริงจังบนผืนแผ่นดิน เช่น มีการปักหลักเขต โดยการใส่เสาหรือลวด หรือก่อกำแพงกัน หรือหลักเขตใส่เสาปูนซีเมนต์ ดังเช่น พรมแดนไทย-มาเลเซีย หรือใช้สิ่งอื่นใดที่แสดงให้เห็นถึงการแบ่งอาณาเขตที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง
3. การตกลงโดยทั่วไปทางการเมือง (Allocation) โดยใช้การตัดสินใจในทางการเมือง โดยจัดให้มีการประชุมระหว่างประเทศคู่พิพาท และนำหลักฐานต่าง ๆ มาพิจารณา

การมีสิทธิเหนือดินแดน

รัฐต้องมีอาณาเขตหรือดินแดนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง แต่ต้องเป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ (เว้นแต่อาจมีข้อยกเว้นเล็กน้อยบางประเภท) ความจริงกฎหมายระหว่างประเทศเกิดขึ้นโดยการสร้างขึ้น โดยรัฐทั้งหมด ดังนั้นจึงไม่ปรากฏกฎเกณฑ์ที่เป็นแบบอย่างปฏิบัติจนกว่ารัฐต่าง ๆ เหล่านี้จะสร้างกฎขึ้น ยิ่งกว่านั้นรัฐทั้งหลายได้ขยายเพิ่มขึ้น ในความต่อไปนี้จะบรรยายถึงการขยายตัวของรัฐและการรวบรวมพื้นที่ของรัฐ ในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

การเข้าครอบครอง

โดยรากฐานเดิม รัฐจะปรากฏเป็นที่รับรู้และรับรองการเป็นรัฐโดยการยอมรับเป็นเอกฉันท์หรือโดยปริยาย ชาวยุโรปได้ค้นพบแผ่นดินใหม่ในทวีปอเมริกาและแอฟริกา อย่างไรก็ตามก็เป็น

ปัญหาที่ติดตามเรื่องแผ่นดินที่ถูกต้องตามกฎหมายว่าประเทศในยุโรปนั้นสามารถจะเข้าเป็นเจ้าของครอบครองได้อย่างไร ประการแรกการค้นพบได้เป็นหลักในการเข้าครอบครองในศตวรรษที่ 18 ได้มีการค้นพบแผ่นดินในที่ต่าง ๆ กัน แต่การค้นพบเพียงปัจจัยเดียว ย่อมเป็นไปไม่ได้ นอกจากว่าได้มีการพิสูจน์ว่ามีการพิสูจน์ว่ามีการครอบครองที่บรรลุผล ได้มีข้อพิพาทมากมายเกี่ยวกับให้ความคิดหรือความหมายของคำ "effective occupation" ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญต่อการกล่าวอ้างเข้าครอบครองดินแดนและข้อพิพาทเช่นนี้ยังคงปรากฏว่าในปัจจุบัน แต่นับจากไม่มีการค้นพบพื้นดินที่ยังคงเหลืออยู่ในโลกนี้แล้ว และมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยที่จะปรากฏผู้อ้างอิงเพื่อครอบครอง หลักเกณฑ์ของการกล่าวอ้างก็คือ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และความถูกต้องตามกฎหมายโดยเฉพาะ

เงื่อนไข

ถ้ามีรัฐใดกล่าวอ้างถึงการครอบครองดินแดนของรัฐอื่นเป็นเวลาหลายปีโดยไม่มีการร้องเรียนจากผู้เข้าครอบครองเดิม ชื่อที่กล่าวอ้าง (title) ซึ่งจะปรากฏเป็นที่ชัดเจนหรือเป็นที่รับรองหรือไม่ ย่อมเป็นอันยกเลิก และอาจจะให้ตกเป็นสิทธิแก่ผู้กำลังครอบครองรัฐนั้น หลักเกณฑ์นี้ได้ใช้โดยความเป็นผู้เข้าครอบครอง การก่อกำเนิดของความเป็นชาตินิยมได้ถูกกำจัดออกจากเงื่อนไขของการโอนดินแดน ยกเว้นเพียงดินแดนขนาดเล็กและเกาะที่อยู่ห่างไกล ข้อพิพาทเรื่องดินแดนในบางแห่งยังคงเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องตามเงื่อนไขของสิทธิที่จะพึงมีพึงได้

การเข้าครอบครองและการผนวกดินแดน

ตามประวัติศาสตร์ ดินแดนจะถูกเปลี่ยนมือการครอบครองครั้งแล้วครั้งเล่า การเข้าครอบครองประการเดียวย่อมไม่เป็นที่ยอมรับ ผู้มีชัยชนะได้เข้าครอบครองดินแดนมักจะดำเนินการก้าวต่อไปโดยผนวกดินแดนใหม่และรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศตน ได้มีการประกาศใช้กฎหมายในดินแดนใหม่นั้น ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในรัฐสภาแห่งชาติ แต่งตั้งผู้บริหาร ทั้งนี้เพื่อให้มีผลการเข้าครอบครองต่อดินแดนที่ผนวกได้ ทั้งนี้เพื่อให้มีผลการเข้าครอบครองต่อดินแดนที่ผนวกไว้ โดยปกติการผนวกดินแดนมักจะยอมรับในการทำสนธิสัญญาสันติภาพหรือเครื่องมือชนิดอื่น ๆ ตามกฎหมาย การเข้าครอบครองดินแดนตามหลักเกณฑ์นี้ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมที่รักสันติต่อไป อย่างไรก็ตามได้มีการใช้ระบบนั้นน้อยมากดินแดนยังคงมีการเข้าครอบครอง แต่ยังไม่ได้ผนวกดินแดนเข้ากับประเทศผู้เข้าครอบครอง ถึงแม้ว่าจะมีผนวกดินแดน แต่ก็ยังไม่มีการยอมรับรองดินแดนในชุมชนระหว่างประเทศได้ดังเช่นดินแดนบางส่วนของปาเลสไตน์ถูกครอบครองโดยทรานส์จอร์แดนในปี ค.ศ. 1948 และได้ผนวกดินแดนเมื่อปี ค.ศ. 1950 ซึ่งมีประเทศที่รับรองรัฐคือปากีสถาน และสหราชอาณาจักร แม้แต่อาหรับซึ่งเป็น

พันธมิตรกับจอร์แดนก็ปฏิเสธที่จะรับรองรัฐ

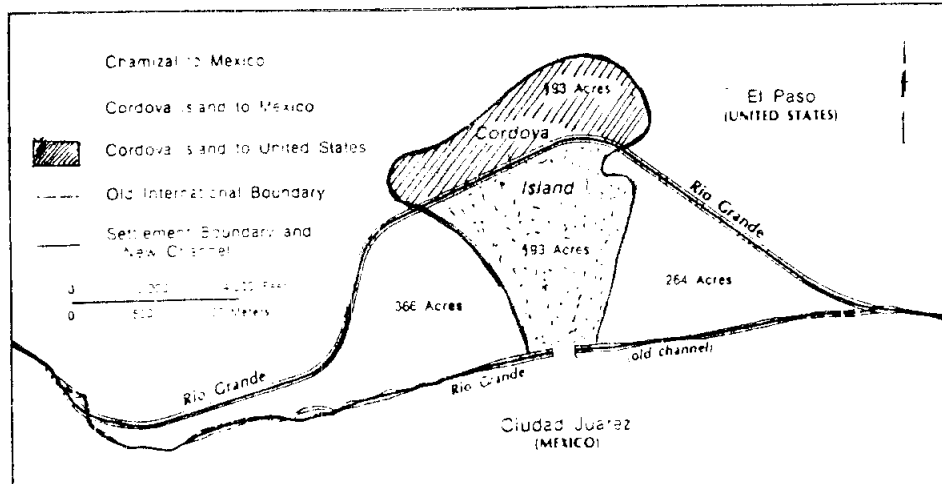
มีการผนวกดินแดน (assimilation) ภายใต้การใช้กำลังทหารเข้าครอบครองใน
ระยะสั้น ดังเช่น ญี่ปุ่นได้ผนวกเกาหลีในปี ค.ศ. 1910 เยอรมันผนวกออสเตรเรียในปี ค.ศ. 1940
ทั้งหมดนี้การผนวกเกิดขึ้นโดยปราศจากสงคราม และปราศจากการคัดค้านอย่างแข็งขันจากแหล่งต่าง ๆ
ในระบอบไม่นานนี้ ละฮาราตะวันตก (เดิมคือ Spanish Sahara or Rio Muni) ได้ถูกแบ่งออกจาก
มอริสโกและมอริตาเนียด้วย แต่การผนวกดินแดนยังไม่เป็นที่ยอมรับโดยประเทศทั่วไป และการทำ
สงครามแบบกองโจร (guerrilla warfare) ยังคงมีต่อไป

การยินยอมยกดินแดน

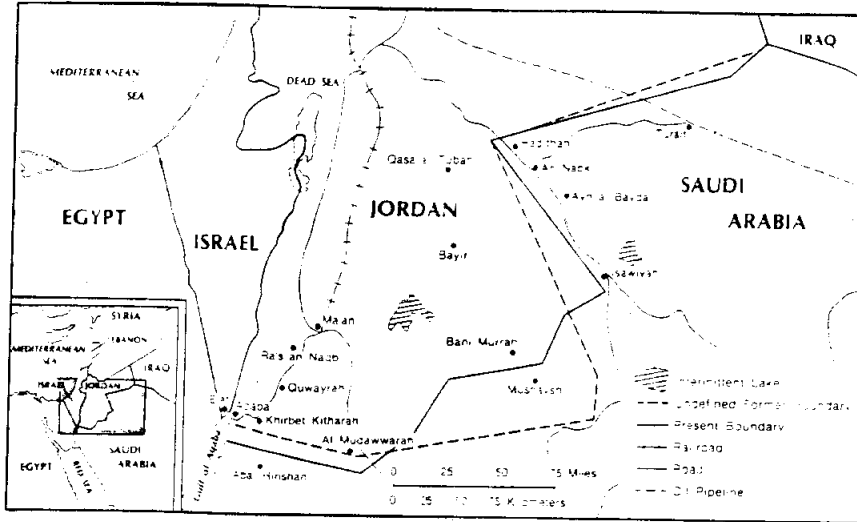
ในอดีตถือเป็นเรื่องธรรมดาที่ดินแดนพร้อมด้วยประชากรจะผ่านจากประเทศหนึ่งไปสู่
ประเทศหนึ่งอย่างง่ายดาย โดยการยอมรับด้วยการซื้อขายหรือให้ค่าชดเชยหรือไม่ก็ตาม มลรัฐส่วนใหญ่
ของสหรัฐอเมริกาจะเป็นในแนวทางนี้ ปัจจุบันมีน้อยมาก แต่เกาะที่อยู่ห่างไกลโพ้นทะเลยังคงมีการ
โอนดินแดนกันอยู่ดังเช่น เกาะคริสต์มาส (Christmas) ในมหาสมุทรอินเดียได้ถูกโอนจากการ ปกครอง
ของสหราชอาณาจักรไปเป็นของออสเตรเลียในปี ค.ศ. 1950 มีการปรับปรุงเรื่องพรมแดนเล็กน้อย
ส่วนใหญ่จะเป็นการแลกเปลี่ยนดินแดน ซึ่งนับว่าเป็นปกติธรรมดาในยุโรปนับแต่สงครามโลกครั้งที่สอง
เป็นต้นมา ข้อพิพาทบางเรื่องหรือดินแดนที่มีการยึดครองแบบหละหลวมอาจจะถูกแบ่งโดยข้อตกลง ซึ่งจะ
เกี่ยวกับการโอนดินแดน ดังเช่น ในจอร์แดนและซาอุดีอาระเบียได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1965 เป็นที่น่า
สังเกตว่ารัฐต่าง ๆ จะไม่ยกเลิกเรื่องดินแดนไม่ว่าดินแดนแห่งนั้นมันจะอยู่ห่างไกลเพียงใด ประชากร
เบาบาง หรือไม่มีประโยชน์ซึ่งควรจะเป็นก็ตาม

แผ่นดินงอก

แผ่นดินงอก คือ พื้นแผ่นดินซึ่งเพิ่มขึ้นแก่รัฐใดรัฐหนึ่งโดยธรรมชาติ โดยปกติทั่วไปเป็น
ผลมาจากมีการสะสมตะกอนใต้ท้องแม่น้ำ ซึ่งจะบังเกิดผลทางพรมแดนระหว่างประเทศ ถ้าหากแม่น้ำ
เปลี่ยนแปลงโดยกระแสน้ำ เช่น น้ำท่วมหรือแผ่นดินไหว กระบวนการนั้นเรียกว่าการเปลี่ยนแปลง
แบบกระแทก (evulsion) และพรมแดนนั้นยังคงเหมือนเดิมพื้นดินจะเพิ่มขึ้นในเขตเดลตา ดินดอน
สามเหลี่ยมปากแม่น้ำตามฝั่งที่ได้ขยายเพิ่มขึ้น เกาะจะเกิดขึ้นใหม่โดยการกระทำของแม่น้ำและกระแสน้ำ
ในมหาสมุทรและอื่น ๆ พื้นที่ของดินแดนที่เปลี่ยนแปลงนี้อาจจะไม่มากมาย แต่บางครั้งก็เป็นปัญหารุนแรง
เพราะมีการเปลี่ยนแปลงการเป็นผู้ปกครองดินแดนผืนนั้น

รูปที่ 8.1 : ตัวอย่างข้อพิพาทแม่น้ำริโอกรังเด่เป็นแม่น้ำพรมแดนระหว่างสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก ด้วยกระแสน้ำและกำลังน้ำก่อให้เกิดการงอกของพื้นดินและการพังทลายเปลี่ยนไปมาตลอดเวลา ภาพข้างบนปรากฏทางโค้งตัวขนาดใหญ่ และแม่น้ำริโอกรังเด่ได้เปลี่ยนทางเดินเข้าสู่ดินแดนของสหรัฐฯ ลำน้ำได้ตัดผ่านดินของเกาะคอรัโดวาเกิดแผ่นดินงอกใหม่เรียกว่า "bancos" ซึ่งเกิดขึ้นมากมายและเกิดปัญหาขึ้นระหว่างสองประเทศตลอดมา ต่อมาทั้งสองประเทศได้ตกลงกันถึงปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1905-1970 ดินแดนแผ่นดินงอกตอนนี้คือ El Chamizal ซึ่งเป็นบริเวณที่มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นและได้มีการกำหนดพรมแดนของแม่น้ำระหว่างประเทศเป็นการถาวรขึ้นใหม่ และพื้นที่ที่งอกใหม่นั้นให้ตกเป็นของประเทศเม็กซิโก

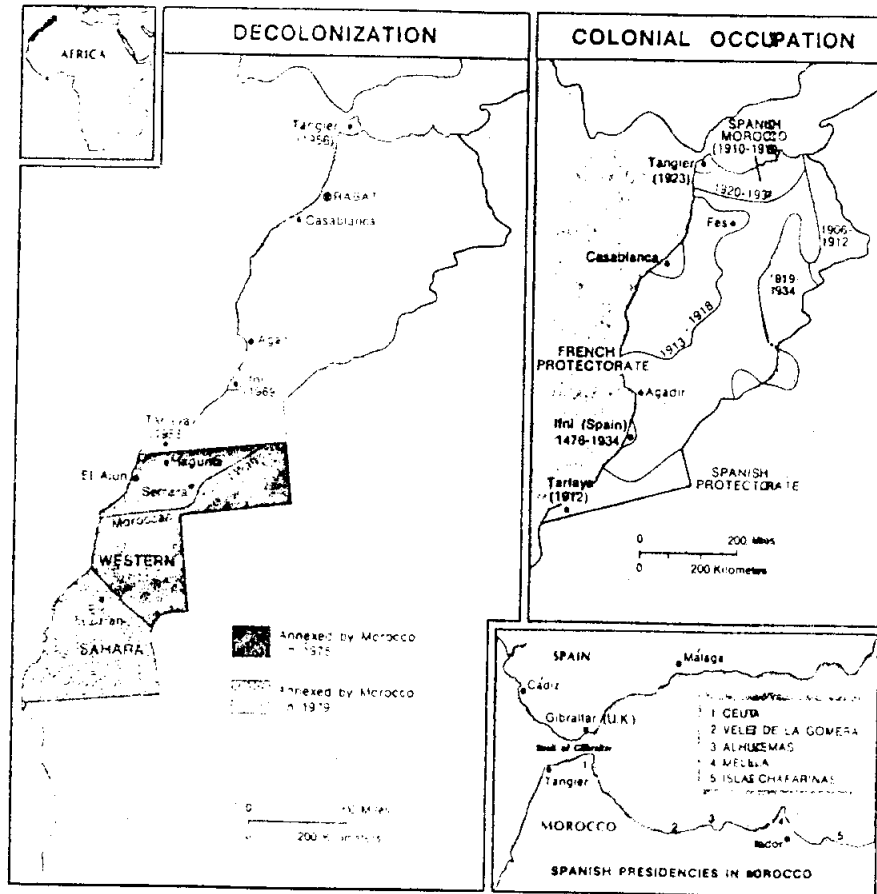
รูปที่ 8.2 : แสดงการกำหนดพรมแดนใหม่ ระหว่างจอร์แดนและซาอุดีอาระเบียในปี พ.ศ. 2508 ผลของการกำหนดพรมแดนใหม่เกิดขึ้น คือ จอร์แดนจะได้รับดินแดนเพิ่มขึ้นคือพื้นที่ชายฝั่งอ่าวอากาบาแต่เสียพื้นที่บางส่วนบนบก แต่มีประชากรกระจายเบาบาง

การเข้าถือสิทธิครอบครอง (Acquisition of Rights)

บางครั้งการใช้ประโยชน์จากดินแดนจะได้รับอนุมัติจากรัฐหนึ่งไปยังอีกรัฐหนึ่งโดยปราศจากเอกสารสัญญาหรืออำนาจอธิปไตยในการเปลี่ยนมืออย่างแท้จริง การโอนสิทธิเช่นนี้มักมาจาก "สัญญาเช่าและมีการให้บริการ" เช่น รัสเซีย เยอรมัน สหราชอาณาจักร และฝรั่งเศส ได้ทำสัญญาเช่าดินแดนจากประเทศจีนในปลายศตวรรษที่ 19 และในทำนองเดียวกัน รัสเซียและเยอรมันได้ทำสัญญาเช่าดินแดนบางแห่งโดยผ่านประเทศญี่ปุ่น โดยปราศจากการยินยอมจากจีน สหราชอาณาจักรยังคงมีสัญญาเช่าดินแดนจากจีนในเขต New Territories ซึ่งเป็นดินแดนติดต่อกับดินแดนอาณานิคมฮ่องกง ส่วนสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1903 ได้ร้องเรียกสิทธิจากปานามาที่จะ "ใช้-เช่าครอบครอง-

และควบคุม" (Use occupation and control) ในบริเวณโซนที่ทำการก่อสร้าง การดำเนินการ และการป้องกันบริเวณคลองปานามา ซึ่งปัจจุบันนี้ได้ยกเลิกไปแล้วเช่นเดียวกับสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1962 ได้อนุญาตให้ฟินแลนด์เช่าดินแดน 50 ปี ตามชายขอบของพื้นดินรอบคลองไซมมา (Saimma) มีความยาวประมาณ 4 กิโลเมตร และยอมอนุญาตให้ฟินแลนด์บูรณะซ่อมแซม ปรับปรุงและการเข้าจัดการในกิจการของคลองที่สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1856 ซึ่งเชื่อมทะเลสาบไซมมากับอ่าวฟินแลนด์ที่วีฮูรา (Viikura) ปัจจุบันเรียกเมืองวายบอร์ก (Vyborg) ในปี ค.ศ. 1972 สหรัฐอเมริกาได้ยกเลิกสัญญาเช่าหมู่เกาะคอร์ดันในทะเลแคริบเบียน ถึงแม้มีการก้าวได้บริหารแดนเหล่านั้นด้วยการนิ่งเฉยของสหรัฐอเมริกา ฐานทัพทั่วโลกเกิดขึ้นทั่วโลกตั้งแต่ ค.ศ. 1940 มีการเช่าดินแดนจากประเทศต่าง ๆ เริ่มต้นจากสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต เช่น ฟอว์กคาลา ฟินแลนด์ และ ซาเซโน อัลเบเนีย และ ประเทศอื่น ๆ

โดยทั่วไป รั้วที่เป็นเจ้าของดินแดนให้เข้านั้นจะเข้มงวดในอธิปไตยของรัฐต่อดินแดนของตนเองในรูปของการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์เฉพาะอย่างได้ ตามที่ประเทศหนึ่งประเทศใดหรือหลายประเทศได้ทำสัญญาไว้ มีการทำสัญญาและการปฏิบัติหลายรูปแบบ แตกต่างกันไปตั้งแต่การเดินทางเรือโดยเสรีในแม่น้ำระหว่างประเทศบางสาย และน่านน้ำภายในของประเทศต่าง ๆ จนกระทั่งถึงการให้บริการพิเศษ หรือความเข้มงวดในการควบคุมดินแดนตัวอย่างข้างต้นได้ปฏิบัติกันมาโดยปกติ แต่ภายหลังจากการรวมตัวกันเป็นรัฐประชาชาติ และจากการประกาศของ Congress of Vienna ในปี ค.ศ. 1815 การเช่าดินแดนจากต่างประเทศได้ลดลงน้อยลง แต่สิทธิที่ได้รับยังคงดำรงอยู่ เช่นปานามา มีสิทธิในการใช้ทางข้ามบริเวณโซนของคลอง (a right of way across the former Canal Zone) และเปรูก็มีสิทธิที่จะเดินทางเข้าไปในดินแดนของชิลีเพื่อที่จะรักษาและหรือปรับปรุงขยายคลองชลประทาน Mauri และ Uchusuma ซึ่งเป็นดินแดนส่วนหนึ่งที่ทอดตัวอยู่บนดินแดน ซึ่งถูกยึดครองโดยชิลีจากเปรู ซึ่งเป็นเจ้าของในสงครามแปซิฟิก ตัวอย่างสุดท้ายได้แก่ประเทศนอร์เว ซึ่งตามสนธิสัญญาปี ค.ศ. 1920 ต้องอนุญาตให้ประเทศต่าง ๆ เข้าจัดการกิจกรรมทางการค้าในเมือง Svalbard (Spitbergen) ภายใต้กฎหมายของตนเอง (เฉพาะสหภาพโซเวียตได้ใช้ประโยชน์เกินกว่าที่กำหนดไว้ เช่น การเข้าจัดการเกี่ยวกับเหมืองถ่านหิน) และยังคงมีการปฏิบัติต่อต้านผู้เช่าดินแดน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ เป็นเขตปลอดทหาร ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง มีหลายประเทศได้เกิดขึ้นและในระหว่างบรรดาประเทศทั้งหลายเป็นประเทศในบริเวณยุโรปภาคใต้ บางแห่งเป็นเกาะในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เมืองทริเอสเต (Trieste) ในปี ค.ศ. 1949 ได้มีการสงบศึกชั่วคราวตามพรมแดนรอบ ๆ ประเทศอิสราเอล และตามขอบสองฝั่งของเส้นปักปันเขตทหาร (demarcation) แบ่งประเทศเวียดนามเป็น เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ และเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

รูปที่ 8.3 : ประเทศมออคโค : แสดงให้เห็นจากยุคเป็นเหยื่อแห่งจักรวรรดินิยม และได้รับเอกราช และเข้าสู่ยุคจักรวรรดินิยมใหม่ (neoimperialist) ภายหลังจากสเปนและฝรั่งเศสได้เข้าครอบครองและสถาปนาเมือง Tangier เป็นเมืองที่ตั้งรัฐบาลระหว่างประเทศ การสลายตัวของลัทธิอาณานิคมได้เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ระหว่าง พ.ศ. 2499-พ.ศ. 2501 และมออคโคได้เข้าครอบครอง ส่วน Spanish Sahara ทั้งหมด ซึ่ง สเปนยังคงเหลือส่วนนี้ปกครองเพียง 5 แห่ง (ดูภาพเล็ก)

ประเภทของพรมแดน

เมื่อกล่าวถึงมิติทางกฎหมายเกี่ยวกับพรมแดนระหว่างประเทศนั้น “มิติทางกฎหมาย” (Legal Dimension) สอดคล้องความถึงทัศนะต่าง ๆ ของกฎหมายที่มีต่อปัญหาเขตแดนและการระงับข้อพิพาท กฎหมายในที่นี้หมายถึงความรวมทั้งกฎหมายภายในรัฐและกฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law) เป็นกฎหมายที่กำหนดถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐ หรือรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศยอมรับความมีอำนาจอธิปไตยของรัฐ ผลจากการที่รัฐมีอำนาจอธิปไตย ทำให้รัฐมีความสามารถในการใช้อำนาจรัฐ (Jurisdiction) เหนือบุคคลและดินแดน การใช้อำนาจดังกล่าวของรัฐเป็นการใช้อำนาจแต่เพียงอย่างเดียว ปราศจากเงื่อนไขและเป็นการทั่วไป แต่รัฐประกอบกันขึ้นเป็นสิ่งสมมติระหว่างประเทศ ดังนั้นกฎหมายระหว่างประเทศจึงต้องบัญญัติถึงขอบเขตของแต่ละรัฐว่าสามารถใช้อำนาจภายในเขตแดนของตน หรือนอกเขตแดนได้เพียงไร ฉะนั้นเมื่อพรมแดนเป็นเสมือนเส้นแบ่งเขตการใช้อำนาจของรัฐหรืออำนาจอธิปไตย พรมแดนจึงย่อมมีความสำคัญต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของชาติ

เนื่องจากพรมแดนถูกกำหนดขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์และมีหน้าที่ต่าง ๆ กัน เช่น เกี่ยวกับการเศรษฐกิจ การเมือง และในแง่การป้องกันความปลอดภัยของประเทศ นอกจากนี้การกำหนดพรมแดนมิใช่จะกำหนดได้ทันที แต่ต้องอาศัยเวลาและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของการคลี่คลายที่ก่อให้เกิดเป็นรัฐขึ้น ฉะนั้นในการกำหนดพรมแดน จำเป็นต้องศึกษาถึงข้อมูลต่าง ๆ และยึดเอาเป็นหลักสำหรับเป็นเครื่องหมายกำหนดการแบ่งประเภทเพื่อสำรวจต่อความเข้าใจ และศึกษาค้นคว้าในภายหลังในแง่ที่อาจมีปัญหาเกิดขึ้นในอนาคตได้

หลักเกณฑ์ของการแบ่งประเภทพรมแดน

ตามกฎหมายระหว่างประเทศ พรมแดนหรือเส้นเขตแดนระหว่างประเทศได้จำแนกออกกว้าง ๆ ได้ 2 ประเภทคือ การกำหนดพรมแดนตามธรรมชาติ และเส้นพรมแดนที่กำหนดโดยมนุษย์ อย่างไรก็ตามการกำหนดพรมแดนทั้งสองประเภทนั้นเกิดขึ้นโดยความคิดของมนุษย์นั่นเอง ดังนั้นในตอนนี้จึงจำแนกประเภทของพรมแดนออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะเฉพาะของพรมแดนดังนี้คือ พรมแดนบนแผ่นดิน (Land International Boundaries) พรมแดนทางน้ำ (Water Boundaries) และพรมแดนทางทะเล (Sea-International Boundaries) และพรมแดนทางอากาศ (Airspace Boundaries) รายละเอียดหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่กำหนดประเภทของพรมแดนแต่ละชนิดเพื่อให้มีค่าบังคับตามกฎหมาย (legal value) โดยสรุปมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ก. พรมแดนบนแผ่นดิน แบ่งตามลักษณะพรมแดน ได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. พรมแดนแบบก่อกำเนิด (Genetic Boundaries) การกำหนดพรมแดนแบบนี้ ริชาร์ด ฮาร์ทซอร์น และลิตีเฟน โจนส์ มีความเห็นพ้องกันในเรื่องการกำหนดพรมแดนโดยยึดหลักความสัมพันธ์ระหว่างพรมแดนกับปัจจัยทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นหลักก่อนหรือหลังระยะเวลาที่มีการตกลงในเรื่องพรมแดนระหว่างคู่กรณี การแบ่งพรมแดนแบบก่อกำเนิดที่แบ่งออกได้ดังนี้

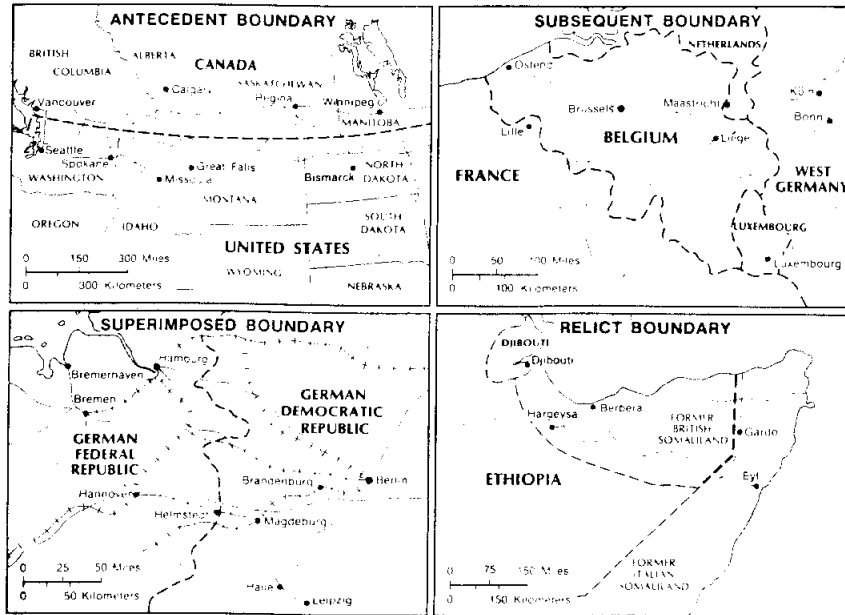
1.1 พรมแดนที่กำหนดขึ้นก่อนการตั้งรกรากของประชากร (Antecedent Boundary) ฮาร์ทซอร์น ได้ให้แนวความคิดตามกำเนิดพรมแดนในลักษณะนี้ว่าเป็นการกำหนดพรมแดนขึ้นก่อนที่จะมีประชากรเข้าไปตั้งรกรากอยู่ในแถบนั้น และดินแดนแถบนั้นยังไม่เจริญ จึงไม่ปรากฏรูปแบบวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างเด่นชัด เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศหรืออาจไม่มีทรัพยากรหรืออุปสรรคเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการกีดกันการอพยพเข้าอยู่อาศัยทำมาหากินหรือยังเป็นบริเวณที่ยังมิได้บุกกรุกหรือหลงการสำรวจมาก่อน แต่ในบริเวณที่คู่กรณีมีสิทธิในเขตนั้น เช่น พรมแดนระหว่างสหรัฐอเมริกากับแคนาดาตรงเส้นละติจูดที่ 49 องศา ได้มีการตกลงกันก่อนที่จะขยายการตั้งถิ่นฐานเข้าไปถึงบริเวณนั้นเป็นการกำหนดขึ้น ตามสนธิสัญญาในปี พ.ศ. 2325 และพรมแดนระหว่างแคนาดาและอลาสก้ากำหนดขึ้น ตามสนธิสัญญาในปี พ.ศ. 2368 หรือพรมแดนของประเทศต่าง ๆ รอบทะเลทรายสะฮารา กำหนดกันโดยรวดเร็วโดยมิให้มีการสำรวจทรัพยากรน้ำมันแต่อย่างใด รวมทั้งพรมแดนระหว่างรัฐต่าง ๆ ในออสเตรเลียก็กำหนดขึ้นในลักษณะเดียวกัน

1.2 พรมแดนที่กำหนดขึ้นที่หลังตามความแตกต่างของวัฒนธรรม (Subsequent Boundary) การกำหนดพรมแดนแบบนี้เป็นการกำหนดและปักปันพรมแดนขึ้นในเมื่อมีพลเมืองอาศัยอยู่เต็มที่แล้วเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมเหมือนกันหรือต่างกัน การกำหนดพรมแดนนั้นก็เพื่อการแบ่งแยกระหว่างชนกลุ่มใหญ่หรือชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีปัจจัยในด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่แตกต่างกัน (Major or minor division of natural and cultural regions) เช่น ภาษา ศาสนา การดำรงชีวิตในวิถีที่ต่างกัน ตามที่เคสกล่าวไว้แล้วว่าความโน้มเอียงในการกำหนดพรมแดนนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุโรปส่วนใหญ่จะเป็นการแบ่งแยกตามวัฒนธรรม โดยถือเอาความแตกต่างของภาษาเป็นสำคัญดังเช่น เนเทอร์แลนด์ เบลเยียม ฝรั่งเศส และเยอรมัน การแบ่งพรมแดนระหว่างอินเดียและปากีสถานเป็นในรูปของการแตกต่างทางศาสนา หรือการแบ่งพรมแดนระหว่างอาร์เจนตินากับชิลี เป็นต้น ฉะนั้นการกำหนดพรมแดนประเภทนี้เป็นการแบ่งกันตามวัฒนธรรมทางภาษาหรือศาสนา จึงกล่าวได้ว่าเป็นการแบ่งพรมแดนตามความเป็นชาติ (Nation) ในระยะยาวอาจมีการก่อตั้งรัฐประชาชาติ (Nation State) ขึ้นเพื่อความสอดคล้องกับความเป็นชาติเมื่อใด พรมแดนดังกล่าวนี้ก็จะกลายเป็นพรมแดนของรัฐเอกราช

1.3 พรมแดนนี้กำหนดขึ้นโดยผู้มีอำนาจในการกำหนดพรมแดนโดยไม่คำนึงถึงวัฒนธรรมและกลุ่มชนเป็นหลัก (Superimposed Boundaries) การกำหนดพรมแดนประเภทนี้ก็เช่นเดียวกับประเภท Subsequent Boundaries คือ กำหนดพรมแดนขึ้นเมื่อได้มีการตั้งถิ่นฐานแล้ว พรมแดนประเภทนี้อาจจะแบ่งชนชาติเดียวกันออกเป็น 2 พวก เช่น พรมแดนของอาณาจักร Hapsburg ก่อน พ.ศ. 2461 คือ แบ่งชาวโรมาเนียออกจากประเทศโรมาเนีย แบ่งชาวโปแลนด์ออกจากประเทศโปแลนด์ ชาวเซอร์บออกจากประเทศเซอร์เบีย และชาวอิตาลีออกจากประเทศอิตาลี เช่นเดียวกับในทวีปแอฟริกาพรมแดนของประเทศในอาณานิคมโดยเฉพาะกานา โตโก คาโอมือร์ ไนจีเรีย และคาเมรูน ประเทศเหล่านี้ประกอบด้วยชนชาติมากกว่า 2 เผ่า

การแบ่งพรมแดนประเภทนี้บางครั้งเกิดจากเส้น Truce Lines คือเมื่อสงครามเกิดขึ้นและมีการพักรบชั่วคราว เมื่อมีการเจรจายุติสงคราม ฝ่ายที่มีอำนาจเหนือ หรือฝ่ายรบชนะจะเป็นผู้กำหนดพรมแดนนี้ โดยมีได้คำนึงถึงปรากฏการณ์หรือวัฒนธรรมอันปรากฏอยู่ในบริเวณนั้น เช่น พรมแดนระหว่างเนเธอร์แลนด์และเบลเยียม ประเทศเยอรมันถูกแบ่งออกเป็นเยอรมันตะวันตกและเยอรมันตะวันออก พรมแดนระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ ที่เส้นละติจูด 38 องศาเหนือ และพรมแดนรอบฉนวนกาซา (Gaza Strip) ระหว่างอิสราเอลและจอร์แดน และรัฐอาหรับทั้งหลายใน พ.ศ. 2492 ซึ่งยังคงปรากฏปัญหาการโต้เถียงกันอยู่ พรมแดนชนิดนี้เกิดขึ้นเนื่องจากวัตถุประสงค์ทางการเมือง โดยไม่คำนึงถึงผลเสียหายในการแบ่งแยกวัฒนธรรมและเชื้อชาติ

1.4 พรมแดนสาบสูญ (Relict Boundaries) บางครั้งพรมแดนดั้งเดิมสูญหายไปหรือถูกยกเลิกไปตามวัตถุประสงค์ทางการเมือง แต่จะปรากฏร่องรอยของวัฒนธรรมต่าง ๆ อยู่ เช่น ชื่อสถานที่ต่าง ๆ ตัวอาคาร ซึ่งปรากฏในด้านสถาปัตยกรรม อาร์ทเซอร์น ได้อีกตัวอย่างของร่องรอยพรมแดนของ Russo German ซึ่งลากผ่านแหล่งอุตสาหกรรมในแถบ Upper Silesia โดยศึกษาจากแบบสถาปัตยกรรมจากตัวอาคารบ้านเรือนซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน ระหว่างอาณาจักรทั้งสองหรือหลักฐานของสถาปัตยกรรมเทอริกซ์ในแหลมบอลข่าน และร่องรอยแบบสเปนในตะวันตกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น พรมแดนประเภทนี้สูญหายหรือยกเลิกไปเพราะการสลายตัวหรือการรวมตัวของประเทศเพื่อบ้านทั้งสองพรมแดนจึงไม่มีความหมายทางการเมืองอีกต่อไป เนื่องจากกลายเป็นเขตแดนภายในของประเทศไป

Genetic classification of boundaries.

รูปที่ 8.4 : แสดงการแบ่งพรมแดนตามแบบคูกำเนิดที่มาซึ่งแบ่งออกได้ 4 ลักษณะดังภาพ

2. พรมแดนที่อาศัยสภาพภูมิศาสตร์กายภาพและลักษณะภูมิประเทศเป็นหลัก

(Geomorphic Boundaries) โดยการใช้เครื่องกีดขวางทางธรรมชาติ (Natural Barrier) เป็นเครื่องกำหนด การกำหนดพรมแดนในลักษณะนี้เกิดขึ้นได้โดยใช้ทิวเขา แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ ทะเลทราย แนวป่า หนองบึง มหาสมุทร และทะเลภายใน เช่น อ่าวไทย รูปตัว "ก" เป็นเกณฑ์ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องกำหนดที่มองเห็นมากกว่าการใช้เส้นพรมแดนแบบพรมแดนเรขาคณิตเป็นที่ทราบกันดีว่า "อำนาจการเมือง" ในการตกลงเรื่องพรมแดนนั้นถ้าพิจารณาแล้วพรมแดนทางบกที่ใช้สันเขา (Mountain Crest) หรือเส้นมัธยฐาน (Median line) ของแม่น้ำหรือทะเลสาบย่อมลากเส้นลงในแผนที่ได้ง่ายกว่า ถึงแม้ว่าจะถูกต้องหรือคลาดเคลื่อนบ้างก็ตาม ในกรณีอาศัยทิวเขาหรือเนินเขาเป็นเกณฑ์ อาจมีความไม่แน่นอนเกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องยึดสายน้ำที่เกิดจากเนินเขาสองเนินหรือที่เรียกว่าต้นน้ำ (Watershed) เป็นเส้นกำหนดพรมแดน เช่น การแบ่งพรมแดนของไทยกับกัมพูชา การแบ่งพรมแดนของไทยกับลาวก็ใช้หลักแม่น้ำเป็นหลักเขต โดยนิยมแบ่งกันตรงกลางลำน้ำ ซึ่งเป็นร่องน้ำลึก (Thalweg) อย่างไรก็ตามปรากฏว่าปัญหาเกิดจากการแบ่งพรมแดนทำนองนี้มีมาก เช่น

กรณีไทยกับกัมพูชา เรื่องปราสาทเขาพระวิหาร กรณีพรมแดนระหว่างจีนและอินเดีย เช่นในปี พ.ศ. 2457 Sir Henry Mc. Mahon ได้เสนอให้มีการแบ่งพรมแดนระหว่างจีนกับอินเดียตามเส้น Mc. Mahon Line ตามสนธิสัญญาโดยยึดแนวเขาหิมาลัยและทิวเขาอื่น ๆ เป็นเกณฑ์ รัฐบาลอังกฤษเป็นผู้กระทำการแทนรัฐบาลอินเดีย และจีนก็ยอมรับข้อเสนอดังกล่าว แต่เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 40 กว่าปี จีนได้ประกาศว่าพรมแดนของตนถูกล่วงละเมิดโดยอินเดีย หรือกรณีระหว่างออสเตรเลียกับอิตาลีตรงช่องเบนเนอร์ โดยใช้เส้นเขากำหนดเขตพรมแดนทะเลสาบบางแห่งในโลกก็ถูกกำหนดให้เป็นเส้นพรมแดนนานาชาติ เช่น ทะเลสาบทั้ง 5 ในทวีปอเมริกาเหนือระหว่างสหรัฐอเมริกาและแคนาดา หรือทะเลสาบที่ทิคาคา ในทวีปอเมริกาใต้ แบ่งพรมแดนระหว่างโบลิเวียและเปรู เป็นต้น

มีปัญหาเกี่ยวกับพรมแดนระหว่างประเทศซีลกับอาเจนตินา ใช้เส้นเขาเป็นเครื่องกำหนด โดยใช้สันปันน้ำแบ่งเขตซีกตะวันออกและตะวันตก และสันปันน้ำนี้จะมีเส้นทางต่อเนื่องจากยอดเขาลูกหนึ่งไปยังสันเขาลูกอีกลูกหนึ่ง อย่างไรก็ตามสองประเทศได้ก่อสงครามขึ้น สหรัฐได้ช่วยไกล่เกลี่ยปัญหา นี้ ปัจจุบันนี้อาเจนตินาได้สร้างหลักเขตแดนเรียก "The Christ of The Andes" สูง 26 ฟุต ตั้งอยู่บนสันเขาระหว่างสองประเทศ อนุสาวรีย์สร้างขึ้นเป็นการเตือนความจำประเทศอื่น ๆ ให้ตระหนักถึงการตีความหมายในคำจำกัดความของคำว่า "พรมแดน"

3. พรมแดนแบบเรขาคณิต (Geometric Boundaries) หรือการกำหนดพรมแดน โดยอาศัยค่าพิกัดภูมิศาสตร์ (Geodetic Co-ordinate) เป็นการกำหนดพรมแดนโดยคู่กรณีใช้สองจุด หรือละติจูดเป็นหลักยึด ซึ่งค่าของละติจูดและลองจิจูดเป็นตัวเลข ซึ่งได้จากการคำนวณ และสามารถกำหนด (plot) จุดลงบนแผนที่ได้ แต่ไม่มีแนวพรมแดนหรือเครื่องกำหนดอื่นใดที่เป็นจริงบนแผนที่ และการกำหนดแนวพรมแดนอีกลักษณะหนึ่งคือการใช้แนวเส้นตรง (Straight Line) เป็นการกำหนดแนวพรมแดนจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง โดยอาศัยสภาพภูมิประเทศที่เห็นเด่นชัด เช่น ยอดเขา ปากแม่น้ำ ทางร่วมทางแยกของแม่น้ำหรือสิ่งก่อสร้างที่ทำขึ้นหรือที่มีอยู่เดิม เช่น หลักเขตแดนโบราณสถาน (Pillars-Boundaries) เป็นต้น ใช้เป็นจุดหลักอ้างอิงในการกำหนดพรมแดน ทั้งนี้เป็นความสะดวกรวดเร็วในการกำหนด และปักปันพรมแดน การกำหนดเส้นพรมแดนแบบนี้มักใช้ในเขตที่มีการตั้งถิ่นฐานของประชากรเบาบาง เช่น พรมแดนระหว่างสหรัฐอเมริกาและแคนาดา ตั้งแต่ทะเลสาบทั้งห้าเลยไปจนถึงมหาสมุทรแปซิฟิก หรือ ทวีปแอฟริกาในเขตทะเลทรายสะฮารา การแบ่งเขตพรมแดนประเภทนี้เริ่มมาจากในสมัยศตวรรษที่ 15 เป็นระยะที่โปรตุเกสและสเปนมีอำนาจมาก ทั้งสองประเทศได้ขยายอาณาเขตโดยการแสวงหาอาณานิคมประเทศคู่กรณีได้ให้สันตปาปาเป็นผู้กำหนดเขตพรมแดนโดยแบ่งโลกออกเป็นสองส่วน ตามสนธิสัญญา Tordesillas คือสันตปาปา ได้กำหนดเอาสองจุด 50 องศาตะวันตกเป็นหลัก บริเวณตะวันออกของสองจุด 50

องศาตะวันตกนี้เป็นของโปรตุเกส และทางทิศตะวันตกของลองจิจูด 50 องศาตะวันตกเป็นของสเปน การแบ่งพรมแดนดังกล่าวนี้ทำให้การแสวงหาดินแดนของทั้งสองฝ่ายเป็นไปโดยสันติ

ดังนั้นการกำหนดพรมแดนโดยวิธีการนี้สะดวกง่ายดาย ทั้งในแผนที่ และการปักปันเขตแดน โดยอาศัยความเป็นจริงโดยการคำนวณ

4. พรมแดนที่ยึดเอาวัฒนธรรมและอดีตในการคลี่คลายพัฒนาในการกำเนิดรัฐขึ้นเป็นหลัก

(Cultural and Historical Boundaries or Anthropogeographic Boundaries)

การแบ่งพรมแดนประเภทนี้ต้องอาศัยจากการสำรวจตรวจสอบบริเวณที่จะกำหนดพรมแดน โดยเริ่มดูจากชนกลุ่มน้อย (Minorities) ภายในบริเวณซึ่งจะกำหนดพรมแดน ตรวจสอบวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละกลุ่มเป็นหลัก เช่น ภาษา ศาสนา สัญชาติ เชื้อชาติ ขนบประเพณี และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นต้น บางครั้งปัจจัยเหล่านี้อาจจะสอดคล้องกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ก็ได้ เช่น พรมแดนระหว่างฝรั่งเศสและสเปนในการใช้เทือกเขาพีเรนีส เป็นเขตกำหนดพรมแดน หรือพรมแดนระหว่างอินเดียและปากีสถาน ใช้ศาสนาเป็นเครื่องกำหนด ในกรณีเช่นนี้ถ้าการกำหนดเขตแดนเป็นที่แน่นอนย่อมขจัดปัญหายุ่งยากทั้งปวงลงได้ แต่ในทางปฏิบัติทำได้ยากมากเช่น หลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งได้มีการแยกดินแดนของยุโรปตอนกลาง และยุโรปตะวันออก เพื่อแยกชนกลุ่มน้อยออกจากกัน โดยใช้มติมหาชน (Plebiscites) เช่น เชโกสโลวาเกีย ออสเตรีย อัลเบเนีย โปแลนด์ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาเกิดขึ้น เช่น ภายในดินแดนโปแลนด์ก็ยังมีชาวเยอรมันหลงเหลืออยู่ ชาวอัลเบเนียก็ยังคงเหลืออยู่ในยูโกสลาเวีย เป็นต้น ดังนั้นการกำหนดพรมแดนโดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องแบ่งแยกเด็ดขาดจริง ๆ จึงทำได้ยาก เนื่องจากประชาชนหลายหมู่หลายเผ่าเคยอยู่ร่วมกันในบริเวณนั้นมาช้านานแล้ว มีความผูกพันทางเศรษฐกิจ และสังคม อย่างแน่นแฟ้นมาก่อน

นอกจากนี้ในการกำหนดพรมแดนโดยยึดหลักความเป็นมาจากอดีต โดยอาศัยจุดกำเนิดรัฐ หรือชนกลุ่มน้อย หรือสภาพภูมิประเทศ หรือหลักการแบ่งเขตปกครองมาแต่โบราณ เช่น ประเทศสวิทเซอร์แลนด์ มีประชาชนอยู่ร่วมกันถึง 3 เผ่า พูดภาษาต่างกัน คือ ฝรั่งเศส เยอรมัน และสวิต หรือในบริเวณประเทศฝรั่งเศสยังคงมีบางส่วนของชาวฝรั่งเศสพูดภาษาเยอรมัน ทั้งนี้เพราะการกำหนดพรมแดนระหว่างฝรั่งเศส และเยอรมันได้ยึดถือเอาพรมแดนเก่าสมัยของแคว้นมาเป็นเกณฑ์ เป็นต้น

ข. พรมแดนทางน้ำ

พรมแดนทางน้ำ คือดินแดนอาณาเขตใดที่อยู่ติดกับแม่น้ำ ทะเลสาบ และมหาสมุทร ซึ่งเป็นพรมแดนระหว่างประเทศอยู่มากมาย ธรรมชาติเหล่านี้สามารถมองเห็นชัดเจนแผนที่และจะเป็นพรมแดนธรรมชาติที่คงที่ ให้ประโยชน์ในการคมนาคมขนส่ง และป้องกันศัตรูไปด้วย ประเทศใดก็ตามที่มีพรมแดนติดกับทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาสมุทรย่อมกล่าวได้ว่าประเทศนั้น ๆ มีโอกาสดีและเป็นประโยชน์ต่อประเทศหลาย ๆ ด้าน ดังสุภาษิตอาหรับบทหนึ่งกล่าวว่า "He who lives on the ocean row in water, but he who lives on the land must row in blood"

พรมแดนทางน้ำ แบ่งออกได้ตามลักษณะได้ 2 ประเภท คือ พรมแดนทางน้ำบนแผ่นดิน (Water Boundaries) และพรมแดนทางทะเล (Sea International Boundaries)

1. พรมแดนทางน้ำ

1.1 แม่น้ำ

แหล่งวัฒนธรรมโบราณมักมีกำเนิดมาจากแหล่งลุ่มน้ำสำคัญ ๆ เช่น ลุ่มน้ำไนล์ ลุ่มน้ำไทกริส ยูเฟรทีส ลุ่มน้ำสินธุ-คงคา และลุ่มน้ำอ่าวโห เป็นต้น สังคมมนุษย์สมัยโบราณมีความคิดกันว่า ความอุดมสมบูรณ์ของรัฐนั้นขึ้นอยู่กับแม่น้ำเป็นหลักสำคัญ เพราะแม่น้ำเป็นแหล่งบริโภคและอุปโภคการคมนาคมขนส่ง การค้าขาย และโดยเฉพาะในแหล่งเกษตรกรรม เป็นต้น

การใช้แม่น้ำเป็นแนวพรมแดนระหว่างประเทศ นับว่าได้มีการปฏิบัติกันมานานแล้ว มีรัฐประชาชาติในโลกนี้หลายประเทศที่ใช้แม่น้ำเป็นเส้น แนวพรมแดน บริเวณที่ใช้แม่น้ำเป็นพรมแดนแบ่งทำให้เราสามารถทราบเขตแดนทั้งสองฝากได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามพรมแดนแม่น้ำนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ในระยะยาว จึงนับได้ว่าเป็นพรมแดนที่มีลักษณะไม่ถาวร เดิมใช้เส้นมัธยะ (Median Line) หรือเส้นกึ่งกลางแม่น้ำเป็นเส้นแนวพรมแดน ต่อมาปรากฏตามสนธิสัญญากรุงปารีส ค.ศ. 1919-1920 (พ.ศ. 2462-2463) ได้กำหนดไว้ว่าถ้าเป็นแม่น้ำที่ไม่ใช้ในการคมนาคมขนส่งและเดินเรือไม่ได้ให้ถือเอาแนวกึ่งกลางแม่น้ำเป็นเขตพรมแดน โดยใช้เส้นมัธยะเป็นหลักถ้าเป็นแม่น้ำที่ใช้เดินเรือได้ให้ถือเอาร่องน้ำลึกหรือร่องน้ำที่ไหลแรงที่สุด (Thalweg) เป็นแนวพรมแดนทั้งนี้เพราะร่องน้ำลึกเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าแนวกึ่งกลางแม่น้ำ เท่าที่ปรากฏร่องน้ำลึกจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามการงอกและการกัดเซาะของตลิ่งแม่น้ำ ถ้าหากการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจนทำให้แผ่นดินเกิดงอกขึ้นมาใหม่ (Accretion) และถ้าไม่ได้มีการตกลงกันใหม่ระหว่างประเทศที่ใช้แม่น้ำร่วมกัน แนวพรมแดนนั้นก็ไม่ใช่ไปตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับร่องน้ำลึกนี้ได้มีผู้ถกเถียงกันมากกว่าจะใช้หลักเกณฑ์ใดตัดสินว่าแม่น้ำใดบ้างที่ใช้เดินเรือได้และแม่น้ำใดที่ใช้เดินเรือไม่ได้

นอกจากนี้ในปัจจุบัน การใช้แม่น้ำเป็นแนวพรมแดนนั้นอาจถือได้หลายอย่าง เช่น ใช้แนวกึ่งกลางแม่น้ำ ใช้ร่องน้ำลึก หรือฝั่งใดฝั่งหนึ่งของแม่น้ำก็ได้ (ซึ่งได้นำมาใช้กับแม่น้ำที่แบ่งระหว่างมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา) สำหรับการให้สะพานข้ามแม่น้ำให้ถือกึ่งกลางสะพานเป็นเขตแดนตลอดไป โดยไม่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของร่องน้ำใต้สะพาน

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้แม่น้ำเป็นแนวพรมแดน

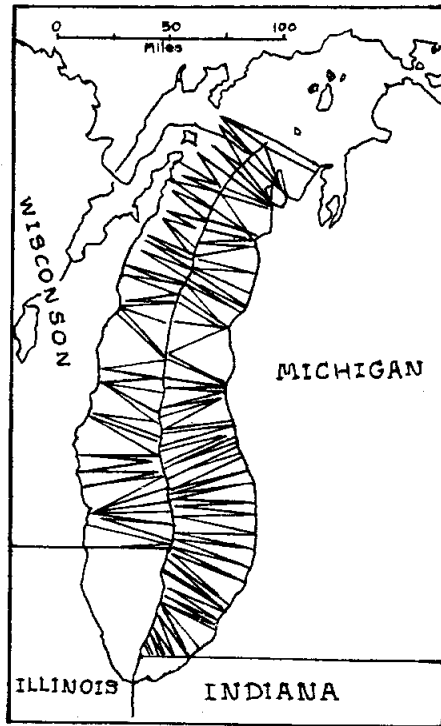
แม่น้ำเป็นหลักในการแบ่งพรมแดนสำคัญอย่างยิ่ง แม่น้ำนั้นอาจจะเป็นเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างมลรัฐ ซึ่งอยู่ภายในประเทศเดียวกัน หรืออาจเป็นแม่น้ำนานาชาติเพราะไหลผ่านหลายประเทศ นอกจากนี้หน้าที่สำคัญประการอื่น ๆ ของแม่น้ำ คือ การเดินเรือพาณิชย์ เรือโดยสาร เป็นที่ถ่ายเทของเสีย ฯลฯ เป็นต้น

การที่จะกำหนดเขตพรมแดนของท้องน้ำให้แน่นอนนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก ไม่เพียงแต่จะยุ่งยากในการกำหนดหลักเขตบนผิวน้ำเท่านั้น แต่จะต้องกำหนดเจาะจงตรงบริเวณที่เส้นแบ่งเขตพรมแดนนั้นอยู่ตรงจุดกึ่งกลางด้วย และโดยเหตุที่แม่น้ำมีการพัฒนาโดยการเปลี่ยนแปลงหลายประการ ดังเช่น เปลี่ยนแปลงรูปร่างของลำน้ำ ฝันท้องน้ำ พลังกระแสน้ำ การตกตะกอนทับถมท้องน้ำ และการพังทลาย การกัดเซาะของชายฝั่งแม่น้ำ รวมทั้งระบบการระบายน้ำ ซึ่งจะมีผลทำให้ลักษณะของลำน้ำและร่องน้ำเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นในการกำหนดเขตแดนระหว่างประเทศซึ่งแต่เดิมนั้นเส้นเขตแดนของรัฐชายฝั่งมาสิ้นสุดลงตรงชายฝั่งน้ำ ส่วนกลางของลำน้ำถือว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังเช่น สนธิสัญญาปักปันเขตแดนระหว่างโปรตุเกสกับฮอลแลนด์ ลงวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1816 ข้อ 27 กำหนดว่า "ในกรณีใด ๆ ให้ถือว่าลำธารหรือแม่น้ำนั้นเป็นเส้นอาณาเขตเป็นเจ้าของร่วมกันของรัฐทั้งสอง เว้นแต่จะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น...."

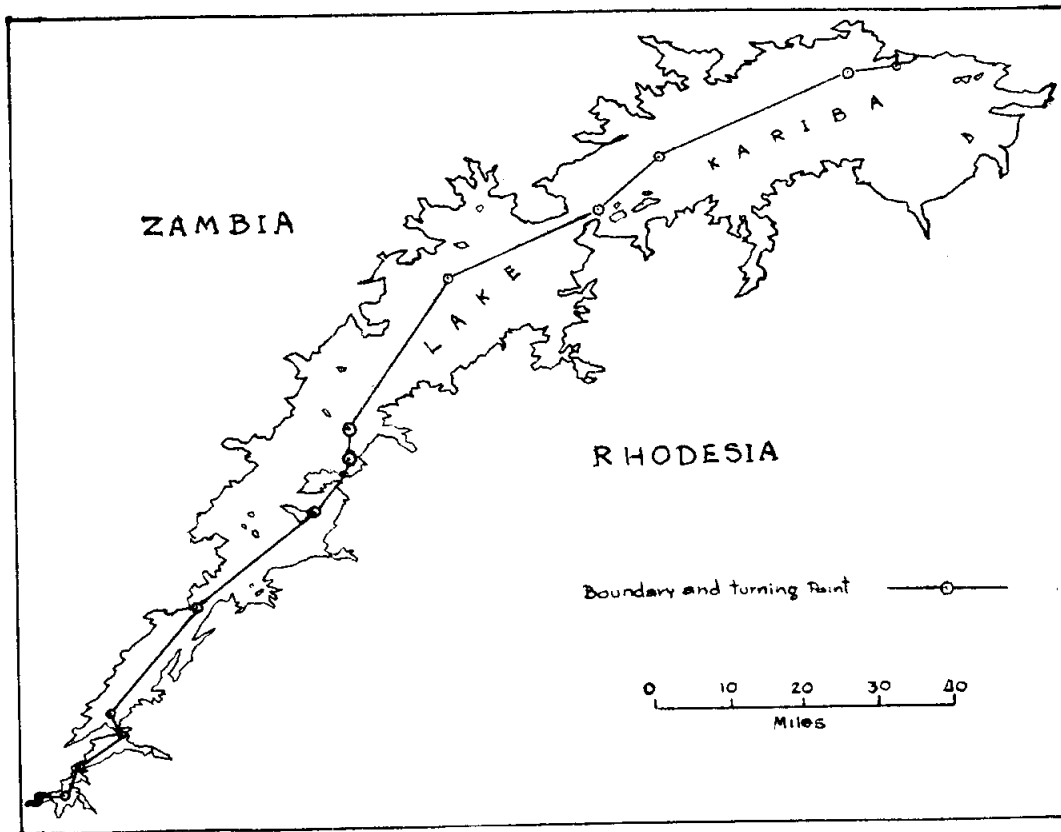
เมื่อใดก็ตามเมื่อลำน้ำเปลี่ยนทางเดิน จำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพรมแดนแต่สำหรับสหรัฐอเมริกา และเม็กซิโกได้ตกลงกำหนดหลักเกณฑ์แน่นอนไว้บังคับ ถึงแม้ว่าลำน้ำ Rio Grande เปลี่ยนทางเดิน หรือเกิดการลึกร่อนทำให้ชายตลิ่งพังทลายจนเกิดการทับถมของตะกอนก่อให้เกิดแผ่นดินงอก (Accretion) หรือเป็นเกาะ (Island) เล็ก ๆ ในบริเวณแม่น้ำริโอกรังเดก็ก็ตาม จะไม่ทำให้เส้นกั้นอาณาเขตเปลี่ยนแปลงจากการยึดถือแนวกึ่งกลางของแม่น้ำเดิมเป็นแนวแบ่งเขตที่แบ่งพรมแดน ตามข้อตกลงของคณะกรรมการสำรวจดินแดนระหว่างชาติในปี พ.ศ. 2395 โดยถือหลักว่าถ้าหากแนวที่แบ่งพรมแดนนั้นไม่มีผลร้ายต่อความเป็นอยู่ของปวงชนที่อาศัยนั้น และไม่มีผลร้ายกระทบต่อแผ่นดินใหม่ (Bancoes) ที่เกิดขึ้นก็ให้ใช้หลักแนวแบ่งครึ่งของแม่น้ำ และถ้าหากว่า Bancoes นั้นมีขนาดใหญ่มีคนอาศัยอยู่จำนวนมากก็ให้ถือว่าแผ่นดินใหม่นั้นเป็นของประเทศนั้นด้วย ในบางกรณีเส้นแบ่งแนวพรมแดนนี้จะยึดแนวเดิมของท้องน้ำเก่าเป็นเกณฑ์ (ดูรูป 8.1 ประกอบด้วย)

1.2 ทะเลสาบ

ทะเลสาบไม่มีปัญหาในการเปลี่ยนแปลงของท้องน้ำ แต่จะมีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำมากหรือน้อย ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนรูปร่างทรวงทรงของฝั่งทะเลสาบ ส่วนใหญ่การแบ่งแนวพรมแดนโดยทะเลสาบจะใช้เส้นมัธยษแบ่งครึ่ง ตำแหน่งที่กำหนดต้องใช้การคำนวณโดยวิธีการสร้างรูปสามเหลี่ยมจำนวนมากมาย แต่ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติเพราะจะได้จุดตำแหน่งกึ่งกลางทะเลสาบที่ถูกต้องในกรณีบางประเทศจะมีปัญหาเรื่องตำแหน่งที่ถูกต้องของพรมแดนนั้น อาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำและทรวงทรงของท้องน้ำมากกว่าจะเกิดจากปัญหาพรมแดนเฉพาะท้องถิ่นนั้น สำหรับแนวพรมแดนโดยใช้ทะเลสาบซึ่งมีความยาวเกือบพันไมล์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและแคนาดาไม่เกิดปัญหาใด ๆ เลย (ดูรูปประกอบ)

รูปที่ 8.7 : ทะเลสาบมิชิแกนแบ่งเขตแดนสี่รัฐ คือ มิชิแกน อินเดียน่า อิลลินอยส์ และวิสคอนซิน โดยใช้เส้นมัธยษ (Median Line) แบ่งท้องน้ำของทะเลสาบเป็นแนวพรมแดน

รูปที่ 8.8 : พรมแดนระหว่างประเทศแซมเบียและโรดีเซีย โดยใช้เส้นฐานตรง (Straight Line)

ปัญหาการเดินเรือในแม่น้ำระหว่างประเทศ

ในกรณีที่แม่น้ำสายหนึ่งไหลผ่านรัฐหลายรัฐ และต่างก็มีสิทธิในการใช้แม่น้ำโดยเสรีบางครั้งในการปฏิบัติแต่ละรัฐอาจตั้งด่านเก็บภาษีค่าผ่านทาง (Toll Way) ในอัตราสูงมาก จนกระทั่งการคมนาคมขนส่งสินค้าทางเรือต้องหยุดชะงัก ตัวอย่างเช่น แม่น้ำไรน์มีความสำคัญต่อประเทศหลายประเทศในทวีปยุโรป เพราะเป็นแม่น้ำสายใหญ่ไหลจากสวิทเซอร์แลนด์ ผ่านเนเธอร์แลนด์ทางตอนใต้มาจนจดทะเลเหนือ มีด่านเก็บภาษีตลอดทางประมาณ 30 แห่ง และรัฐต่าง ๆ ต้องการเงินภาษีนี้ไปทำนุบำรุงทางน้ำและเพื่อใช้สร้างบริการอื่น ๆ ต่อมาได้มีการประชุมเรื่องแนวปฏิบัติในเรื่องการเดินเรือในแม่น้ำนานาชาติ ก็คือข้อตกลง Congress of Vienna มาตรา 109 ซึ่งระบุว่า "สายน้ำที่ใช้ในการเดินเรือได้นั้น ตั้งแต่จุดเริ่มจนถึงจุดสุดท้ายไม่ว่าจะผ่านประเทศใดให้ถือเป็นทางน้ำสาธารณะ และห้ามรัฐหนึ่งรัฐใดออกกฎหมายบังคับหรือควบคุมการเดินเรือของรัฐอื่นในลำน้ำซึ่งอยู่ในเขตของตน หากมีกฎข้อบังคับเกี่ยวกับ

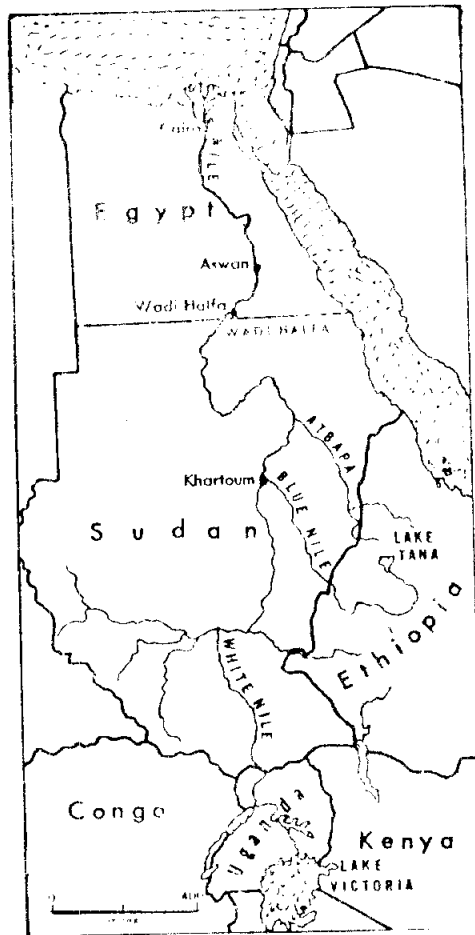
การเดินเรือให้เป็นกฎ ซึ่งทุกรัฐที่เกี่ยวข้องยินยอมเห็นชอบด้วย เพื่อให้เกิดผลดีและความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย” และในที่ประชุมได้ตกลงกันเลิกกิจการเก็บค่าภาษีผ่านทาง

แม่น้ำระหว่างประเทศประกาศเป็นทางการเป็นสายแรกของโลกในปี พ.ศ. 2335 ก็คือแม่น้ำเกลต์ (Scheldt) ในประเทศฮอลแลนด์ แม่น้ำเซนต์ลอเรนซ์ซึ่งไหลผ่านทะเลสาบทางเหนือของสหรัฐอเมริกาไปสู่มหาสมุทรแอตแลนติก รัฐบาลอเมริกาและแคนาดาได้ตกลงร่วมกันทำการปรับปรุงขยายแม่น้ำให้กว้างขวาง เพื่อเดินเรือสมุทรใหญ่ ๆ จะได้สามารถแล่นเข้ามาถึงเมืองสำคัญภายในประเทศได้สะดวก ซึ่งทางน้ำสายใหม่นี้ได้ตกลงใช้ร่วมกันโดยสันติระหว่างประธานาธิบดีไอเซนฮาวร์แห่งสหรัฐอเมริกา และสมเด็จพระนางเจ้าอลิซาเบธที่สองแห่งสหราชอาณาจักร ในปี พ.ศ. 2390 ประเทศอิหร่านและตุรกีได้ทำความตกลงเกี่ยวกับการใช้แม่น้ำ Shatt-el Arab ในปี พ.ศ. 2391 สหรัฐและเม็กซิโก ได้ทำความตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการใช้แม่น้ำริโอกรังเด และแม่น้ำโคโลราโดในปี พ.ศ. 2394 บราซิลยอมตกลงให้เปรูใช้แม่น้ำแอมะซอน สหรัฐอเมริกาได้ประท้วงบราซิลว่าควรจะอนุญาตให้ประเทศอื่น ๆ ที่ทำการค้ากับบราซิลและเปรูได้มีสิทธิใช้แม่น้ำแอมะซอนอย่างเสรี ในปี พ.ศ. 2399 ได้เปิดแม่น้ำดานูบเป็นแม่น้ำนานาชาติตามสนธิสัญญาแห่งกรุงปารีส ในปี พ.ศ. 2452 ได้มีการประชุมที่กรุงแวร์ซายส์และที่ประชุมได้ตกลงว่า สำหรับประเทศในกลุ่มยุโรป หากมีแม่น้ำสายหนึ่งไหลผ่านรัฐสองรัฐขึ้นไปให้ถือว่าเป็นแม่น้ำระหว่างประเทศ (International River) และให้ทุกชาติทุกรัฐมีสิทธิเท่าเทียมกัน

ปัญหาการใช้น้ำจากแม่น้ำระหว่างประเทศ

มีแม่น้ำระหว่างประเทศหลายสายที่มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้น้ำ เช่นเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนกั้นน้ำเพื่อการชลประทาน เพื่อการเพาะปลูก เพื่อการคมนาคม ฯลฯ ในกรณีการสร้างเขื่อนกั้นน้ำรัฐที่อยู่เหนือน้ำย่อมได้เปรียบ ส่วนรัฐที่อยู่ทางใต้น้ำย่อมจะเสียเปรียบเสมอ ตัวอย่างแม่น้ำระหว่างประเทศที่สำคัญในกรณีนี้ได้แก่ แม่น้ำไนล์ ซึ่งเป็นชีวิตของอียิปต์ และได้มีการสร้างเขื่อนอัสวันในสมัยประธานาธิบดีนัสเซอร์ เพื่อขยายการเกษตรกรรม และเขื่อนนี้ก็ต้องการสร้างเขื่อนกั้นน้ำเพื่อการเกษตรเช่นเดียวกัน ความจริงแล้วเขื่อนนี้มีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะก่อสร้างเขื่อนใด ๆ ขึ้นก็ได้ในเขตของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่น้ำไนล์ขาว ซึ่งมีกำเนิดมาจากทะเลสาบวิกตอเรียแล้วไหลไปตอนเหนือเข้าสู่ประเทศซูดาน และมีแม่น้ำไนล์สีน้ำเงิน ซึ่งมีกำเนิดจากประเทศเอธิโอเปีย ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำไนล์ขาวที่ซูดานที่เมืองคาร์ทุม แม่น้ำไนล์นี้ จึงเริ่มต้นจากเมืองคาร์ทุมไหลไปทางเหนือผ่านประเทศอียิปต์ไหลลงสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ถ้าหากประเทศซูดานสร้างเขื่อนสำเร็จ อียิปต์ก็จะประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ อย่างไรก็ตามทั้งสองประเทศได้ทำความตกลงเรื่องแบ่งน้ำกันใช้

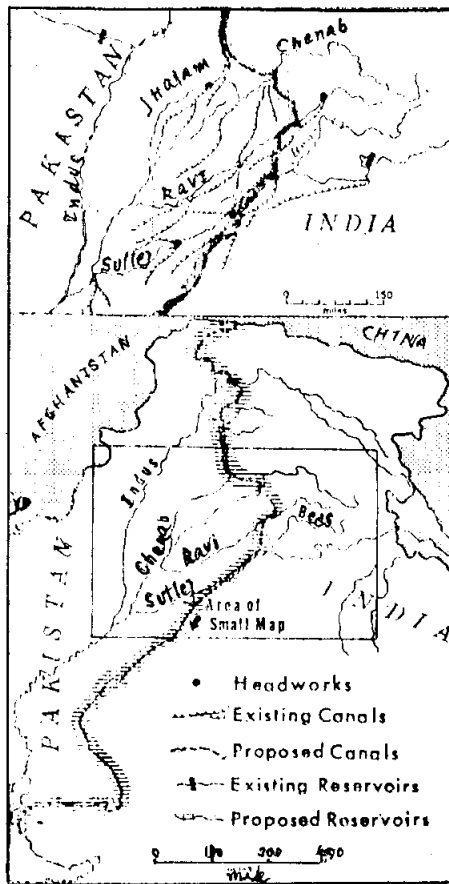
ในปี พ.ศ.2502 ให้ชุกตานมีสิทธิ์ใช้น้ำ 18.5 พันล้านคิวบิกเมตร และอียิปต์มีสิทธิ์ใช้น้ำได้เต็มที่ 56 พันล้านคิวบิกเมตร เพราะมีประชากรมากกว่าชุกตาน

รูปที่ 8.9 : แม่น้ำไนล์ ไหลผ่านประเทศต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของทวีปแอฟริกา

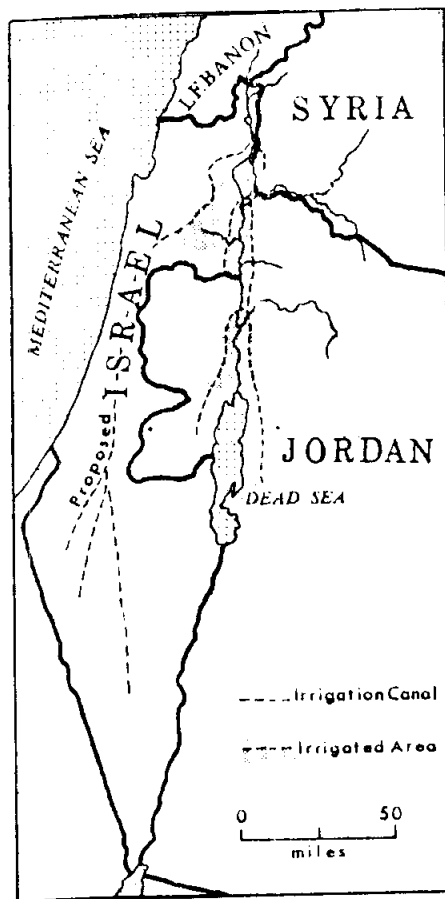
ปัญหาแม่น้ำสินธุ (Indus) ระหว่างอินเดียและปากีสถาน แม่น้ำสินธุมีกำเนิดจากหิมาลัยเขตไหลผ่านแค้วนแคชเมียร์เข้ามาสู่อินเดียและปากีสถาน และไหลผ่านปากีสถานออกสู่มหาสมุทรอินเดียแม่น้ำสินธุเชื่อมต่อกวออีก 5 สาย คือ เจลัม เชนาบ ราวี บีอัส และชัตเลจ มีการสร้างเขื่อนเพื่อการชลประทานบนแม่น้ำราวี เมื่อมีการแบ่งประเทศในปี พ.ศ.2490 ปรากฏว่าต้นน้ำอยู่ในประเทศอินเดียแต่ไหลมาเป็นประโยชน์ต่อปากีสถาน ซึ่งอินเดียอยู่ในฐานะควบคุมปริมาณน้ำได้เพราะต้นน้ำอยู่ในอินเดีย จึงเกิดปัญหาเรื่องการแบ่งปันปริมาณน้ำ ต่อมาในปี พ.ศ.2503 ได้

มีการตกลงกันระหว่างอินเดียและปากีสถานให้อินเดียมีสิทธิใช้น้ำจากแม่น้ำราวี บีอัส และชัตเลจ และปากีสถาน นอกจากใช้น้ำในแม่น้ำสินธุแล้ว ยังใช้ประโยชน์จากแม่น้ำ เจริมและเซนาบ ได้เต็มที่ และทั้งสองประเทศมีสิทธิสร้างเขื่อนกั้นน้ำตามความจำเป็นด้วย

รูปที่ 8.10 : แม่น้ำสินธุ ภาพแสดงระบบของแม่น้ำสินธุเชื่อมต่อกับแควทั้ง 5

นอกจากนี้ ยังมีการแบ่งน้ำในแม่น้ำสายอื่น ๆ อีกเช่น แม่น้ำจอร์แดน ระหว่างเลบานอนซีเรีย จอร์แดน และอิสราเอล ในปี พ.ศ. 2498 สหรัฐอเมริกาได้ส่งผู้แทนเข้าไปทำการสำรวจแม่น้ำจอร์แดน และเสนอว่าประเทศที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำสายนี้ควรจะแบ่งการใช้น้ำตามปริมาณดังต่อไปนี้คือ เลบานอน ควรจะใช้น้ำ 35 ล้านคิวบิกเมตร ซีเรียควรจะใช้น้ำ 132 ล้านคิวบิกเมตร จอร์แดนควรจะใช้น้ำ 477 ล้านคิวบิกเมตรและอิสราเอลควรจะใช้น้ำ 400 ล้านคิวบิกเมตร

รูปที่ 8.11 : แม่น้ำจอร์แดน มีปัญหาในการแบ่งปันน้ำใช้ระหว่างประเทศทั้งสาม

ในการศึกษาพรมแดนของประเทศคู่ประชิดกันโดยใช้แม่น้ำระหว่างประเทศเป็นเส้นเขตแดน ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ ได้มีการปฏิบัติกันนั้น มีอยู่ด้วยกัน 7 วิธี ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดชายฝั่งให้ใช้ฝั่ง (Bank) ทั้งสองของแม่น้ำเป็นแนวหรือเส้นเขตแดนของรัฐ ดังนั้นแม่น้ำจึงเป็นกรรมสิทธิ์หรือเขตอธิปไตยร่วม (Joint Sovereignty) ของทั้งสองประเทศ
2. การกำหนดให้ใช้ฝั่งใดฝั่งหนึ่งเพียงฝั่งเดียวของลำแม่น้ำเป็นเส้นเขตแดนหรือแนวพรมแดนของประเทศ การกำหนดเขตแดนเช่นนี้จะทำให้แม่น้ำทั้งสายเป็นส่วนหนึ่งของดินแดน หรืออาณาเขตของรัฐเจ้าของฝั่งรัฐใดรัฐหนึ่งแต่เพียงรัฐเดียว ซึ่งเป็นผาชันริมน้ำ (Bluff) การกำหนดเส้นเขตแดนแบบนี้จะต้องกำหนดฝั่งที่แน่นอนด้วยการถือเอาระดับน้ำเป็นหลักชี้ว่าเส้นเขตแดนหรือแนวพรมแดนจะอยู่ ณ ที่นั้นตามระดับน้ำ
3. การกำหนดให้ใช้แนวกึ่งกลางหรือเส้นมัธยะ (Median line) ของแม่น้ำเป็นเส้นเขตแดน เส้นเขตแดนหรือเส้นมัธยะนี้จะอยู่ห่างเป็นระยะเท่า ๆ กันจากจุดใดจุดหนึ่งหรือหลายจุดที่อยู่

ใกล้กันที่สุดบนฝั่งตรงข้ามแม่น้ำ การใช้นแวนพรมแดนโดยใช้เส้นมัธยษนี้มักกำหนดในกรณีแม่น้ำนั้นใช้เดินเรือไม่ได้ (Non-Navigable River)

4. การกำหนดให้ใช้ร่องน้ำลึก (Thalweg) หรือส่วนที่ลึกที่สุดของแม่น้ำ เป็นเส้นเขตแดนหรือแวนพรมแดน สำหรับกรณีแม่น้ำนั้นใช้เดินเรือได้ (Navigable River)

5. การกำหนดเส้นเขตแดนหรือพรมแดนของแม่น้ำโดยการใช้นเส้นแบบพรมแดนเรขาคณิต (Geometric Boundary) ข้อดีของเส้นเขตแดนแบบนี้ก็คือ ทำให้มีเส้นเขตแดนหรือแวนพรมแดนที่แน่นอนและคงที่ (Stable and fixed boundary) แต่มีข้อเสียก็คือ ถ้าแม่น้ำเปลี่ยนทางเดินไปจากร่องน้ำเก่าเส้นตรงที่กำหนด เป็นเส้นเขตแดนในลำน้ำเดิม จะไม่เป็นแวนพรมแดนในแม่น้ำอีกต่อไป

6. การกำหนดเขตแดนโดยคำนึงถึงสภาพธรรมชาติของแม่น้ำ ในกรณีที่แม่น้ำมีสองร่องน้ำในตอนใดตอนหนึ่งของแม่น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปากแม่น้ำ กรณีเช่นนี้อาจกำหนดเขตแดนกันโดยที่ให้แก่ละรัฐเป็นเจ้าของและเดินเรือในร่องน้ำของตนเอง แวนพรมแดนหรือเส้นเขตแดนแบบนี้ซึ่งต้องกำหนดขึ้นระหว่างร่องน้ำทั้งสอง ดังเช่น แม่น้ำกัวดิการระหว่างประเทศสเปนและโปรตุเกส และ

7. การกำหนดเส้นเขตแดนหรือแวนพรมแดนในแม่น้ำ อาจกระทำได้ด้วยการใช้หลักต่าง ๆ กัน สำหรับลำน้ำช่วงต่าง ๆ ดังเช่น การกำหนดเขตแดนในแม่น้ำ ซัตต์-เอล-อาหรับ ระหว่างประเทศอิรักและอิหร่าน และแม่น้ำโขงระหว่างประเทศไทยและประเทศลาว เป็นต้น

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในกรณีที่ใช้ร่องน้ำลึกเป็นเส้นเขตแดนและเป็นเส้นทางเดินเรือ เมื่อกระแสน้ำเปลี่ยนทางเดินเพราะการตกตะกอนและการขุดลอก หรือการที่เกิดแผ่นดินงอกขึ้นก็ตาม เมื่อแม่น้ำมีการเปลี่ยนเส้นทางเดิน ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำลึก ในกรณีเช่นนี้ควรจะต้องมีการสำรวจร่องน้ำลึกอยู่เสมอ เช่น สนธิสัญญาระหว่างประเทศฝรั่งเศสและมลรัฐบาเดนของประเทศสวิทเซอร์แลนด์ ลงวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1827 ข้อ 10 กำหนดเกี่ยวกับการเปลี่ยนร่องน้ำลึก โดยกำหนดว่า "ร่องน้ำลึกจะต้องสำรวจและกำหนดพิจารณาทุก ๆ ปี หลังฤดูน้ำหลากในเดือนตุลาคม ในกรณีการเกิดแผ่นดินงอกหรือที่ดินเกิดใหม่ ได้เป็นที่รับรู้กันมาช้านานว่าแผ่นดินงอกคือที่ดินที่ค่อย ๆ เพิ่มจากตลิ่งริมแม่น้ำหรือริมฝั่งทะเล เนื่องจากหลักกฎหมายโรมัน จนกระทั่งปัจจุบันนี้หลัก "accessio cedit principi" หมายความว่าสิ่งที่เพิ่มเติมเข้ากับสิ่งใดเป็นประธาน การเพิ่มเติมนี้อาจเกิดจากดินทรายถล่มน้ำพัดมาตกตะกอน (alluvial) หรือเป็นพื้นดินรูปสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ (delta) หรือเป็นเกาะกลางแม่น้ำ การเพิ่มเติมในกรณีต่าง ๆ นี้ย่อมเป็นทรัพย์สินของเจ้าของที่ดินเดิม ดังเช่น กรณีแม่น้ำริโอ กรังเตที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากนี้เกาะที่ปรากฏอยู่ในแม่น้ำระหว่างประเทศ (รวมทั้งเกาะต่าง ๆ ซึ่งรวมอยู่ในเขตน้ำภายใน (Internal Water) ของประเทศ ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาอำนาจอธิปไตยเหนือ

เกาะใต้ ในกรณีร่องน้ำลึกเปลี่ยนทิศทาง อันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น โดยสรุปได้ ดังนี้ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงโดยเหตุธรรมชาตินั้น โดยการกัดเซาะ (erosion) ซึ่งอาจเกิดขึ้นช้า ๆ หรือค่อยเป็นค่อยไป แบบการงอกของแผ่นดินหรือการงอกของสันทราย (accretion) หรือการงอกของแผ่นดินแบบกระทันหันรวดเร็ว (suddenness) เรียกกันว่า avulsion

2. การเปลี่ยนแปลงโดยการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งกระทำได้หลายประการเป็นลักษณะของ Manmade Feature หรือ Artificial Causes ก็ได้ ซึ่งในภาพรวมทำให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) และ

3. เกิดขึ้นโดยการเปลี่ยนแปลงโดยการผสม ทั้งโดยสาเหตุจากธรรมชาติและด้วยการกระทำของมนุษย์ ในกรณีนี้สาเหตุธรรมชาติเป็นตัวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกระทำของรัฐชายฝั่ง รัฐใดรัฐหนึ่งเกิดความเสียหายต่อรัฐชายฝั่งอีกรัฐหนึ่ง ได้มีแนวทางปฏิบัติดังในประเทศบราซิล และประเทศสหราชอาณาจักร โดยมีหนังสือสัญญากำหนดแนวทางในเรื่องอำนาจอธิปไตยเหนือเกาะในลำน้ำ ลงวันที่ 27 ตุลาคม ค.ศ. 1932 ซึ่งกล่าวถึงความผกผันกับการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำลึก โดยบัญญัติว่า

1. เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงของร่องน้ำลึกโดยลำดับ เกาะซึ่งตั้งอยู่ซีกหนึ่งในเวลาปักปันเส้นเขตแดน อาจมาตั้งอยู่ในฝั่งตรงข้ามอีกซีกหนึ่ง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำ เช่นนี้ เกาะยังคงอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐเดิม แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำลึกก็ตาม

2. เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงร่องน้ำลึกโดยลำดับ หรือมีการตกตะกอนของดิน หรือการเปลี่ยนแปลงอื่นใด โดยวิธีการตกตะกอนของดิน หรือการเปลี่ยนแปลงอื่นใด โดยวิธีตามธรรมชาติ ทำให้เกาะซึ่งตั้งอยู่ในดินแดนของรัฐหนึ่งรัฐใดทำการปักปันเขตแดน ได้เปลี่ยนมาเชื่อมติดกับดินแดนของรัฐอีกรัฐหนึ่ง เช่นนี้ อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะนั้นย่อมเปลี่ยนไป

3. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโดยธรรมชาติและโดยลำดับ ทำให้เกาะสองเกาะ ซึ่งตกอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐที่แตกต่างกัน มารวมเป็นเกาะ ๆ เดียว อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะนั้นย่อมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับตำแหน่งร่องน้ำลึกในขณะนั้น และ

4. เนื่องจากมีการตกตะกอนของดินโดยธรรมชาติและโดยลำดับ จนทำให้เกิดเกาะใหม่ขึ้น แม้ในฤดูน้ำหลากซึ่งไม่เคยปรากฏเกาะนี้มาก่อน เกาะย่อมตกเป็นของรัฐซึ่งร่องน้ำลึกได้กั้นเกาะนี้เข้าไปในเขตแดนของตน

อย่างไรก็ดี การที่กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางโดยกระทันหันอย่างที่เราเรียกว่า Avulsion นั้น ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศถือว่า เขตแดนของรัฐไม่แปรเปลี่ยนไป เพราะเหตุของการเปลี่ยนแปลง

โดยกระแสน้ำของแผ่นดินงอก ซึ่งยังถือว่าเขตแดนยังคงอยู่ที่เดิม เนื่องจากการแบ่งเขตแดนในแม่น้ำฮัดสันหลักเกณฑ์แนวร่องน้ำลึก จึงเกิดแนวความคิดขึ้นอีกว่า ในแนวร่องน้ำลึก ซึ่งเป็นแม่น้ำที่เดินเรือได้หรือจุดกึ่งกลางแม่น้ำ หรือเส้นมัธยฐานในกรณีที่แม่น้ำเดินเรือไม่ได้ เป็นหลักในการวินิจฉัยว่าเกาะหรือตอนใดจะอยู่ในเขตอำนาจของรัฐใด หรือถ้าเกาะใหม่เกิดขึ้นตรงเส้นเขตแดนพอดี รัฐคู่สัญญาอาจตกลงแบ่งหรือถือประโยชน์ร่วมกันได้ บางครั้งเพื่อความแน่ชัด รัฐคู่สัญญาหรือคู่กรณีอาจจะระบุชื่อเกาะตอนไว้ในสนธิสัญญาก็ได้ ว่าเกาะตอนใดเป็นของรัฐใด ในด้านยุทธศาสตร์เชื่อกันว่าลำน้ำเป็นแนวพรมแดนที่ดี ทั้งนี้เพราะไม่ขัดขวางกระแสการขนถ่าย วัฒนธรรมของรัฐคู่ประชิดอำนาจประโยชน์ทางการค้าพาณิชย์ รวมทั้งการคมนาคมขนส่งและการอุปโภค เป็นต้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งลำน้ำจะเป็นแหล่งดึงดูดมนุษย์เข้าร่วมกัน (Centripetal Force) ในขณะที่เดียวกันแนวพรมแดนที่ใช้ลำน้ำโดยไม่มีกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งเขตแดนให้เด่นชัด อาจเกิดกรณีพิพาทขึ้นได้

2. พรมแดนทางทะเล

ในโลกปัจจุบันนี้มีเพียง 20 รัฐเอกราชเท่านั้นที่มีอาณาเขตล้อมรอบด้วยพรมแดนของประเทศเพื่อนบ้าน นอกนั้นล้วนแต่หันหน้าออกสู่ทะเลแทบทั้งนั้น และมีหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ และรัฐมาลากาซี ล้อมรอบด้วยทะเล นอกจากนี้ เช่น อีรัก จอร์แดน เป็นประเทศที่มีชายฝั่งทะเลเพียงสองสามไมล์เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม รัฐเหล่านี้มักเกิดปัญหามากมาย เพราะอาณาเขตทางทะเลของรัฐนั้นไม่มีเส้นบอกพรมแดนกำหนดไว้แน่นอน และทรัพยากรธรรมชาติที่นอกเหนือจากแร่ธาตุก็คือสัตว์น้ำ อำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐย่อมปรากฏเหนือน่านน้ำของรัฐในแง่ที่ห้ามรัฐอื่น ๆ มาทำการประมงและห้ามขุดหาทรัพยากรอื่นใดในเขตน่านน้ำของรัฐตน และอาจรวมถึงการห้ามเครื่องบินต่างชาติบินเหนือน่านน้ำของตนด้วย ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 16 สเปนและโปรตุเกสได้มีอำนาจอธิปไตยเหนือน่านน้ำแทบทุกแห่งในโลก เนื่องจากประเทศทั้งสองมีอำนาจทางทะเลเหนือประเทศอื่น ต่อมาประมาณต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 นักกฎหมายชาวดัตช์มีหนึ่งชื่อ Hugo Grotius ในปี พ.ศ. 2152 (ค.ศ. 1603) ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อ "Mare liberum (Liberal Sea)" เขาเสนอความคิดว่า "ไม่มีรัฐใดจะควบคุมและปกครองทะเลหลวงได้" หมายความว่า ทะเลหลวงควรจัดเป็นสมบัติสาธารณะไม่ให้ชาติใดชาติหนึ่งปกครองได้ อย่างไรก็ตาม John Selden นักกฎหมายระหว่างประเทศชาวอังกฤษได้เรียกร้องสิทธิว่าอังกฤษย่อมมีอำนาจอธิปไตยเหนือน่านน้ำรอบเกาะอังกฤษได้ และแบ่งแยกตัวเองออกจากทวีปยุโรป แต่แนวทางในการปฏิบัติที่ว่ารัฐต่าง ๆ ที่มีพรมแดนทะเลย่อมมีอำนาจอธิปไตยเหนือน่านน้ำที่ล้อมรอบรัฐนับเป็นแบบแผนขึ้นมาในสมัยของ Cornelius Van Bynkershoek ซึ่งเป็นชาวดัตช์เช่นกัน เขาได้เสนอความคิดของเขาชื่อ "De Dominio maris" ซึ่งเขาเขียนขึ้นในปี พ.ศ. 2245

มีความสำคัญในแนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยทางทะเล ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าในศตวรรษก่อน ๆ นี้ เขาเห็นว่า ขอบเขตของอำนาจอธิปไตยจากชายฝั่งออกไป ควรจะมีระยะทางเท่ากับความสามารถของปืนใหญ่ที่ยิงไปถึง ณ จุดใดจุดหนึ่ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นเส้นพรมแดนของอาณาเขตทางทะเลของรัฐนั้น ซึ่งเท่ากับว่าสมรรถนะในการป้องกันชายฝั่งทะเลของแต่ละประเทศนั้นจะมีระยะไกลเท่าใด ซึ่งแต่เดิมกำหนดระยะทาง 3 ไมล์ ต่อมาได้ขยายขอบเขตความไกลของระยะทางขึ้นเป็น 4, 6, 10 หรือ 12 ไมล์ ดังเช่นในปี พ.ศ. 2481 รัฐหลุยส์เซียนาของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พยายามที่จะขยายน่านน้ำของตนออกไปจากฝั่งทะเลเกินกว่า 3 ไมล์ เพราะอ้างว่าสมรรถนะของอาวุธสมัยใหม่วิถึการยิงเกินกว่า 3 ไมล์ และหลุยส์เซียนา ได้เรียกร้องสิทธิถึง 24 ไมล์ทะเล นับจากฝั่งในระดับน้ำตื้นในอ่าวเม็กซิโก ต่อมาปี พ.ศ. 2484 รัฐเท็กซัสก็ได้ขยายขอบเขตของน่านน้ำออกมาถึงไหล่ทวีป อย่างไรก็ตามปรากฏว่าในระยะคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีการยอมรับกันว่า ทะเลหลวงเป็นสมบัติของสาธารณชน

อำนาจหน้าที่ของทะเลอาณาเขต

1. หน้าที่ดั้งเดิมที่สำคัญยิ่งของทะเลอาณาเขตของรัฐก็คือ การป้องกันรัฐของตนจากการรุกรานทางทะเลในระยะทางที่สมรรถนะของอาวุธของรัฐจะสามารถยิงไปถึง แต่ในปัจจุบันอาวุธสมัยใหม่มีวิถึการยิงไกลกว่า 12 ไมล์ ดังนั้นหน้าที่ของทะเลอาณาเขตจึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อน และมีปัญหามากมายเหนือไปจากการป้องกันการรุกราน

2. การป้องกันลักลอบหนีภาษี รัฐบาลอังกฤษได้ออกกฎหมายไว้ว่า รัฐบาลอังกฤษมีสิทธิจะจับกุมเรือที่ลักลอบหนีภาษีภายในขอบเขตน่านน้ำในระยะ 2 ลีกส์ (Leagues) ซึ่งเท่ากับระยะทาง 6 ไมล์ทะเลนับจากชายฝั่ง และต่อมาได้ขยายระยะทางออกเป็น 3, 4 และถึง 100 ลีกส์ ซึ่งไม่มีประเทศใดประท้วง อย่างไรก็ตามได้มีการกำหนดขอบเขตเกี่ยวกับการป้องกันการลักลอบหนีภาษีของประเทศต่าง ๆ ขึ้น ตามบทบัญญัติ ซึ่งออกในปี พ.ศ. 2333 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเรียกร้องสิทธิทะเลอาณาเขตเป็นระยะทาง 12 ไมล์ทะเล ในปี พ.ศ. 2417-2418 สเปนได้เรียกร้องทะเลอาณาเขตเป็นระยะทาง 6 ไมล์ โดยกำหนดให้เป็นเขตน่านน้ำของประเทศภายใต้กฎหมาย ในปี พ.ศ. 2419 รัฐบาลอังกฤษได้ยอมรับขอบเขตทะเลอาณาเขตในระยะ 9 ไมล์

อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า อำนาจอธิปไตยของรัฐจะยุติลง ณ เส้นกำหนดพรมแดนชายทะเล เช่น 6 ไมล์ หรือ 12 ไมล์ จากชายฝั่งทะเล แต่รัฐบาลอาจมีอำนาจจะกระทำการใด ๆ นอกเหนือไปจากเขตอำนาจอธิปไตยของตน เพราะการล่องลำไปในทะเลหลวงย่อมไม่มีผู้ใดประท้วง

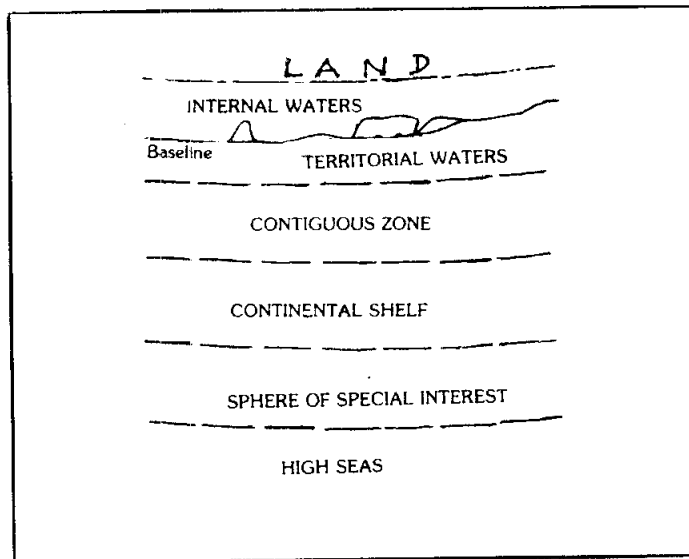
3. การป้องกันการประมง ย่อมเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าทะเลเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ อยู่สองประการ คือ แร่ธาตุ และสัตว์น้ำ ซึ่งอยู่ในทะเล และได้พื้นทะเล ในระยะเวลาที่ลุ่มรณข ของเรือพาณิชย์มีน้อย ปัญหาของการป้องกันการประมงก็มีไม่มากนัก แต่ในปัจจุบันปัญหาการต้องการ อาหารจากทะเลเพิ่มขึ้น ดังนั้น ปัญหาของการประมงจึงเป็นปัญหาที่สำคัญในปี พ.ศ. 2496 การประชุม เกี่ยวกับการประมงในเขตแปซิฟิกเหนือ (International North Pacific Fisheries Convention) ขึ้นเพื่อกำหนดขอบเขตของการประมง เพราะเนื่องจากเกิดปัญหามากมาย ดังเช่น ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปตะวันออก และลาตินอเมริกา รวมทั้งการขยายน่านน้ำของญี่ปุ่น หลังสงคราม โลกครั้งที่สอง

ในระยะไม่นานมานี้เอง มีหลายประเทศที่มีชายฝั่งทะเลได้เรียกร้องอาณาเขตประมง เกินกว่าที่กำหนดไว้ ด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือประการแรก เพื่อป้องกันคุ้มครองการทำ การประมงและป้องกันการทำลายสัตว์น้ำเพื่อมิให้สูญพันธุ์ ญี่ปุ่นได้ขยายอาณาเขตทะเลจากทะเลโอค็อตสค์ ไปสู่ทะเลหลวงในระยะใกล้ชิดกับอาณาเขตทะเลของรัสเซีย เช่นเดียวกับเกาหลีใต้ ก็ได้ขยายน่าน น้ำไปจนถึงทะเลญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไอซ์แลนด์เศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับประมง เพราะสินค้าออกถึง 90 เปอร์เซ็นต์ เป็นพวกปลาและผลผลิตจากปลา รัฐบาลไอซ์แลนด์ได้ตระหนัก ว่า น่านน้ำรอบ ๆ เกาะนั้นนานวันเข้าจำนวนปลาก็จะลดลงจำเป็นต้องขยายเขตของการประมงออก ไปอีก ในปี พ.ศ. 2491 รัฐบาลไอซ์แลนด์ได้ขยายขอบเขตของการหาปลา มีระยะทางไกลเท่ากับขอบ เขตของไหล่ทวีป ในปี พ.ศ. 2495 ได้ขยายออกไปถึง 4 ไมล์ทะเล โดยยึดหลักของการกำหนดน่านน้ำ โดยวิธี Base Line และหลังจากนั้นอีก 6 ปี ได้ขยายน่านน้ำออกเป็น 12 ไมล์ทะเล โดยรัฐบาล ประกาศห้ามประเทศอื่นเข้ามาหาปลาในเขต 12 ไมล์นี้ การกระทำของรัฐบาลไอซ์แลนด์ถูกประท้วง จากประเทศต่าง ๆ ที่ทำการประมงในอาณาบริเวณนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอังกฤษและเยอรมัน เพราะ สินค้าปลาประมาณ 13 % ของประเทศตะวันตกเฉียงเหนือของยุโรปมาจากเขตน่านน้ำของไอซ์แลนด์ รัฐบาลอังกฤษได้ประท้วงในปี พ.ศ. 2495 โดยอ้างว่าถ้าไอซ์แลนด์ขยายอาณาเขตทะเลออกเป็น 12 ไมล์ทะเล ย่านทะเลหลวงจะถูกไอซ์แลนด์ตั้งเข้าเป็นอาณาเขตทะเลของตนอีกประมาณ 6,600 ตาราง ไมล์ ซึ่งในย่านนี้เป็นบริเวณที่มีปลาคอด และปลาแฮตคอด แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลไอซ์แลนด์มิได้นำ พากการประท้วงของอังกฤษ ได้ทำการประมงในเขต 12 ไมล์ทะเล โดยมีเรือบินของรัฐบาลคอยควบคุม

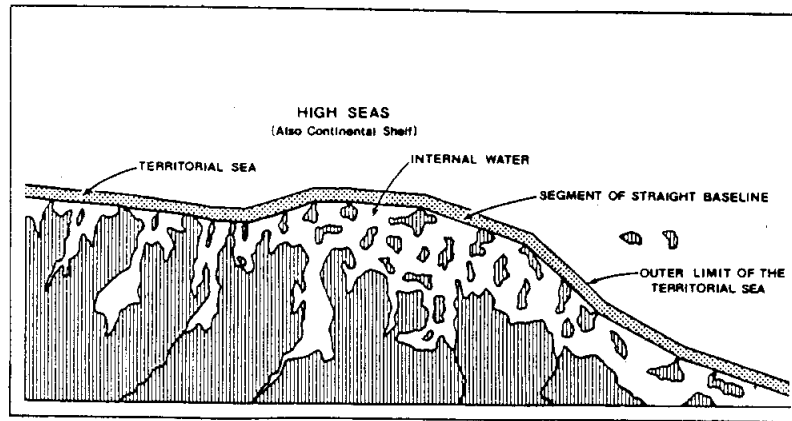
4. หน้าที่ความสำคัญอีกประการหนึ่งของทะเลอาณาเขต คือเป็นค่านักกันโรคติดต่อและ การควบคุมทางด้านสาธารณสุขทั้งนี้เป็นการป้องกันอันตรายที่จะก่อให้เกิดโรคระบาดขึ้นภายในอาณาเขต ทะเลของตน ผู้โดยสารเรือเดินทะเล จะถูกตรวจสภาพร่างกายก่อนที่จะขึ้นสู่พื้นแผ่นดิน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจะต้องคอยควบคุมการกระทำของเรือต่าง ๆ เช่น การปล่อยถังน้ำมัน ขยะสิ่ง- ปรักูลต่าง ๆ ลงในอาณาเขตทะเล เพื่อป้องกันน้ำเสียอันเกิดจากสารเคมีต่าง ๆ

หลักการกำหนดเขตน้ำ

Bynkershoek ได้เสนอแนะว่า การควบคุมน่านน้ำควรกำหนดจากป้อม ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่ง ซึ่งหมายถึงสร้างจุดป้องกันตลอดตามชายฝั่ง ต่อมามีการเสนอแนะวิธีการต่าง ๆ เพื่อกำหนดทะเลอาณาเขต วิธีกำหนดใช้หลักเรขาคณิต (Geometric Boundaries) เพื่อความสะดวกรวดเร็ว แต่ในการวัดต้องอาศัยลักษณะภูมิประเทศชายฝั่งทะเล ซึ่งก็มีปัญหายุ่งยากเกิดขึ้น เช่น บริเวณอ่าว น่านน้ำ เกาะชายฝั่งหรือแม่น้ำที่ระดับน้ำขึ้นลงเพื่อจัดปัญหายุ่งยากดังกล่าวนี้ สหประชาชาติก็ได้เรียกร้องประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประชุมเพื่อศึกษาหาวิธีและแก้ไขปัญหานี้ ครั้งแรกประชุมที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์เมื่อปี พ.ศ.2489 โดยจัดตั้งคณะกรรมการร่างกฎหมายระหว่างชาติที่เกี่ยวข้องกับทะเลขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ.2501 ได้มีการประชุมกันที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิส การประชุมก็หยุดถึงเรื่องกฎหมายทะเลอย่างเดิม (โดยไม่คำนึงถึงมลภาวะทางทะเลเลย) การประชุมในปี พ.ศ.2517 ที่กรุงคาราคัสประเทศเวเนซุเอลา ที่ประชุมได้เสนอแนะให้กำหนดเขตน้ำตามหลักการเดิม และมีเพิ่มเติมตามความเหมาะสมนั้น พรหมแดนทางทะเลแบ่งเป็น 5 โซนดังนี้

รูปที่ 8.12 : แสดงโซนต่าง ๆ ของพรหมแดนทางทะเล

รูปที่ 8.13 : ภาพแสดงทะเลอาณาเขต

1. เขตน่านน้ำภายใน (Internal Waters) นับเป็นส่วนหนึ่งของรัฐรวมถึงปากแม่น้ำหรือดินดอนสามเหลี่ยม อ่าว ทะเลปิด และลากูน ซึ่งอยู่ภายใน ขอบเขตของวิธีการกำหนดน่านน้ำโดยยึดเส้นหลัก (Base Line Method)

2. ทะเลอาณาเขตหรือน่านน้ำของรัฐ (Territorial Sea) เป็นอาณาบริเวณที่อยู่ถัดจากเขตน่านน้ำภายในออกไปในทะเลเป็นชายแดนรอบนอกของรัฐเหนือน่านน้ำ อำนาจอธิปไตยของรัฐจะหยุดชะงักลงตรงพรมแดนของทะเลอาณาเขต ทั้งนี้แล้วแต่ประเทศใดจะกำหนดทะเลอาณาเขตเป็นระยะเท่าใด ปกติจะถือเอาระยะประมาณ 3 ไมล์เป็นเกณฑ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศ ประเทศที่ถือหลักนี้มีประมาณ 40 ประเทศ เช่น อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฟินแลนด์ เนเธอร์แลนด์ ประเทศที่ถือหลัก 4 ไมล์ได้แก่ นอร์เวย์ สวีเดน เดนมาร์ก ประเทศที่ถือหลัก 5 ไมล์ ก็มี กัมพูชา ประเทศที่อยู่รอบ ๆ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เช่น สเปน อิตาลี ยูโกสลาเวีย กรีซ และอิสราเอล เรียกรอง 6 ไมล์ รวมทั้งไทยลังกา และอินเดียด้วย ประเทศเม็กซิโก เรียกรอง 9 ไมล์ อัลเบเนีย 10 ไมล์ กลุ่มที่เรียก 12 ไมล์ ได้แก่ สหภาพโซเวียต อียิปต์ อินโดนีเซีย แคนาดา สาธารณรัฐประชาชนจีน สหภาพแอฟริกาใต้ เวเนซุเอลา กัวเตมาลา บัลแกเรีย รูมาเนีย เอธิโอเปีย ลิเบีย และซาอุดีอาระเบีย ส่วนประเทศในแอฟริกาใต้เรียกรองถึง 200 ไมล์ เป็นที่สังเกตว่าประเทศที่มีอิทธิพลทางทะเลและมีบทบาทการค้าทางทะเลนั้นมักจะนิยมกำหนดทะเลอาณาเขตไม่ไกลนัก เช่น 3-4 ไมล์ เพราะต้องการให้มีอาณาเขตทะเลหลวงเหลือเป็นของสาธารณะมากขึ้น

3. โซนต่อเนื่อง หรือย่านที่เชื่อมต่อทะเลอาณาเขต (Contiguous Zone) หมายถึง ย่านที่ไกลออกจากฝั่งไปสู่มหาสมุทร ไม่มีความยาวจากฝั่งแน่นอน จากการตกลงในปี พ.ศ. 2501 มาตรา 24 ซึ่งรัฐโดยทั่วไปยึดถือเป็นหลักปฏิบัติว่า รัฐที่มีอาณาเขตรัฐติดทะเล จะมีอำนาจทำการตรวจคนเข้าเมือง เก็บภาษี มีสิทธิค้นเรือลักลอบสินค้าหนีภาษี ตลอดจนระงับรักษาเรื่องโรคระบาด และสุขภาพ ในบริเวณนี้บางรัฐถือโอกาสขยายอาณาเขตประมงออกมาถึงย่านนี้ด้วย ปกติสิทธิการประมงไม่ควรเกิน เขตทะเลอาณาเขต และได้เสนอต่อไปว่ารัฐไม่ควรมีโซนต่อเนื่องเกิน 12 ไมล์ จากจุดที่กำหนดทะเลอาณาเขต เช่น อังกฤษมีทะเลอาณาเขต 3 ไมล์ โซนต่อเนื่องควรกว้างเพียง 9 ไมล์ แต่ถ้าเวเนซุเอลา ถือหลักทะเลอาณาเขต 12 ไมล์ ก็จะเรียกร้องโซนนี้ไม่ได้

4. ไหล่ทวีป (Continental Shelf) ซึ่งมีความยุ่งยากเกี่ยวกับการพิจารณาระหว่าง โซนต่อเนื่องและไหล่ทวีป แต่ถือเป็นหลักปฏิบัติว่า รัฐจะอ้างดินแดนแห่งหนึ่งแห่งใดเป็นไหล่ทวีปนั้นต้อง มีความลึกจากระดับน้ำทะเลไม่เกิน 200 เมตร ถ้าหากดินแดนใต้ทะเลแห่งใดมีความลึกเกินกว่า 200 เมตร จะถือว่าเป็นไหล่ทวีปไม่ได้

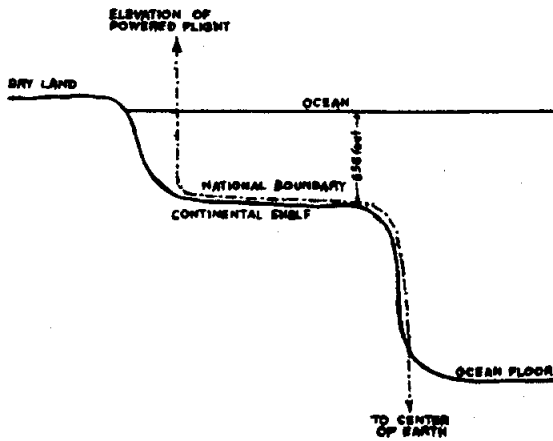
5. ทะเลหลวง (High Sea) เป็นย่านที่เหลือของทะเล ซึ่งอยู่ไกลนอกสุด และปัจจุบัน ถือว่าเป็นชายแดนสุดท้ายบนพื้นโลก รัฐหนึ่งรัฐใดจะอ้างสิทธิหรืออธิปไตยเหนือทะเลหลวงมิได้ ทุกชาติ ทุกประเทศมีสิทธิที่จะเสาะแสวงหาหรือสำรวจค้นคว้าทรัพยากรต่าง ๆ ได้โดยเสรี

วิธีการกำหนดเขตแต่ละโซนมีอยู่ 3 แบบ ดังนี้

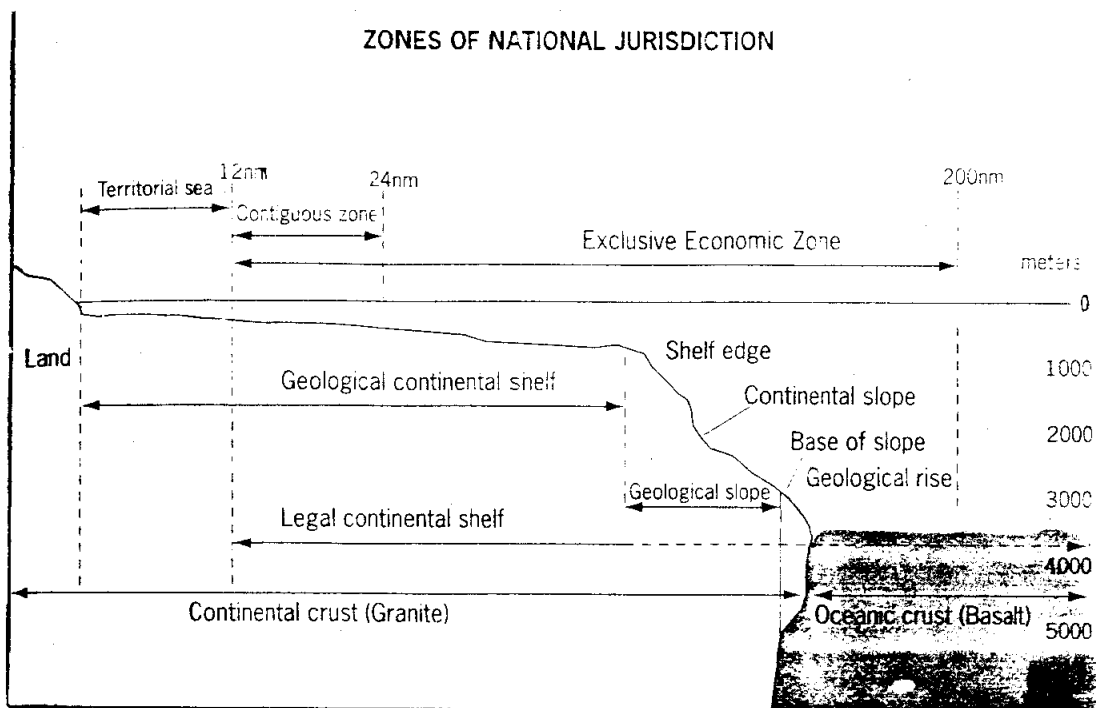
1. แบบจำลองชายฝั่ง (Replica Method) คือวัดออกไปนอกฝั่งตามความเป็นจริง ตามลักษณะภูมิประเทศชายฝั่ง จึงคล้ายกับลากเส้นขนานจำลองชายฝั่งออกไปในทะเลนั่นเอง ในเขตชายฝั่งใดที่เว้าแหว่งเป็นเกาะแก่งมาก หรือมีฟยอร์ดมากมาย เช่น แถบชายฝั่งทะเลของสแกนดิเนเวีย ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้น

2. แบบยึดเส้นหลัก (Baseline Method) คือหาจุดหลักจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง โดยลากเส้นปิดอ่าว หรือส่วนเว้าทั้งหมดแล้วลากเส้นตลอดชายฝั่ง ถ้ามีเกาะอยู่ชายฝั่งก็ให้ลากเส้นตัดไปโอบล้อมเกาะเหล่านั้นทั้งหมด ส่วนระยะทางจากฝั่งออกไปนอกฝั่งขึ้นอยู่กับ การเรียกร้องของรัฐในเรื่องอาณาเขตทะเล

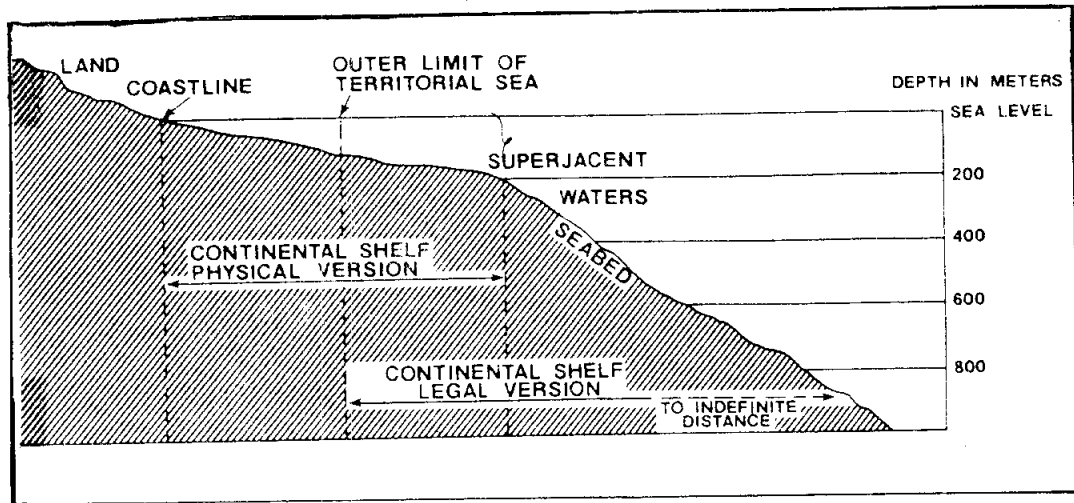
3. รัศมีล้อม (Envelope Method) กล่าวคือกำหนดรัศมีวงกลมหรือโค้งจากชายฝั่งทุกจุดกางไปในทะเล เท่าที่เรียกร้องจุดตัดของเส้นโค้งดังกล่าวก็จะเป็นสิทธิของรัฐ

รูปที่ 8.14 : ภาพแสดงพรมแดนของรัฐสามมิติ จากศูนย์กลางของโลก พรมแดนทางทะเล และเพดานบินของเครื่องบิน

รูปที่ 8.15 : ภาพแสดงการกำหนดเขตน่านน้ำ
ที่มา : Haru de Blij, 1995:175.

รูปที่ 8.16 : ภาพแสดงไหล่ทวีป ภาพตัดขวาง
ที่มา : U.S. Department of State

ไหล่ทวีป (Continental Shelf)

ปัญหาของทะเลอาณาเขตได้เพิ่มขึ้นนับการตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการสำรวจเกี่ยวกับพื้นที่ท้องทะเลในเร็ว ๆ นี้ และปรากฏว่าการสำรวจนี้ได้มีการค้นพบทรัพยากรที่มีค่าต่อมนุษย์มากมาย ดังนั้นวิทยาการสมัยใหม่จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมนุษย์ไปสู่การเป็นเจ้าของทรัพยากรใต้ท้องทะเล อันจะเอื้ออำนวยประโยชน์อย่างยิ่งต่อรัฐที่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล เรื่องของไหล่ทวีปจึงปรากฏความสำคัญขึ้นมา บริเวณที่เรียกว่าไหล่ทวีปนั้น หมายถึงแผ่นดินที่อยู่ใต้ระดับน้ำทะเลตื้น ๆ มีความกว้างลาดลงไปประมาณ 100 ไมล์โดยเฉลี่ย แต่โดยความจริงแล้วอาจจะมี ความกว้างตั้งแต่ 5 ไมล์ไปจนถึง 600 ไมล์ แล้วแต่ลักษณะความลาดชันของไหล่ทวีป แต่ความลาดชันนั้นเฉลี่ย 2-3 ฟุตต่อ 1 ไมล์ อาจถึง 1:1,000 ไหล่ทวีปจะค่อย ๆ ลาดจากชายฝั่งทะเลไปจนถึงรอยหักของไหล่ทวีป (Shelf Break) ซึ่งถัดจากนี้มันจะหักชันลงสู่พื้นท้องทะเล ซึ่งเรียกว่าลาดทวีป (Continental Slope) ขอบเขตระหว่างไหล่ทวีปและลาดทวีป อยู่ที่ความลึกต่างกันจาก 12 ถึง 250 ฟาธอม ตามที่ปรากฏโดยทั่วไป ความลึกตรงปลายสุดของไหล่ทวีปประมาณ 100 ฟาธอม (600 ฟุต) ฉะนั้นในการประชุมที่กรุงเจนีวาในเรื่องเกี่ยวกับกฎหมายทะเล (กุมภาพันธ์-เมษายน พ.ศ. 2501) ได้มีการตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ว่า ไหล่ทวีปจะมีความลึกประมาณ 200 เมตร หรือ 656 ฟุต โดยวัดจากระดับน้ำทะเล ถ้าหากถือตามมาตรฐานนี้

ดินแดนที่เป็นไหล่ทวีปทั่วโลกจะมีพื้นที่ประมาณ 10,617,780 ตารางไมล์ หรือ 7.6 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ที่เป็นมหาสมุทรทั้งหมด ในการพิจารณาถึงไหล่ทวีปในแง่ภูมิศาสตร์นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของทวีป ซึ่งจะประกอบด้วยหิน ดิน และแร่ธาตุต่าง ๆ เช่นเดียวกับพื้นทวีปที่ต่อเนื่อง ดังนั้นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดและต่างชนิดกันก็อาจจะพบได้จากไหล่ทวีปนั่นเอง ดังเช่น ได้มีการพบแร่ดีบุกที่คอร์นวอลล์ และพบแหล่งถ่านหินที่เกาะเคปเบรตัน หรือการพบแหล่งน้ำมันดิบที่อ่าวเม็กซิโก ซึ่งอยู่ห่างจากฝั่งทะเลของสหรัฐอเมริกา ประมาณ 7 ไมล์ ซึ่งนับว่าเป็นเขตทะเลหลวง เพราะอาณาเขตของสหรัฐอเมริกาของสหรัฐมีเพียง 3 ไมล์ เท่านั้น ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงเรียกร้องสิทธิในย่านนี้ขึ้น ในวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2488 ประธานาธิบดีรูสเวลต์ ได้ประกาศนโยบายเกี่ยวกับไหล่ทวีปว่า

"รัฐบาลสหรัฐอเมริกามีความเห็นว่าเป็นเจ้าของไหล่ทวีป ย่อมมีสิทธิเหนือไหล่ทวีปนี้ ซึ่งรัฐนั้นย่อมมีสิทธิเสาะแสวงหาทรัพยากรซึ่งอยู่ภายในทวีปได้อย่างเต็มที่และการเสาะแสวงหาทรัพยากรดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะเหตุว่าไหล่ทวีปนี้ถึงแม้จะอยู่ภายใต้เขตทะเลหลวงก็ตาม แต่ก็เป็นส่วนที่ต่อเนื่องจากชายฝั่งของประเทศสหรัฐอเมริกา" ดังนั้นรัฐบาลอเมริกัน จึงประกาศว่า "ทรัพยากรใด ๆ ซึ่งอยู่ใต้ทะเลหรือใต้ไหล่ทวีปอเมริกา ย่อมเป็นของอเมริกา และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลอเมริกัน"

ในการเรียกร้องสิทธิเหนือไหล่ทวีปของประธานาธิบดีรูสเวลต์เอง ได้มีประเทศต่าง ๆ ที่มีอาณาเขตรัฐติดทะเลได้เรียกร้องสิทธิตามมาถึง 20 ประเทศ โดยประเทศเหล่านี้เชื่อว่าจะมีแหล่งน้ำมันในปี พ.ศ.2496 Lord Shawcross นักกฎหมายชาวอังกฤษได้เขียนบทความเกี่ยวกับ "กฎหมายว่าด้วยเรื่องไหล่ทวีป" สรุปได้ว่า รัฐที่เป็นเจ้าของไหล่ทวีปมีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพยากรเฉพาะที่แสดงหาได้จากไหล่ทวีปเท่านั้น แต่เจ้าของไหล่ทวีปจะอ้างสิทธิอื่น ๆ เช่น ขยายเขตน่านน้ำของรัฐ การประมง หรือจับกุมเรือหรือห้ามเรือต่างชาติเข้ามาในน่านน้ำเหนือไหล่ทวีปย่อมทำไม่ได้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้อำนาจอธิปไตยของรัฐย่อมเป็นไปตามอาณาเขตทางทะเลตามที่ได้มีข้อตกลงกัน มิใช่เป็นไปตามไหล่ทวีป ซึ่งความเห็นของลอร์ดชอว์ครอส เป็นไปตามนโยบายของประธานาธิบดีรูสเวลต์ แต่ในเขตลาตินอเมริกา เช่น ชิลี เปรู และเอกวาดอร์ มิได้ปฏิบัติตามหลักดังกล่าวข้างต้น เพราะรัฐทั้งสามเรียกร้องอำนาจอธิปไตยครอบคลุมไหล่ทวีป ซึ่งมีระยะทางถึง 200 ไมล์ ทั้ง ๆ ที่ปรากฏความจริงว่า ไหล่ทวีปส่วนใหญ่ฝั่งตะวันตกของทวีปอเมริกาใต้มีระยะทางไม่เกินกว่า 40 ไมล์ก็ตาม ทั้งนี้เพราะต้องการขยายขอบเขตการประมงให้กว้างขวางออกไป ปัจจุบันนี้ไหล่ทวีปของรัฐบางรัฐที่มีไหล่ทวีปยาวก็ให้มีไหล่ทวีปยาวได้ตามสถานความจริงทางภูมิศาสตร์ แต่ต้องไม่เกิน 350 ไมล์ทะเล ตามมาตรา 76 แห่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องกำหนดเขตแดนทางทะเล ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นเรื่องทางกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็ยังหาข้อยุติไม่ได้

ในเรื่องไหล่ทวีปมีปัญหาสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ การแบ่งเขตไหล่ทวีประหว่างประเทศที่อยู่ประชิดกัน (adjacent) หรือตรงข้ามกัน (opposite) ดังเช่นระหว่างไทย-กัมพูชา เวียดนาม-มาเลเซีย เป็นต้น และถ้ามีการยอมรับใช้หลัก Equitable Principle แทนที่จะใช้หลักเส้นมัธยศ (Median Line) แล้วจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศไทย

พรมแดนที่ติดมหาสมุทรนั้นมีความยุ่งยากที่จะตกลงกันแน่นอนด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ

1. ยังหวังข้อยุติไม่ได้เกี่ยวกับระยะทางของทะเลอาณาเขต และอำนาจอธิปไตยเหนือน่านน้ำนั้น
2. มีบ่อยครั้งที่เกิดความยุ่งยากที่จะตัดสินว่าจะใช้จุดใดเป็นจุดหลักในการที่จะวัดระยะทางจากริมฝั่งทะเลออกไปสู่มหาสมุทร ซึ่งจะเป็พรมแดนทางทะเลของแต่ละประเทศ
3. ประเทศส่วนใหญ่มักจะเรียกร้องอำนาจอธิปไตยเกินกว่าทะเลอาณาเขต ดังเช่น สิทธิอธิปไตย (Sovereign Rights) ด้านเก็บภาษีศุลกากร ด้านป้องกันด้านสาธารณสุข การปฏิบัติผิดกฎหมายหรือโจรสลัด การลักลอบนำสินค้าหนีภาษี การลอบนำออกพวกแร่ธาตุและสัตว์ต้องห้าม และการป้องกันประเทศ เป็นต้น

เขตเศรษฐกิจจำเพาะ

เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) เป็นแนวคิดข้อเสนอใหม่ทางกฎหมายระหว่างประเทศ มีวิวัฒนาการมาจากข้อเสนอของกลุ่มลาตินอเมริกา ซึ่งเดิมที่รู้จักกันว่า Patrimonial Sea ในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ต่อมาแนวความคิดนี้ได้กลายมาเป็นอิทธิพลเหนือกลุ่มประเทศแอฟริกา ซึ่งส่วนใหญ่เพิ่งได้รับเอกราช ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2515 กลุ่มประเทศแอฟริกาก็ได้จัดการสัมมนาเรื่องกฎหมายทะเลขึ้นที่เมือง Yaounde ประเทศ Cameroon ในขณะเดียวกันกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาก็ได้มีการประชุมว่าด้วยปัญหาทะเลขึ้นที่เมือง Santo Domingo ประเทศสาธารณรัฐ Dominican ในปีเดียวกันทั้งสองกลุ่มต่างเห็นพ้องถึงความสำคัญและจำเป็นในการที่จะประกาศควบคุมทรัพยากรทั้งในห้วงน้ำ และพื้นทะเลของส่วนที่ต่อออกไปจากทะเลอาณาเขตมีระยะออกไปอีก 200 ไมล์ ในที่สุดผู้แทนประเทศ Kenya ก็ได้เสนอร่างข้อยุติว่าด้วยแนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ต่อคณะกรรมการก้นทะเล (The U.N. Seabed Committee) เมื่อปี พ.ศ. 2515 ทั้งนี้โดยที่ข้อเสนอนี้ได้เป็นไปตามข้อสรุปการประชุมของกลุ่มแอฟริกาที่ Yaounde นั้นเอง

สำหรับข้อสรุปตีความ เขตเศรษฐกิจจำเพาะตามอนุสัญญากฎหมายทะเลฉบับใหม่คือ ความกว้างน้ขออกไปจากทะเลอาณาเขต โดยวัดจากเส้นฐานออกไปเป็นระยะ 200 ไมล์ในบริเวณ

ดังกล่าวนี้รัฐชายฝั่งจะมีคือ เมื่อรัฐชายฝั่งมีทะเลอาณาเขต 12 ไมล์เขตเศรษฐกิจจำเพาะก็จะมีควมกว้างเป็น 188 ไมล์

ก. สิทธิอธิปไตย (Sovereign rights) ในส่วนที่เกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณพื้นน้ำ บริเวณพื้นที่ท้องทะเล ใต้พื้นทะเล รวมทั้งการใช้ทะเลเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างอื่น ๆ อาทิเช่น การผลิตพลังงานจากกระแสน้ำและลม

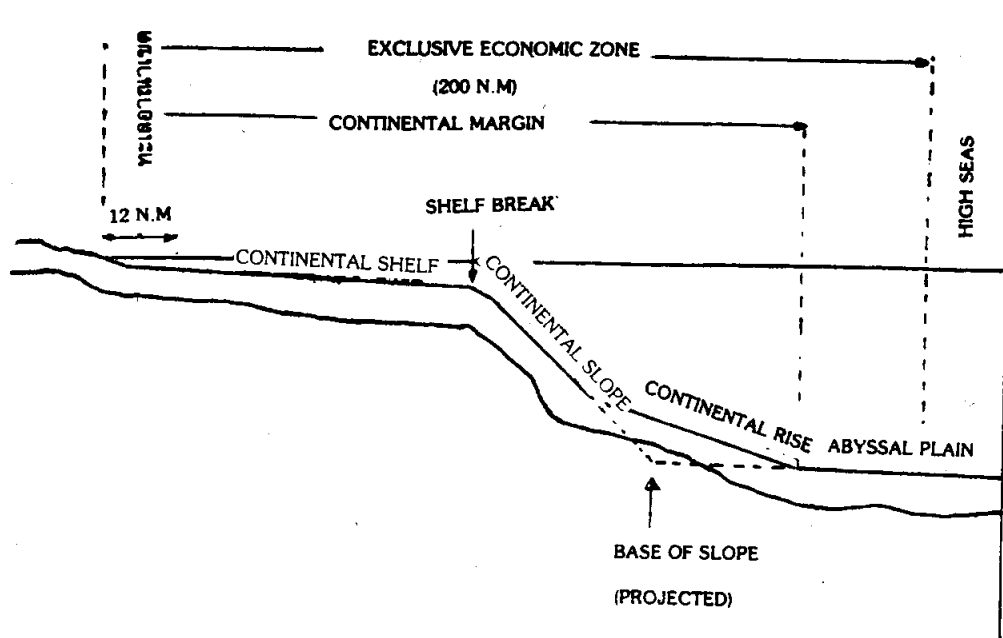
ข. มีอำนาจทางกฎหมายเฉพาะ (Jurisdiction) ในการก่อตั้งเกาะเทียม สิ่งก่อสร้างในทะเล เช่น สถานีขุดเจาะน้ำมันดิบ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีอำนาจทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้นคว้าวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล และการป้องกันรักษาสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ

อย่างไรก็ตามในส่วนที่เกี่ยวกับสถานะทางกฎหมาย (Legal Status) ของน้ำน่าน้ำเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้น ยังมีการโต้แย้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายประเทศมหาอำนาจ รวมทั้งรัฐที่เสียเปรียบทางภูมิศาสตร์ (Geographically Disadvantaged States) และรัฐไร้ฝั่งทะเล

(land-locked states) ถือว่าเขตเศรษฐกิจจำเพาะมีสถานะทางกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของทะเลหลวงเพื่อเป็นการจำกัดสิทธิและอำนาจของรัฐชายฝั่งในการควบคุมน่านน้ำดังกล่าวให้น้อยที่สุด ในขณะที่รัฐชายฝั่งซึ่งสามารถขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะได้เต็มที่ก็ต้องเรียกร้องสิทธิและอำนาจในการควบคุมน่านน้ำดังกล่าวอย่างเต็มที่ ในที่สุดหลังจากผ่านการประชุมได้ 6 สมัยการประชุม ซึ่งใช้เวลากว่า 5 ปี แนวโน้มของที่ประชุมจึงได้ออกมาในลักษณะประนีประนอม แต่คล้อยไปทางข้อเสนอของรัฐชายฝั่ง คือให้ถือว่าเขตเศรษฐกิจจำเพาะมีสถานะทางกฎหมายเฉพาะของตนเอง (Sui Generis Zone) ไม่ใช่เป็นทั้งส่วนหนึ่งของทะเลอาณาเขตและทะเลหลวง กล่าวคือ รัฐชายฝั่งซึ่งได้รับสิทธิในการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากทะเลล้วนดังกล่าวนี้ ต้องมีภาระหน้าที่ไปด้วยในขณะเดียวกัน กล่าวคือภายในน่านน้ำเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้นรัฐบาลชายฝั่งต้องเคารพเสรีภาพในการเดินเรือ การบินผ่าน การวางสายสื่อสารใต้น้ำ การวางท่อของทุกชาติ ตลอดทั้งกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางท่ออื่น ๆ อันชอบด้วยกฎหมายระหว่างประเทศอีกด้วย ทั้งนี้เพราะเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้น รัฐชายฝั่งมีเพียงสิทธิอธิปไตย เห็นสิ่งอันพึงได้ทางเศรษฐกิจจากทะเลล้วนดังกล่าวเท่านั้น (ซึ่งผิดกับบริเวณทะเลภายในและทะเลอาณาเขตที่รัฐชายฝั่งมีอำนาจอธิปไตยโดยสมบูรณ์) ในขณะเดียวกันรัฐชายฝั่งยังต้องมีหน้าที่ในการจัดการและบำรุงรักษาสภาวะของทรัพยากรทางธรรมชาติของทะเลล้วนนี้ให้เป็นไปในลักษณะปกติอีกด้วย

ลำดับที่	รายละเอียดพื้นที่ทะเล	เปอร์เซ็นต์พื้นที่ทะเล
1	ไหลทวีปและขอบลาด	16
2	แนวหินของหินชั้น (Rise)	7
3	พื้นราบทะเลลึก	41
4	ภูเขาไฟและเทือกเขาทะเลลึก	34
5	แนวร่องลึก	2
	รวม	100

ตารางที่ 8.1 : แสดงรายละเอียดพื้นที่ทะเล

รูปที่ 8.17 : แสดงเขตไหล่ทวีป เขตเศรษฐกิจจำเพาะ และรายละเอียดพื้นที่ทะเล
 ที่มา : จารุอดม เรืองสุวรรณ, "การให้สัมปทานเพื่อการแสวงประโยชน์แหล่งน้ำมัน
 และก๊าซธรรมชาติในน่านน้ำไทย", กระทรวงอุตสาหกรรม : กทม.
 3 พฤษภาคม 2527.

ตารางที่ 8.2 : แสดงพื้นที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะ อันดับพื้นที่ประเทศ และปริมาณน้ำมันดิบที่ผลิตได้

ลำดับ ที่	ประเทศ	พื้นที่เขต เศรษฐกิจจำเพาะ (ตารางไมล์ทะเล)	การจัดอันดับพื้นที่ประเทศ		ปริมาณน้ำมันดิบที่ผลิต ได้โดยเฉลี่ย (ล้านบาร์เรลต่อปี)
			เดิม	ใหม่ (เมื่อรวมเขต เศรษฐกิจจำเพาะ)	
1	โซเวียตรัสเซีย	1,309,500	1	1	3,574.1
2	สหรัฐอเมริกา	2,222,000	4	2	3,052.9
3	ออสเตรเลีย	2,043,300	6	3	150.4
4	แคนาดา	1,370,000	3	4	527.8
5	บราซิล	924,000	5	5	63.5
6	จีน	281,100	2	6	542.9
7	อินโดนีเซีย	1,577,300	17	7	475.9
8	อินเดีย	587,600	7	8	60.2
9	เม็กซิโก	831,500	13	9	225.5
10	นิวซีแลนด์	1,409,500	64	10	-
11	อาร์เจนตินา	399,500	8	11	141.6
12	ญี่ปุ่น	1,126,000	53	12	4.7
13	ฟิลิปปินส์	551,400	59	23	-
14	พม่า	148,600	37	44	7.3
15	เวียดนาม	210,600	54	46	-
16	ไทย	94,700	46	52	-
17	มาเลเซีย	138,700	92	67	100.7 (รวมบรูไน)
18	กัมพูชา	16,200	82	104	-

(ต่อ)

ลำดับ ที่	ประเทศ	พื้นที่เขต เศรษฐกิจจำเพาะ (ตารางไมล์ทะเล)	การจัดอันดับพื้นที่ประเทศ		ปริมาณน้ำมันดิบที่ผลิต ได้โดยเฉลี่ย (ล้านบาร์เรลต่อปี)
			เดิม	ใหม่ (เมื่อรวมเขต เศรษฐกิจจำเพาะ)	
19	บรูไน	7,100	138	146	—
20	สิงคโปร์	100	148	149	—

หมายเหตุ	พื้นที่ประเทศไทย	198,456	ตารางไมล์
	พื้นที่เขตเศรษฐกิจจำเพาะ	125,477	ตารางไมล์
	รวมพื้นที่	323,933	ตารางไมล์
	พื้นที่เพิ่มขึ้น	63.22%	

สรุปในเชิงกฎหมาย คือ กฎหมายทะเลแนวใหม่นั้น ให้สิทธิแก่รัฐชายฝั่ง ในการขยายเขต
ต้นน้ำจากชายฝั่งของตน เพื่อการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรได้กว้างถึง 200 ไมล์

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากฎหมายระหว่างประเทศจะเปิดโอกาสให้สิทธิ แก่รัฐชายฝั่ง
ดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัตินั้น ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์ที่รัฐแต่ละรัฐตั้งอยู่อย่างเช่นเกาะสิงคโปร์
ซึ่งถูกแวดล้อมด้วยประเทศต่าง ๆ ในระยะใกล้ โอกาสที่จะขยายเขตเศรษฐกิจจำเพาะนั้นไม่มีเลย ใน
ขณะที่ประเทศแคนาดานั้น มีชายฝั่งเปิดกว้างสู่ทะเลหลวงก็ย่อมสามารถขยายออกไปได้เต็มที่ 200 ไมล์
เป็นต้น

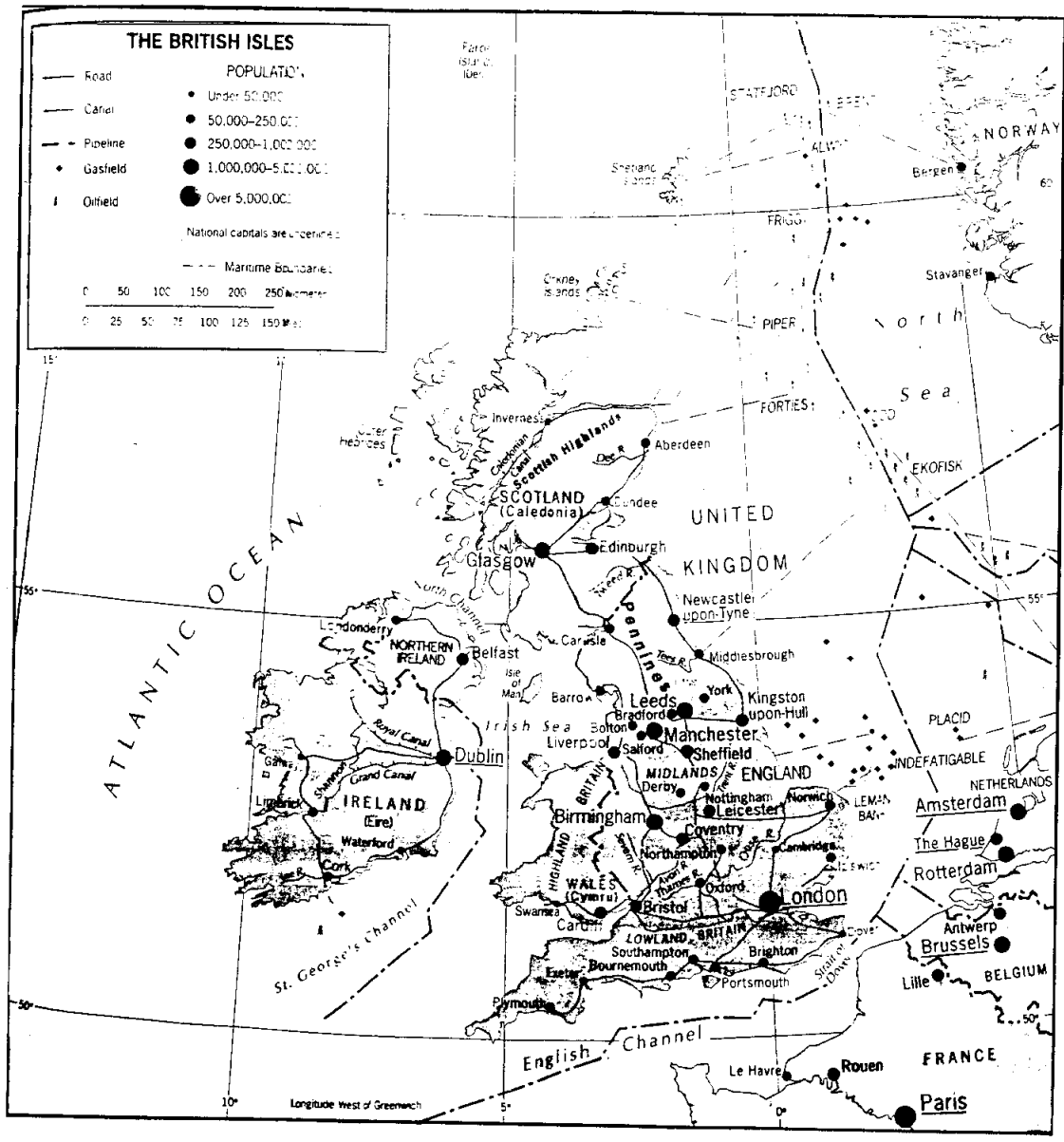
สำหรับประเทศไทยซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณทะเลกึ่งปิดกึ่งเปิด การขยายน่านน้ำเขตเศรษฐกิจ
จำเพาะจึงกระทำไม่ได้เต็มที่ กล่าวคือ ในบริเวณอ่าวไทย ไทยเราขายน่านน้ำเขตดังกล่าวออกไปได้
ไม่ถึง 100 ไมล์ ทั้งนี้เพราะต้องแบ่งครึ่งกับประเทศกัมพูชา และเวียดนาม ในขณะที่ฝั่งทะเลอันดามัน
อาณาเขตเศรษฐกิจจำเพาะของเราขยายออกไปได้ราว 100 ไมล์ เพราะต้องแบ่งเขตพื้นที่กับหมู่เกาะ
อันดามันและนิโคบาร์ของอินเดีย ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับชายฝั่งด้านตะวันตกของไทย

ช่องแคบ (Straits)

ช่องแคบหมายถึง ห้วงน้ำแคบ ๆ เชื่อมระหว่างแผ่นดินใหญ่สองฟากห้วงน้ำ ช่องแคบจึงเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมแผ่นดินสองฟาก ดังนั้นปัญหาของการควบคุมช่องแคบระหว่างประเทศสองฟาก จึงเกิดขึ้นเสมอและหาข้อยุติได้ยาก ดังช่องแคบสำคัญ เช่น Bosphorus อยู่ระหว่างทะเลดำ และทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งในฤดูหนาวน้ำไม่แข็ง สามารถให้เดินเรือได้ตลอดเวลา มีความกว้างเพียงหนึ่งไมล์ครึ่งเท่านั้น ส่วนช่องแคบ Dardanelles มีความยาว 41 ไมล์ แต่ถ้าเปรียบเทียบกับช่องแคบบอสฟอรัสแล้ว (ดูรูป 8.14) ซึ่งปัจจุบันอยู่ในอำนาจอิทธิพลของเตอร์กีย์ ในปี พ.ศ. 2499 สหภาพโซเวียตต้องการจะสร้างฐานทัพตามริมฝั่งช่องแคบ สหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาได้โต้แย้ง ในที่สุดด้วยความช่วยเหลือทางการเงิน และช่างเทคนิคจากสหรัฐอเมริกาได้สร้างสะพานเชื่อมระหว่างประเทศกรีซและเตอร์กีย์ข้ามช่องแคบบอสฟอรัส ในปี พ.ศ. 2516 เพื่อเชื่อมยุโรปและเอเชีย

ช่องแคบยิบรัลตาร์ เชื่อมมหาสมุทรแอตแลนติกและทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (ดูรูป 8.15) ช่องแคบมีความยาว 32 ไมล์ และกว้างประมาณ 8 ไมล์ สหราชอาณาจักรรบชนะสเปนในปี พ.ศ. 2247 และเข้าครอบครอง The Rock of Gibraltar ซึ่งมีอาณาเขตประมาณสองตารางไมล์และสูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,396 ฟุต และตัดขาดจากแผ่นดินของสเปนโดยมีคลองคั้น สเปนได้เรียกร้องให้กองทัพเรือสหราชอาณาจักรถอนทัพออกไป เพราะบริเวณนั้นกลายเป็นฐานทัพอากาศและยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง ส่วนอีกฟากหนึ่งทางใต้ของช่องแคบอยู่ในความปกครองของประเทศโมร็อกโค และสเปนควบคุมส่วนดินแดนเล็ก ๆ สองแห่ง คือ Ceuta และ Melilla และเมืองท่าสำคัญของโมร็อกโค บริเวณนี้คือเมือง Tangier เป็นเมืองท่าปลอดภาษี ในปี พ.ศ. 2499 เมืองท่าเสรีนี้อยู่ภายใต้การบริหารของประเทศทั้งสาม

ระหว่างทะเลเหนือและทะเลบอลติกมีช่องแคบสำคัญคือ ช่องแคบ Sound (Oresund) เชื่อมช่องแคบ Kattegat กับทะเลบอลติกอยู่ภายใต้อำนาจควบคุมของเดนมาร์ก จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2300 จึงตกลงกันให้เป็นช่องแคบนานาชาติที่อยู่ในบริเวณนี้คือ สวีเดน ฟินแลนด์ โปแลนด์ เยอรมันนี และสหภาพโซเวียตด้วย

รูปที่ 8.18 : แผนที่เกาะบริติชไอเชิลส์ แสดงการแบ่งเขตทะเล
ที่มา : Harn de Blij , 1995:183.

รูปที่ 8.19 : ทวีปยุโรป แสดงทะเลสำคัญ ๆ ช่องแคบ และรัฐที่มีขนาดเล็กมาก

ช่องแคบแมกเจนตัน มีความยาว 370 ไมล์ เชื่อมระหว่างมหาสมุทรแอตแลนติก และ แปซิฟิก ค้นพบโดย Ferdinand Magellan ช่องแคบนี้นี้ระยะทางถึง 500 ไมล์ เรือทุกชนิดไม่ต้อง แล่นผ่านแหลม Horn ถึงแม้จะอยู่ในทะเลอาณาเขตของประเทศอาร์เจนตินา และชิลี แต่ก็เปิดเสรีให้ แก่นานาชาติ

ช่องแคบที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งคือ ช่องแคบ Dover ซึ่งส่วนที่แคบที่สุดยาวประมาณ 20 ไมล์ ช่องแคบนี้ได้ช่วยสหราชอาณาจักร ในสมัย Louis XIV, Napoleon และ Hitler ให้ดำรงเป็น เอกราชได้ ซึ่งผู้นำประเทศฝรั่งเศสและเยอรมันหวังจะโจมตีสหราชอาณาจักรและในปี พ.ศ. 2131 สหราชอาณาจักรได้รับชนลเป็นด้วย ปัจจุบันได้มีการตกลงสร้างอุโมงค์จากฝรั่งเศสมายังสหราชอาณาจักร ซึ่งทั้งสองประเทศได้ร่วมมือสนับสนุนด้านงบประมาณ

ช่องแคบมะละกาเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ซึ่งเชื่อมมหาสมุทรอินเดีย และทะเลจีนใต้ มีความยาวประมาณ 500 ไมล์ และมีประเทศที่ควบคุมช่องแคบคือ สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ตรง เกาะสุมาตรา ซึ่งมีความยาวเพียง 50 ไมล์ เมืองท่าสิงคโปร์เป็นเมืองท่าสำคัญทางการพาณิชย์เช่น

เดียวกับเป็นเมืองหน้าด่านป้อมปราการสำคัญ ปัจจุบันเป็นเมืองท่าท่าความร่ำรวยให้แก่สิงคโปร์มากที่สุด ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะที่ตั้งของเมืองท่านี้เหมาะสมที่สุด

ระหว่างทะเลแดงและมหาสมุทรอินเดีย มีช่องแคบที่สำคัญคือ Babel-Mandeb (Gate of tears) ช่องแคบนี้อยู่ระหว่างประเทศ Yemen และ Djibouti สำหรับประเทศ Djibouti ได้รับเอกราชในปี พ.ศ. 2520 แต่ได้รับความบีบคั้นจากสหภาพโซเวียตและคิวบา ซึ่งมีฐานทัพอยู่ในประเทศเอธิโอเปีย คิซิบติ จึงขอร้องฝรั่งเศสให้มีส่วนทัพเรือป้องกันประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 และจะช่วยเหลือคุ้มครองเท่าที่คิซิบติขอความช่วยเหลือ

เกาะ (Islands)

มีเกาะจำนวนมากมายซึ่งคุมช่องทางน้ำ และยังมียุทธศาสตร์ บางเกาะมีความสำคัญทางทหาร บางเกาะมีความสำคัญทางการพาณิชย์ และบางแห่งก็เป็นเกาะสำคัญสำหรับผู้ลี้ภัยทางการเมือง เช่นเกาะ Devil Island เกาะ Alcatraz เกาะ Tasmania และเกาะ St. Helena

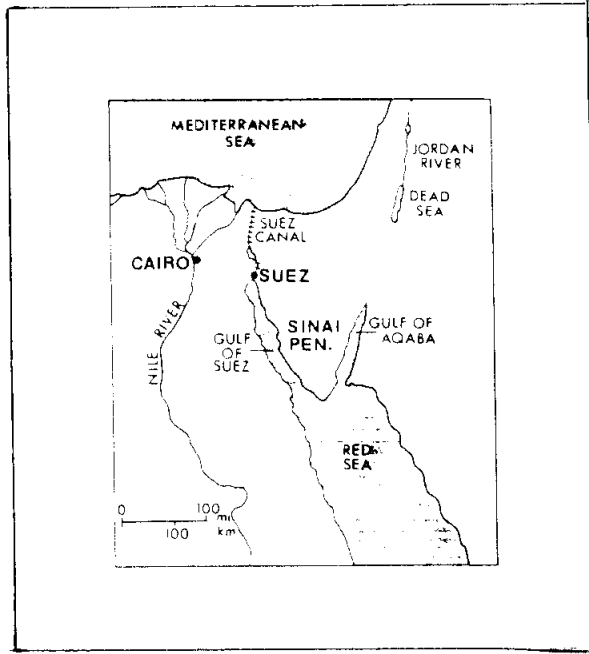
บางเกาะซึ่งอยู่ใกล้ชายฝั่งทวีป ซึ่งในบางครั้งเป็นอันตรายถ้าหากเกาะนั้นมีขนาดใหญ่และอาจมีความสำคัญทางการค้าและยุทธศาสตร์ทางทหาร ดังเช่นปรากฏในประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบันว่า ญี่ปุ่นและสหราชอาณาจักร มียุทธศาสตร์ทางการเมืองอย่างเด่นชัดกับประเทศภาคพื้นทวีป ในครั้งแรกของศตวรรษนี้มีประเทศเกาะหลายประเทศต้องตกเป็นเมืองขึ้นของสหราชอาณาจักร เช่น มาลากาซี ศรีลังกา ฮาวาย สิงคโปร์ มัลตา ไชปรัส ประเทศเหล่านี้เป็นตัวอย่างในซีกโลกเหนือ ซึ่งปัจจุบันเป็นประเทศเอกราชทั้งสิ้น ส่วนทะเลแคริบเบียน มีหมู่เกาะบาฮามาร์ จาเมกา ตรินิแดด และโตเบโก เกาะบางแห่งตั้งอยู่โดดเดี่ยวก็มีความคิดในการประกาศเป็นประเทศเอกราชเพิ่มขึ้น

เนื่องจากความสำคัญของเกาะเหล่านี้ขึ้นอยู่กับที่ตั้งทางยุทธศาสตร์และศูนย์กลางการพาณิชย์ ดังเช่น สหภาพโซเวียต ได้ตั้งฐานทัพจรวดและขีปนาวุธที่เกาะคิวบาในปี พ.ศ. 2505 ซึ่งสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ในย่านอเมริกากลาง และอเมริกาใต้ ตระหนักถึงการข่มขู่ของฐานทัพโซเวียตที่มีต่อซีกโลกตะวันตก ที่ตั้งของเกาะสิงคโปร์ก็มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ และเป็นป้อมปราการที่สำคัญของช่องแคบมะละกา ปรากฏว่าในสงครามโลกครั้งที่สอง ได้เป็นฐานทัพอากาศ ช่วยเหลือในด้านการขนส่งทหาร และเครื่องมือการรบจากอเมริกาไปยังแอฟริกา และยุโรป

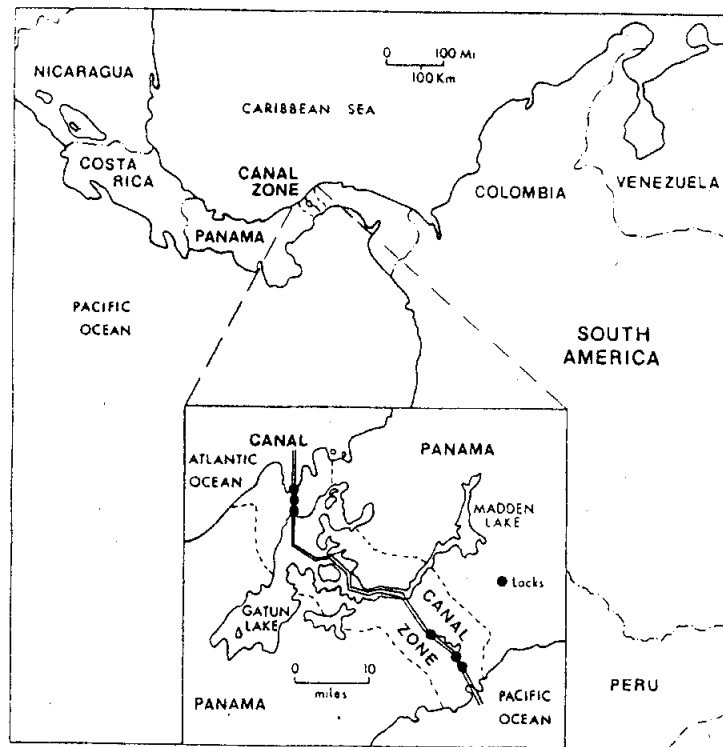
คลอง (Canals)

คลองเป็นทางน้ำที่ขุดขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ คลองที่สำคัญในด้านภูมิศาสตร์การเมืองมักจะเป็นคลองที่เชื่อมทะเลกับมหาสมุทร โครงสร้างและหน้าที่ของคลองเหล่านี้มีความสำคัญเช่นเดียวกับ

ช่องแคบ แต่มักจะมีปัญหาเมื่อน้ำเค็มจากทะเลไหลบ่าลงสู่คลอง เช่น คลองสุเอซและคลองโครีนโทส
คลองนานาชาติที่สำคัญคือ คลองสุเอซ ซึ่งเกิดปัญหาขัดแย้งกันมากกว่าคลองอื่น ๆ ในปี
พ.ศ.2510 ได้มีการปิดคลองสุเอซ เป็นเวลาถึง 8 ปี ซึ่งคลองสุเอซมีความสำคัญทางคมนาคมขนส่ง
และจำนวนเรือเดินสมุทรผ่านมากกว่าคลองปานามา และนับว่าเป็น "เส้นทางชีวิตของชาวอังกฤษ"
ซึ่งเชื่อมชีวิตชาวลอนดอน และประเทศเมืองขึ้นของจักรภพรัฐบาลอังกฤษได้ มีอิทธิพลเหนือคลองสุเอซ
ตั้งแต่ปี พ.ศ.2318 และรัฐบาลอียิปต์ได้ยึดคืนในปี พ.ศ.2511

รูปที่ 8.20 : คลองสุเอซ

รูปที่ 8.21 : คลองปานามา

คลองปานามาเชื่อมระหว่างมหาสมุทรแอตแลนติกและมหาสมุทรแปซิฟิก เริ่มขุดโดยวิศวกรชาวฝรั่งเศส แต่เนื่องจากความยากลำบากในการขุด อันเนื่องมาจากลักษณะภูมิประเทศ ไข้เหลือง ซึ่งทำให้การขุดคลองนี้ไม่อาจจะประสบผลสำเร็จ บริษัทอเมริกันจึงรับช่วงการขุดคลอง ต่อมาจนสำเร็จ ในการทำสนธิสัญญา Hay-Pauncefote ในปี พ.ศ. 2445 มีความสำคัญว่า คลองปานามาจะเป็นคลองเปิดนานาชาติไม่ว่าในยามสงบและยามสงคราม และการพาณิชย์ และสหรัฐอเมริกา มีสิทธิพิเศษในบริเวณคลอง และมีสิทธิถูกต้องตามกฎหมายที่จะพิทักษ์และปกครองคลองปานามาในทุกกรณี

จากเมือง Colon ทางฝั่งทะเลแคริบเบียนไปสู่ปลายทางสุดคลองทางใต้ใกล้เมืองปานามา ความยาวของคลองประมาณ 40 ไมล์ และมีบางตอนที่คลองปานามาอยู่เหนือระดับน้ำทะเลถึง 85 ฟุต ซึ่งเรือที่ผ่านคลองตอนนี้จะต้องผ่านประตูน้ำถึง 6 แห่ง ซึ่งการก่อสร้างประตูน้ำเหล่านี้ได้ทำเสร็จในปี พ.ศ. 2449 ซึ่งเป็นปัญหาความปลอดภัยในยุคนครวรรษ 1980 บริเวณ

"The American Canal Zone" มีความกว้างถึง 10 ไมล์ ซึ่งขาดการป้องกันอย่างเพียงพอ ปัจจุบันรัฐบาลปานามาได้ยึดคืนสิทธิจากสหรัฐอเมริกา ปัญหาในอนาคตก็คือ ถ้ามีการเปิดคลอง นานาชาตินี้จะเป็นการเสี่ยงต่ออันตรายในการที่จะถูกทำลายจากระเบิดปรมาณูหรือขีปนาวุธที่จะทำลายเครื่องอุปกรณ์ไฮโดรลิคเหล่านี้

คลองคีล (Kiel) เป็นคลองนานาชาติอยู่ระหว่างทะเลบอลติกและทะเลเหนือ รัฐบาลเยอรมันได้ขุดในระหว่างสงครามโลก คลองคีลนี้ตัดข้ามส่วนแคบที่สุดของคาบสมุทรจัตแลนด์ของเดนมาร์ก ถึงแม้ว่าพื้นที่คลองจะอยู่ในผืนแผ่นดินของประเทศเยอรมันก็ตาม คลองนี้ยาวประมาณ 61 ไมล์ และช่วยย่นระยะทางถึง 600 ไมล์ จากการเดินทางเรือจากเมืองท่าของเยอรมันปากคลองคีลไปยังเมือง Brunsbittelkoog โดยผ่านทางช่องแคบ Sound ของเดนมาร์ก คลองคีลนี้ซึ่งเป็นคลองสำคัญและเส้นชีวิตของเยอรมันในยามสงคราม ถ้าหากกว่าช่องแคบต่าง ๆ ของเดนมาร์กถูกปิดและตัดการติดต่อระหว่างทะเลบอลติก และทะเลเหนือ (ดูภาพ 8.19)

คลองโครีนโทส (Korinthos) เป็นของประเทศไทยที่ตัดเชื่อมระหว่างทะเลไอโอเนียนและทะเลเอเชียน มีความยาวประมาณ 4 ไมล์ และสามารถย่นระยะทางได้ประมาณ 400 ไมล์ จากเมือง Patrai ไปยัง Athens (ดูภาพ 8.18) คลองนี้เปิดเป็นคลองนานาชาติ แต่ส่วนใหญ่จะใช้ประโยชน์ภายในประเทศ

ปัญหาทางเทคนิคเกี่ยวกับเส้นเขตแดนในทะเล

โดยสภาพของธรรมชาติ เส้นเขตแดนบนบกกับเส้นเขตแดนในทะเลมีความแตกต่างกันมากโดยเส้นเขตแดนบนบกนั้นทอดตัวไปตามลักษณะของภูมิประเทศ เช่น ล้นเขา ล้นป่าน้ำ และยอดเขา เป็นต้น ซึ่งสภาพภูมิประเทศบางอย่างเป็นการง่ายต่อการตรวจ ค้นหา และยืนยัน ไม่ว่าจะกาลเวลาจะล่วงเลยไปนานเท่าใด อย่างไรก็ตามเส้นเขตแดนบนบกอาจจะมีปัญหาบางอย่างเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิประเทศ เช่น ล้นน้ำ ปากแม่น้ำ เกาะดอนและสันทราย เป็นต้น แต่ถ้าต้องการตรวจสอบหาความเปลี่ยนแปลงย้อนหลังกลับไปหลาย ๆ สิบปีก็ตาม นักวิชาการในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก็สามารถตรวจสอบหาข้อเท็จจริงและข้อมูลต่าง ๆ ให้ได้ สำหรับเส้นเขตแดนในทะเลนั้น นอกจากตำแหน่งที่กำหนดไว้ติดฝั่งหรือเกาะแล้ว นอกนั้นกำหนดโดยค่าพิกัด ละติจูดและลองจิจูดทั้งสิ้น ซึ่งค่าตำแหน่งนี้โดยลักษณะเฉพาะ มีความซับซ้อน และมีปัญหาในตัวของมันเองโดยสืบเนื่องมาจากทฤษฎีหรือหลักการสร้างแผนที่ของแต่ละประเทศที่ใช้กันอยู่ ณ จุดตำแหน่งที่เดียวกันอาจจะอ่านค่าพิกัดละติจูดและลองจิจูดต่าง ๆ กันไปในแผนที่แต่ละแผ่น เส้นตรงที่ลากในแผนที่ต่อท้ายประกาศเขตแดนทางทะเลของแต่ละประเทศ เช่น เส้นฐานตรงหรือเส้นปิดอ่าว รวมทั้งเส้นแสดงเขต

ทางทะเลต่าง ๆ ที่เขียนไว้เป็นแนวตรงจากจุดหนึ่งถึงจุดหนึ่งในแผนที่นั้น ความจริงคือเส้นโค้ง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีไว้เพียงแต่เจ้าหน้าที่ทางเทคนิคเท่านั้นจะต้องทราบรายละเอียดต่าง ๆ แต่ผู้สนใจศึกษาและผู้ที่มีภาระหน้าที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเขตแดนระหว่างประเทศจำเป็นต้องทราบเพื่อประกอบการพิจารณา เทคนิคเกี่ยวกับเส้นเขตแดนในทะเล อาจสรุปได้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. แผนที่ที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องเส้นเขตแดนในทะเล

โดยปกติจะปรากฏว่าประเทศต่าง ๆ จะใช้แผนที่เดินเรือที่มีอยู่แล้วมาใช้เป็นแผนที่ต่อท้ายสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาหรือประกาศเขตทางทะเลหรือกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างประเทศทางทะเลไม่ว่าจะเป็นการประกาศฝ่ายเดียวหรือเป็นความตกลงทางภาคีหรือไตรภาคีก็ตาม ค่าพิกัดของตำแหน่งที่ต่าง ๆ จะวัดเอามาจากแผนที่โดยตรง การสร้างแผนที่และแผนที่เดินเรือของแต่ละประเทศหรือแต่ละสถาบันจะเริ่มต้นมีความแตกต่างกันที่การเลือกใช้ขนาดโลกสมมติ (Spheroid) ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบันนี้ที่แตกต่างกันไม่น้อยกว่า 7 ขนาด นอกจากนั้นแผนที่ของแต่ละประเทศหรือแต่ละสถาบันก็จะเริ่มต้นจากกำหนดค่าพิกัดซึ่งเรียกว่า Datum ต่าง ๆ กัน สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดความแตกต่างของค่าพิกัดของตำบลที่แตกต่างกันทั้งสิ้น ซึ่งทำให้แต่ละจุด แต่ละตำแหน่งที่ในทะเล ซึ่งกำหนดค่าพิกัดละติจูดและลองจิจูดเป็นตัว เลขจำนวนหนึ่ง จึงเป็นเพียงค่าสมมติที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้เงื่อนไขของการสร้างแผนที่นั้น ๆ เพราะฉะนั้นเมื่อมีการตกลงในสนธิสัญญาซึ่งกำหนดเขตแดนต่าง ๆ ไว้ โดยค่าพิกัดไว้เป็นละติจูดและลองจิจูด จึงต้องระบุไว้ว่าค่าพิกัดที่กำหนดนั้นเป็นของแผนที่ประเทศใด หมายเลขใด จัดพิมพ์ครั้งที่เท่าไร รวมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ ที่พอจะใช้ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแผนที่ดังกล่าวเพื่อเปรียบเทียบกับฉบับอื่นเมื่อต้องการ

2. เส้นตรงในแผนที่เดินเรือ

การถ่ายทอดรูปร่างของโลก ซึ่งเป็นรูปทรงกลมลงบนกระดาษพื้นราบในการทำแผนที่ในทางวิชาการทางการทำแผนที่ คือการกำหนดเส้นโครงแผนที่ (Projection) มีวิธีการทางทฤษฎีหลายวิธีที่จะถ่ายทอดเส้นโครงแผนที่ดังกล่าว สำหรับแผนที่เดินเรือจะใช้วิธีของเมอร์เคเตอร์ (Mercator Projection) การถ่ายทอดเส้นโครงแผนที่ดังกล่าวจะมีผลให้เส้นละติจูดและลองจิจูดเป็นเส้นตรง และตัดกันเป็นมุม 90 องศาบนแผ่นกระดาษ และเส้นละติจูดทุกเส้นจะขนานกัน ลองจิจูดทุกเส้นก็ขนานกัน จากผลของการถ่ายทอดเช่นนี้จะมีผลดี กล่าวคือสามารถรักษาทิศทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งได้อย่างเที่ยงตรง อันเป็นหลักการที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการเดินเรือ นอกจากนั้นการวัดระยะทางและตำแหน่งของตำบลก็ทำให้ง่ายสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นกับการนำแผนที่ดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดเส้นเขตแดนก็คือ เส้นตรงจากจุดหนึ่งถึงจุดหนึ่งที่มีได้ขนานกันเป็นเส้นละติจูดหรือลองจิจูดแล้ว ตามข้อเท็จจริงบนพื้นโลกล้วนแต่เป็นเส้นโค้งทั้งสิ้น หรือในคำศัพท์ในเรื่องแผนที่และ

เดินเรือเรียกว่า "เส้นเกลียว" (Rhumb Line) ยิ่งจุด 2 จุดห่างกันมากเพียงไร ยิ่งจะทำให้เกิดผลเกี่ยวกับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเกิดความคลาดเคลื่อนมากไปด้วย

3. ปัญหาเรื่องระดับน้ำเกี่ยวกับเขตแดนทางทะเล

โดยที่เส้นฐานที่ใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต หรือเขตอื่น ๆ เช่น ไหล่ทวีปหรือเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่ต้องอ้างอิง ระยะทางจากเส้นฐานปกติ รวมทั้งการอ้างอิงของเส้นฐานเพื่อใช้กำหนดเส้นมัธยศในการกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างประเทศ ล้วนเริ่มต้นหรืออ้างอิงเส้นฐานทั้งสิ้น

ตามบทบัญญัติของอนุสัญญากฎหมายทะเลระบุว่า เส้นฐานปกติคือ "แนวน้ำลด" ชายฝั่ง ปัญหาทางปฏิบัติเกิดขึ้นกับคำว่า "แนวน้ำลง" หรือ "แนวน้ำลด" หรือ "Low Water Line" ว่าอยู่ที่ใดในภูมิประเทศหรืออยู่ที่ใดในแผนที่

คำว่าแนวน้ำลงหรือแนวน้ำลดหรือ Low Water Line ในบทบัญญัตินี้หมายถึงระดับใดระดับหนึ่งใช้เป็นค่ากลาง ๆ ซึ่งหมายความถึง

- Mean Low Water
- Mean Lower Low Water
- Lowest Low Water

ซึ่งค่าระดับน้ำทั้ง 3 คำนี้ ถูกใช้เป็น Chart Datum ในการสร้างแผนที่เดินเรือ ซึ่งหลาย ๆ ประเทศก็ยังใช้แตกต่างกันอยู่ แม้แต่ประเทศเดียวกัน แผนที่ต่างแผ่นต่างหมายเลขต่างบรรณาธิกรณ บางครั้งก็ใช้ Tidal Datum ต่างกัน

ในทางปฏิบัตินั้น "แนวน้ำลด" หรือ Low Water Line นี้ ในแผนที่เดินเรือหมายถึง "แนวน้ำชายฝั่งหรือเกาะที่แสดงความลึก 0 (ศูนย์เมตร หรือฟาธอม) นั่นเอง

4. เทคนิคกฎหมายในการกำหนดกรรมแดนทางทะเล มีความแตกต่างกันหลายประการ เช่น การวัดความกว้างของเขตทะเลต่าง ๆ จากฝั่งออกไปสู่ทะเลโดยใช้เส้นฐานปกติ (Normal Base Line) หรือเส้นฐานตรง (Straight Base Line) ซึ่งในบางครั้งก็เป็นการประกาศฝ่ายเดียว (Unilateral Act) โดยไม่มีรัฐอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในบางกรณีที่ต้องมีการกำหนดเขตทะเลระหว่างรัฐตั้งแต่สองรัฐขึ้นไป ในลักษณะเช่นนี้ต้องมีการพิจารณาถึงเทคนิคกฎหมายเบื้องต้น 2 ประการกล่าวคือ ประการแรกเป็นการกำหนดเส้นมัธยศ (Median Line) สำหรับรัฐที่มีชายฝั่งหันหน้าเข้าหากัน (Opposite Coastal States) และประการที่สองเป็นการกำหนดเส้นมัธยศฐาน (Equidistant) สำหรับกรณีที่รัฐคณาพามีชายฝั่งประชิดกัน (Adjacent Coastal States)

อย่างไรก็ตามเทคนิค 2 ประการที่มาตรา 6 อนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีป ค.ศ. 1958 ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่สำคัญในกฎหมายทะเลฉบับหนึ่ง เนื่องจากมีลักษณะเป็นการรวบรวมกฎหมายจารีตประเพณีเกี่ยวกับไหล่ทวีป ในขณะนั้นบัญญัติไว้มิได้เป็นเทคนิคตายตัวตามที่ลักษณะบังคับทางกฎหมายเป็นการทั่วไป ดังนั้น มาตรา 6 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีป ค.ศ. 1958 นี้จะมีผลผูกพันกับแต่เฉพาะรัฐภาคีของอนุสัญญาดังกล่าวเท่านั้นหาได้มีผลผูกพันไปยังรัฐอื่นที่มีใช้ภาคีของอนุสัญญานี้ด้วยไม่ และเทคนิคทั้ง 2 ประการก็มิได้มีฐานะเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศแต่อย่างใด

5. เทคนิคต่าง ๆ ในการจำแนกเขตแดนทางทะเลอีกประการหนึ่งคือ การคำนึงถึงสภาพพิเศษ (Special circumstances) ต่าง ๆ เช่น ความได้เปรียบทางสภาพภูมิศาสตร์ ชายฝั่งมีลักษณะเว้าลึกเข้าไป (concave) หรือยื่นออกมา (convex) ตามข้ออ้างของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันในคดี North Sea Continental Shelf Case 1969 นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพทั่วไปและทิศทางของชายฝั่ง ความลาดชันของไหล่ทวีป หรือความสั้นยาวของไหล่ทวีป ในลักษณะที่เป็นความไม่เสมอภาคทางสภาพภูมิศาสตร์ เช่น บางประเทศมีไหล่ทวีปสั้น บางประเทศมีไหล่ทวีปยาว เป็นต้น

เมื่อแก้ไขความเสียเปรียบต่าง ๆ เหล่านี้ ตามมาตรา 76 แห่งอนุสัญญาสหประชาชาติจึงได้กำหนดค่านิยมของคำว่า "ไหล่ทวีป" เสียใหม่ กล่าวคือ ไหล่ทวีปมีความหมาย 2 นัย ประการแรก ไหล่ทวีปในฐานะข้อเท็จจริงที่เป็นไปตามสภาพธรรมชาติของภูมิประเทศ นั่นคือลักษณะการทอดยาวโดยธรรมชาติของชายฝั่งลงสู่ใต้ท้องทะเล และประการที่สองไหล่ทวีปในฐานะข้อกฎหมาย ซึ่งเกิดจากการที่กฎหมายอนุสัญญาให้ถือว่าสำหรับรัฐชายฝั่งที่มีไหล่ทวีปสั้นกว่า 200 ไมล์ทะเล เมื่อวัดจากเส้นฐานอันเป็นเส้นที่ใช้สำหรับวัดความกว้างทะเลอาณาเขตก็ให้ขยายไหล่ทวีปของตนออกได้ถึง 200 ไมล์ทะเลดังกล่าว แต่สำหรับรัฐที่มีไหล่ทวีปยาวกว่านั้นก็ให้ไหล่ทวีปตามสภาพความเป็นจริงทางภูมิศาสตร์ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกิน 350 ไมล์ทะเล เมื่อวัดจากเส้นฐานดังกล่าว

โดยเหตุนี้ จึงไม่มีเทคนิคใดมีค่าบังคับทางกฎหมาย (legal value) ตายตัวสำหรับให้แก่การกำหนดนคมแดนทางทะเลเป็นการทั่วไป

ตามข้ออ้างของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันในคดี North Sea Continental Shelf Case 1969 ซึ่งอ้างถึงหลักความยุติธรรมตามสัดส่วน (Justice distribution) แต่ศาลเห็นว่าเรื่องไหล่ทวีปเป็นเรื่องของลักษณะการทอดยาวโดยธรรมชาติ (Natural prolongation) ของชายฝั่งที่ทอดยาวลงสู่ใต้ท้องทะเล ดังนั้น สิทธิของรัฐชายฝั่งเหนือบริเวณไหล่ทวีปจึงเป็นสิทธิที่ติดมากับสภาพข้อเท็จจริงทางธรรมชาตินั้น โดยเป็นสิทธิที่มีมาอยู่ก่อนในลักษณะของ ipso facto ab-initio ดังนั้นมาตรา 77 อนุ 3 แห่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล จึงบัญญัติว่า

“สิทธิของรัฐชายฝั่งเหนือไหล่ทวีปย่อมเป็นสิทธิที่มีได้ขึ้นอยู่กับสิทธิครองอย่างมีประสิทธิภาพหรืออย่างสมมติ และมีได้ขึ้นอยู่กับประกาศอ้างสิทธิใด ๆ อาศัยเหตุผลดังกล่าว ศาลก็ได้ตัดสินคดี North Sea Continental Shelf ว่าเรื่องของไหล่ทวีปไม่ใช่เรื่องการแบ่งเขตแดน (partition) แต่เป็นเรื่องของการกำหนดเขตแดน (delimitation) โดยเหตุนี้ข้ออ้างของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันในเรื่องหลักความยุติธรรมตามสัดส่วนจึงฟังไม่ขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ศาลก็ได้ตัดสินคดีโดยอาศัยหลักความยุติธรรม (Equity) โดยให้ความไปทำข้อตกลงกันใหม่โดยให้คำนึงถึงความยุติธรรม ซึ่งศาลได้เน้นในคดีนี้ และเป็นผลให้เยอรมันได้ผลประโยชน์บางส่วนจากการขุดเจาะน้ำมันในทะเลเหนือ

ใน ค.ศ. 1984 (พ.ศ. 2527) ได้มีคดีข้อพิพาทพรมแดนทางทะเลระหว่างสหรัฐอเมริกา กับแคนาดา (Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada United States of America, Judgment of 12 October 1984) ซึ่งเป็นคดีแรกที่คู่ความในคดีร้องขอให้องค์การของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ กำหนดเส้นพรมแดนทางทะเลร่วมกันสำหรับเขตทะเลนอกเขตระหว่างสองประเทศนี้ก็ตาม แต่ปัญหาการกำหนดพรมแดนทางทะเลนั้นก็นับว่ามีมานานแล้วนับตั้งแต่คดี *Grisbadana* ในช่วงศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาทางเทคนิค ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเขตแดนระหว่างประเทศ คือ การกำหนดการปฏิบัติต่อทะเลอาณาเขต ความจริงเรื่องนั้นว่าเป็นปัญหาที่กว้างขวางและลึกซึ้งในเนื้อหาสาระ เพราะการกำหนดพรมแดนทางทะเลจะต้องอาศัยเทคนิคและกฎหมายผสมผสานกันอย่างมาก และย่อมไม่สามารถอ้างการครอบครองอย่างมีประสิทธิภาพ (Effectivity) มาอ้างได้หรืออ้างประวัติศาสตร์ก็เป็นเรื่องยากที่จะนำมาอ้างเป็นข้อยุติได้ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ต่างไปจากกรณีการกำหนดพรมแดนทางบก ดังนั้นเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในการตัดสินปัญหาข้อพิพาทนั้น หากยกประเด็นทางการเมืองและสังคมจิตวิทยาแล้ว ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะเป็นเรื่องที่สำคัญในการตัดสินเกี่ยวกับปัญหาเส้นเขตแดน ยังมีเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงเท่าไรก็ยิ่งเพิ่มความยากลำบากในการเจรจาตกลงกันเท่านั้น ความยุ่งยากเช่นดังกล่าวนี้ยังคงมีอยู่ต่อไป และคงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเหตุนี้ในการกำหนดเขตแดนทางทะเลนั้น จึงมีเทคนิคกฎหมายอยู่หลายประการ ซึ่งอาจจำแนกออกได้เป็นลักษณะใหญ่ ๆ ได้ 3 ประการ คือ

1. การกำหนดเขตแดนทางทะเล โดยการทำข้อตกลงเพื่อให้เกิดผลยุติธรรมแก่คู่กรณี
2. เมื่อไม่สามารถตกลงกันได้ ก็ให้ใช้เส้นมัธยษ (Median Line) หรือเส้นมัธยษฐาน (Equidistant) แล้วแต่กรณี สำหรับการกำหนดทะเลอาณาเขตระหว่างรัฐที่มีชายฝั่งประชิดกันหรือชายฝั่งหันหน้าเข้าหากัน
3. ใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีตามหมวด 15 ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982

การที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ไม่บัญญัติถึงเส้นมัธยะหรือเส้นมัธยะฐานอีกเลยยกเว้นในมาตรา 15 ซึ่งเป็นการกำหนดเขตทะเลของทะเลอาณาเขตระหว่างรัฐที่มีชายฝั่งประชิดติดกัน หรือรัฐที่มีชายฝั่งหันหน้าเข้าหากัน ก็เนื่องจากการใช้เส้นมัธยะหรือเส้นมัธยะฐานแล้วแต่กรณี อาจก่อให้เกิดผลเบี่ยงเบนหรือบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้มาก หากสภาพของชายฝั่งมีลักษณะเว้าแหว่ง หรือยื่นออกไปในทะเล หรือมีเกาะอยู่ในบริเวณที่จะลากเส้นมัธยะหรือมัธยะฐานนั้นด้วย ก็จะมีผลต่อการกำหนดจุดควบคุม เพื่อการลากเส้นดังกล่าว และทำให้เกิดผลเบี่ยงเบนหรือบิดเบือนดังกล่าวได้อย่างมาก

3. พรมแดนทางอากาศ/เขตอิสระทางอากาศ (Air Space Boundaries; Freedom of the Skies)

เมื่อมีการกำหนดให้ทะเลหลวงเป็นน่านน้ำของสาธารณชนก็ย่อมต้องมีการพิจารณาถึงเขตอิสระทางอากาศด้วย ปกติอำนาจอธิปไตยของรัฐใด ย่อมหมายถึงขอบเขตของการใช้อำนาจอธิปไตยสามมิติ กล่าวคือ บนพื้นโลก ใต้เปลือกโลก และห้วงอากาศ แต่ในห้วงอากาศนั้นจะมีการกำหนดอำนาจอธิปไตย มีระยะทางเท่าไร เช่นประมาณ 10 ไมล์หรือจะมีพรมแดนทางอากาศในเมฆชั้น Stratosphere ซึ่งมีอำนาจอธิปไตยในอากาศของรัฐ Cooper เป็นผู้ชำนาญด้านกฎหมายอวกาศ ได้เขียนหนังสือ The Problem of Definition of Airspace ไว้ในปี พ.ศ. 2494 เขาสรุปว่า ถ้าหากไม่สามารถจะกำหนดลงไปได้ว่าห้วงอวกาศมีขอบเขตเพียงใดแล้ว จะเป็นการยากแก่การที่จะทราบเขตควบคุมอำนาจอันแท้จริงของแต่ละรัฐมีอยู่เพียงใด คูเปอร์ได้แบ่งส่วนที่อยู่เหนือผิวโลกออกเป็น 2 ส่วนดังนี้คือ

ก. ห้วงอวกาศอาณาเขต (Territorial Space) ได้แก่พื้นที่เหนือผิวโลก ซึ่งอากาศยานสามารถทำการบินได้ไปถึงจุดสูงสุดของอวกาศ และส่วนที่ควรเป็นที่อยู่ในอำนาจอธิปไตยของรัฐที่อยู่เบื้องล่าง

ข. ห้วงอวกาศภายนอก (Outer Space) ได้แก่ส่วนหนึ่งของห้วงอวกาศอันเป็นที่ซึ่งดาวเทียมสามารถโคจรรอบโลกได้

อำนาจในห้วงอวกาศเหนืออาณาเขต

ปัญหาเรื่องอธิปไตยของรัฐในอวกาศเหนืออาณาเขต ได้มีผู้วิเคราะห์วิพากษ์กันมากมาย จนกระทั่งถึงปัจจุบัน สามารถสรุปได้ 4 ประการ กล่าวคือ

1. เขตอำนาจในอวกาศเหนืออาณาเขตแต่เดิมนั้น เป็นความเห็นดั้งเดิมสืบเนื่องมาจากก่อนสมัยมีอากาศยานว่า เขตอำนาจในอวกาศมีเสรีภาพเต็มที่เช่นเดียวกับเสรีภาพในทะเลหลวง (Fenwick)

2. เป็นความคิดใหม่ที่ว่า รัฐบาลอ้างสิทธิในอาณาเขตเฉพาะอากาศที่อยู่เหนือพื้นดินขึ้นไปเพียงความสูงระยะหนึ่งเท่านั้น เช่น 1,000 ฟุต เหนือแผ่นดินขึ้นไปเป็นเขตหวงอวกาศซึ่งอยู่ในอาณาเขตอธิปไตยของรัฐ นอกนั้นเป็นเขตหวงอวกาศภายนอก ตอนที่สูงพ้นเขตอำนาจอธิปไตยของรัฐนั้นไปก็เปรียบเช่นเดียวกับนอกเขตทะเลชายฝั่ง (marginal sea) ซึ่งจะต้องเปิดเป็นกลางให้ทุกรัฐมีเสรีภาพ (อัมพพ จันทรวิจิต 2504:805)

3. มีนักวิทยาศาสตร์บางคนว่าที่ว่างเปล่าเหนืออาณาเขตควรรักษาไว้เขตอำนาจทั้งหมด แต่ต้องอยู่ในภาวะจำยอมในการใช้สิทธิผ่านโดยสุจริตเพื่อประโยชน์แก่รัฐอื่น (สุพาศิต มั่นสุข 2525:35)

4. เป็นความเห็นที่ว่า รัฐมีอำนาจอธิปไตยในอวกาศโดยไม่มีจำกัดตามหลักกฎหมาย "Common Law" ที่ว่าเจ้าของที่ดินเป็นเจ้าของอวกาศเหนือพื้นดินสูงขึ้นไปไม่มีที่สิ้นสุด "Cujus est solum ejus est usque ad coelum" (อ้างแล้ว:35)

ในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง รัฐผู้เป็นฝ่ายร่วมสงครามและรัฐเป็นกลางได้ขอสิทธิครอบครองเหนืออาณาเขตจนเป็นประเพณีในกฎหมายระหว่างประเทศว่า ได้ถือหลักอธิปไตยเหนือดินแดนโดยไม่มีจำกัดคงมีปัญหารื่องสิทธิผ่านโดยสุจริตว่าจะต้องถือเป็นสิทธิเหนือดินต้องทำสนธิสัญญา (Fenwick 1967:484) ต่อมาเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 1919 ได้มีการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการเดินอากาศ (The Aerial Navigation on International Flying Convention) ที่กรุงปารีส โดยการบริหารของอธิปไตยเหนือแผ่นดินโดยไม่มีจำกัด รวมทั้งเหนือน่านน้ำอาณาเขตด้วย ในขณะที่เดียวกันรัฐต้องยินยอมให้เครื่องบินที่มีเสรีภาพในการเดินทางผ่านโดยสุจริตเหนือดินแดนและน่านน้ำอาณาเขตในเวลาสงบ

ต่อมาได้มีการประชุมการบินพลเรือนที่นครชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการประชุมเรื่องการบิน (Chicago Civil Aviation Conferenced) ที่ประชุมได้ยึดถือหลักว่ารัฐมีอำนาจอธิปไตยโดยเฉพาะและสมบูรณ์ในพื้นอากาศ อนุสัญญาว่าด้วยการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (Conventional on International Civil Aviation) ฉบับที่ทำขึ้นที่นครชิคาโก มีข้อความบัญญัติไว้ 2 ประการ คือ (1) บรรดารัฐผู้ทำสัญญาขอมรับนับถือว่าทุกรัฐมีอธิปไตย โดยเฉพาะและสมบูรณ์เหนือหวงอวกาศและ (2) เพื่อความมั่งคั่งประสงคณ์แห่งอนุสัญญานี้อาณาเขตของรัฐหนึ่งให้หมายความว่าเป็นดินและทะเลในอาณาเขตที่ติดต่อกับพื้นดินนั้น ซึ่งอยู่ภายในอธิปไตยอธิปไตยหรืออาณาเขตของรัฐนั้น อย่างไรก็ตามที่ประชุมในครั้งนั้นได้ตกลงเรื่องสำคัญ 2 เรื่อง คือ การขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (International Transit Agreement) ส่วนสิทธิในการผ่านโดยสุจริต (Innocent Passage) ดังตัวอย่างเช่น ในวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2501 เครื่องบินของกษัตริย์ฮัสเซนแห่งจอร์แดนออกจากท่าอากาศยานเมืองอัมมันบินผ่านดินแดนของสาธารณรัฐอียิปต์ เครื่องบินไอพ่นของอียิปต์บังคับให้เครื่องบินของกษัตริย์ฮัสเซนจอดลงในพรมแดนจอร์แดน โดยอ้าง

ว่ากษัตริย์สเปนบุกกรุกเข้าไปในดินแดนอีธิโอเปียได้บอกกล่าวขออนุญาตก่อน

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2501 รัฐบาลสหภาพรัสเซียได้ประกาศว่า "ไม่มีรัฐใดที่จะมีสิทธิในห้วงอากาศ ไม่ว่าจะโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยการบริหารและโดยอำนาจตุลาการ" และต่อมาได้ประกาศเพิ่มเติมอีกว่า "เป็นการยากที่จะหวังให้รัฐบาลมีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกันในแง่การแสวงหาความรู้ก้าวหน้า การติดต่อสื่อสารและคมนาคมไม่เพียงแต่ทางอากาศเท่านั้น แต่ยังรวมถึงในห้วงอากาศอีกด้วย" ปัจจุบันนี้ประเทศทั้งหลายได้ตกลงกันว่ากรณีที่เครื่องบินของประเทศหนึ่งประเทศใดจะบินเหนือดินแดนใด จะต้องได้รับอนุญาตเป็นทางการจากเจ้าของประเทศนั้นก่อน ในด้านการบินพลเรือนที่มีจุดประสงค์เพื่อการพาณิชย์ การคมนาคม การขนส่ง มักจะมีข้อตกลงกันเป็นพิเศษ เพราะเจ้าของประเทศหวังผลทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ โดยพยายามให้มีการบินพลเรือนปฏิบัติการอยู่ในประเทศของตนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคนิควิทยาการในปัจจุบัน ช่อมส่งผลไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านอากาศด้วย มีคำใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้อยู่หลายคำที่มีความสำคัญ ดังเช่น

ช่องอากาศ (Lanes) หมายถึงเขตอากาศที่รัฐหนึ่งกำหนดให้เครื่องบินของรัฐอื่น ๆ บินผ่านเข้าไป เช่น อาจกำหนดเขตการบินระยะเวลาใด เวลาหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์หรือเพื่อความปลอดภัยของรัฐเจ้าของเขตอากาศ

ฉนวนอากาศ (Air Lift) หมายถึงเส้นทางการบินที่ฝ่ายเยอรมันตะวันออก กำหนดให้เครื่องบินของต่างชาติบินผ่านเขตแดนเยอรมันตะวันออก เข้าสู่กรุงเบอร์ลิน ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ปัญหาฉนวนอากาศ ก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างฝ่ายประชาธิปไตยกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันตก เพราะคอมมิวนิสต์ต้องการตัดเส้นทางลำเลียงและขนส่งไปยังเขตเบอร์ลิน ทั้งนี้เพื่อจะเข้ายึดครองกรุงเบอร์ลินทั้งหมด ปัจจุบันได้ยกเลิกแล้ว เมื่อประเทศเยอรมันทั้งสองฝ่ายได้รวมเป็นประเทศเดียวกัน

ดาวเทียม (Earth Satellites) ดาวเทียมซึ่งนับว่าเป็นบริวารของโลกอย่างหนึ่งซึ่งฝ่ายประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส และฝ่ายคอมมิวนิสต์ เช่น สหภาพรัสเซีย และจีนคอมมิวนิสต์ ได้ส่งดาวเทียมขึ้นไปโคจรอยู่ในห้วงอากาศ มีระยะทางห่างจากโลกตั้งแต่ 50 ไมล์ หลายร้อยไมล์ จะโคจรไปรอบ ๆ โลกโดยสามารถล่วงละเมิดอำนาจอธิปไตยเหนือน่านฟ้าของรัฐใด ๆ ก็ได้ ซึ่งโดยปกติอากาศนทุกชนิดย่อมไม่มีสิทธิล่วงล้ำเข้าไป แต่สำหรับกรณีดาวเทียม ยังไม่มีประเทศใดประท้วง เพราะดาวเทียมสามารถทำการถ่ายภาพภูมิประเทศทรัพยากรธรรมชาติและการเคลื่อนไหวทางการเมืองหรืออีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่า ดาวเทียมทำหน้าที่สืบราชการลับ หรือจารกรรมได้อย่างดี รวมทั้งด้านอวกาศวิทยา ปัจจุบันดาวเทียมมีประมาณ 101 ดวง ซึ่งมีหน้าที่ในด้านต่าง ๆ

ประเทศไทยได้ส่งดาวเทียมชื่อ "ไทยคม" ทำหน้าที่ด้านคมนาคมสื่อสาร เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2536

อำนาจอธิปไตยในห้วงอวกาศภายนอก

Westlak ได้แสดงความเห็นเมื่อ พ.ศ. 2452 ว่า จะนำทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยในทะเลหลวงมาใช้บังคับในเรื่องห้วงอวกาศภายนอกไม่ได้ เพราะการขึ้นไปในอวกาศยิ่งสูงเท่าใดอันตรายหรือความเสียหายในการตกลงมายังพื้นโลกก็ยิ่งมากขึ้น จนถึง พ.ศ. 2487 ซึ่งได้มีอนุสัญญาว่าด้วยการบินพลเรือนระหว่างประเทศที่ชิคาโก โดยมีความเห็นดังนี้ กล่าวคือ ทฤษฎีว่าด้วยรัฐมีอธิปไตยเหนืออวกาศในอาณาเขตนั้น ตามความเป็นจริงมีความสูงเพียงใด เรื่องนี้ยังไม่มีการเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศวางไว้ตายตัว จึงต้องตีความจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะให้คำตอบเป็นแนวได้ว่าขอบเขตของการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐสูงขึ้นจากพื้นดินเท่ากับระดับที่รัฐเจ้าของดินแดนมีอำนาจควบคุมตามหลักประสิทธิภาพในการควบคุม คือความสามารถขัดขวางการจะละเมิดได้ (สุเทพ อรรถการ 2516: 101) ดังนั้นอาศัยเหตุการณ์เครื่องบิน 2 และเครื่องบินอาร์บี - 47 ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งถูกสหภาพโซเวียตยิงตกเป็นเครื่องประกอบในการวิเคราะห์ดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม การอ้างอธิปไตยในห้วงอวกาศภายนอกจะเป็นสิ่งผิดปกติ เพราะโลกมนุษย์นี้หมุนรอบตัวเองและหมุนรอบดวงอาทิตย์ ฉะนั้นแต่ละรัฐก็ควรจะมีสิทธิครอบครองพื้นที่อวกาศที่เปลี่ยนแปลงนั้น แม้ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดาวต่าง ๆ ก็อาจอยู่ในความครอบครองของรัฐใดรัฐหนึ่ง เมื่อโลกโคจรไปอยู่ ณ ตำแหน่งนั้น ๆ ถ้าเป็นอย่างนี้ตามทฤษฎีจะเห็นว่า จะมีการเปลี่ยนสิทธิการครอบครองไปเรื่อย ๆ ฉะนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดโดยการทำความตกลงเกี่ยวกับอธิปไตยในห้วงอวกาศอาณาเขตและห้วงอวกาศภายนอก โดยถือเอาระยะที่มีอากาศหนาแน่นพบนองเครื่องบินธรรมดาที่ต้องอาศัยความเสถียรของบรรยากาศบินไปได้ในเขตห้วงอวกาศ

ดังนั้นบรรดาจรวดและดาวเทียมของชาติต่าง ๆ ขึ้นไปโคจรผ่านอาณาเขตประเทศอื่น ๆ โดยไม่มีข้อกั๊กกั้งใดแต่อย่าง ซึ่งอาจลงความเห็นได้ว่าในทางปฏิบัตินั้นย่อมรับรองว่าพื้นที่ห้วงอวกาศภายนอกเป็นที่เสรี ซึ่งนานาชาติมีสิทธิเท่าเทียมกัน ภายใต้เงื่อนไขแห่งกฎหรือความตกลงระหว่างประเทศที่ยอมรับจรวด ดาวเทียม หรือยานแปลกปลอมทุกชนิดผ่านได้ โดยมีความมุ่งหมายในประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์และเพื่อสันติภาพเท่านั้น แต่จะใช้พื้นที่ห้วงอวกาศภายนอกเป็นที่โคจรหรือสะสมศาสตราวุธไม่ได้

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ประเทศทั้งหลายได้มีการตกลงกันว่า การที่เครื่องบินของประเทศใดประเทศหนึ่งจะบินไปเหนือดินแดนใด จะต้องได้รับอนุญาตเป็นทางการจากเจ้าของประเทศก่อน ในด้านการบินพลเรือนที่มีจุดประสงค์เพื่อการพาณิชย์ การคมนาคมขนส่ง มักจะมีข้อตกลงกันเป็น

พิเศษ เพราะเจ้าของประเทศหวังผลทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญและพยายามที่จะให้มีการบินพลเรือนปฏิบัติการอยู่ในประเทศของตนให้มากที่สุด เนื่องจากการบินพลเรือนได้พัฒนาก้าวไปไกล และจากความจำเป็นที่รัฐจะต้องติดต่อกันและผลประโยชน์ทางการค้าร่วมกัน จึงทำให้เกิดการวางหลักเสรีภาพ 5 ประการ (Michel Virally 1983:161) ทางการบินพาณิชย์ อันได้แก่

1. การบินผ่านโดยไม่แวะจอด
2. การแวะจอดด้วยเหตุผลทางด้านเทคนิค
3. สิทธิในการรับผู้โดยสาร การส่งสิ่งของหรือจดหมายที่มาจากรัฐของตน
4. สิทธิในการส่งผู้โดยสาร การส่งสิ่งของจดหมายเพื่อไปยังรัฐของตน
5. สิทธิในการรับหรือส่งผู้โดยสาร สิ่งของหรือจดหมายที่มาจาก หรือเพื่อไปยังรัฐที่สาม

แต่เสรีภาพดังกล่าวนี้จะมีได้ก็โดยอาศัยการทำข้อตกลงทั้งสองระหว่างรัฐต่าง ๆ โดยเหตุที่เราอาจกล่าวได้ว่าเสรีภาพในการบินผ่านจึงมีเพียงแต่เหนือพื้นน้ำทางทะเลต่าง ๆ เท่านั้น มิใช่มีอยู่เหนือดินแดนที่เป็นพื้นดินของรัฐนั้น

ปัญหาข้อพิพาทพรมแดนทางอากาศ

ปัญหาข้อพิพาทพรมแดนทางอากาศนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

- 1) ปัญหาความร่วมมือระหว่างประเทศในการใช้ประโยชน์จากพื้นอวกาศ ซึ่งมีลักษณะเป็นทรัพย์สินสมบัติร่วมกันของมนุษยชาติ (Common heritage mankind) ไม่มีใครจับจองเป็นเจ้าของได้ ปัญหาที่กล่าวนี้ได้แก่ ปัญหาการใช้ดาวเทียมหรือสถานีอวกาศ เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารคมนาคม รัฐบาลรัฐอาจอ้างได้ว่า การที่มีดาวเทียมอยู่เหนือดินแดนของตนอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากดาวเทียมนั้นโคจรรอบโลกในอัตราความเร็วเดียวกับที่โลกโคจรรอบตัวเอง ทำให้รัฐนั้นเสียอำนาจอธิปไตยไปบางส่วนไปนั้น ก็นับว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่น่าขบคิด เพราะปัญหาเช่นนี้อาจนำไปสู่ข้อพิพาทพรมแดนทางอวกาศได้
- 2) ปัญหาอันเกิดจากการเข้ามาในดินแดนของรัฐโดยทางอากาศและการปกป้องพื้นอากาศของรัฐนั้น ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความเป็นเอกราชของรัฐต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากอำนาจอธิปไตยของรัฐย่อมรวมถึงอำนาจอธิปไตยเหนือพื้นอากาศที่อยู่เหนือพื้นดิน และพื้นทะเลอาณาเขตของรัฐนั้นด้วย แต่ทั้งนี้การบินผ่านย่อมไม่อาจนำไปเปรียบเทียบกับการใช้สิทธิผ่านโดยสุจริต (innocent passage) ในกรณีของการเดินเรือตามกฎหมายทะเลได้ ฉะนั้นการบินผ่านจึงต้องได้รับความยินยอมหรือการอนุญาตจากรัฐนั้น ๆ เสียก่อน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคงปลอดภัยของรัฐเป็นสำคัญ หลักการนี้เป็นที่ยอมรับมาตั้งแต่อนุสัญญากรุงปารีส ค.ศ. 1919 และต่อมาในอนุสัญญาชิคาโก ค.ศ. 1944

ปัญหาการกำหนดเขตพรมแดนทางอากาศเป็นปัญหาทางกฎหมายที่ยังไม่มีข้อยุติ และคงจะเป็นการยากมิใช่ส่วนที่จะหาข้อยุติอันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปได้ ในทางเทคนิควิทยาศาสตร์เอง ก็เป็นการยากที่จะบอกได้ว่าเส้นเขตใดจะเป็นเส้นที่ตัดช่องระหว่างอากาศกับอวกาศ และโดยเหตุนี้การกำหนดพรมแดนทางอากาศจึงไม่มีคดีตัวอย่างเกิดขึ้น อย่างไรก็ตามก็ตีกรณีการยิงเครื่องบินโดยสารโบอิง 747 ของสายการบินดังกล่าวได้ล่วงละเมิดผ่านเข้าของเกาะ Sakhalin ของรัสเซียและทำการจารกรรมนั้น ปรากฏว่ามีคนตายทั้งลำในทันทีและเครื่องบินโดยสารตกทำลาย แต่ก็มิได้มีการฟ้องร้องคดีขึ้นสู่ศาลระหว่างประเทศแต่อย่างใด คงมีการสอบสวนข้อเท็จจริงจากองค์การบินพลเรือนระหว่างประเทศและการโต้แย้งและปฏิเสธไม่ยอมรับผิดของรัสเซียในชั้นแรก และเมื่อผลการสอบสวนปรากฏชัดเจนขึ้น รัสเซีย จึงยอมรับว่าได้ยิงเครื่องบินโดยสารดังกล่าวตกจริง จริงอยู่ในกรณีนี้เป็นปัญหาในเรื่องความรับผิดชอบของรัฐแต่ก็เป็นปัญหาที่คาบเกี่ยวกับพรมแดนทางอากาศของรัฐอย่างไม่น้อย รวมทั้งการใช้สิทธิป้องกันที่เกินสมควรแก่เหตุ

ในเรื่องอำนาจศาลในห้วงอวกาศ ได้มีมติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่ 18 ในปี พ.ศ. 2505 ได้ยอมรับว่ารัฐที่เป็นเจ้าของอากาศยานและบุคคลที่อยู่ในอากาศยานนั้น ในขณะที่อยู่ในห้วงอวกาศที่ออกไปในห้วงอวกาศภายนอก มีอำนาจเหนืออากาศยานและบุคคลที่อยู่ในอากาศยานนั้น ในขณะที่อยู่ในห้วงอวกาศภายนอก (Max Sorensen 1968:358)

ในปี พ.ศ. 2515 มีประเทศภาคี 64 ประเทศ ได้ลงนามรับรองสนธิสัญญา "The Outer Space Treaty : Treaty on Principle Governing the Activities of States in Exploration and Use of Outer Space Including the Moon and Other Celestial Body, 1967" ซึ่งสนธิสัญญานี้เป็นรากฐานของกฎหมายอวกาศทั้งหลาย

พรมแดนที่ถือว่ามีลักษณะดีที่สุด

พรมแดนที่ถือว่ามีลักษณะดีที่สุด แบ่งออกได้ 2 ประการ

ก. ในอดีต พรมแดนที่ถือว่ามีลักษณะดีที่สุดของรัฐนั้นต้องมีลักษณะเป็นจุดยุทธศาสตร์ คือ มีลักษณะเป็นป้อมปราการที่สามารถป้องกันการรุกรานได้เป็นอย่างดีโดยอาศัยธรรมชาติ เช่น พรมแดนที่มีลักษณะเป็นทิวเขาสูงหรือเป็นแม่น้ำกว้าง และในขณะเดียวกันพรมแดนที่ดียอมเป็นอุปสรรคต่อผู้อื่นเข้าโจมตีได้ยาก พล.โตได้ให้แนวความคิดไว้ในหนังสือ "กฎหมาย" ว่าพรมแดนของรัฐที่ดีที่สุด คือ พรมแดนที่อยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดิน ยิ่งห่างจากฝั่งทะเลเข้าไปเท่าไร ย่อมปลอดภัยจากการโจมตีทางเรือเท่านั้น และรัฐต้องสร้างกำลังทางบกอย่างแข็งขันในการป้องกันประเทศ ส่วนอริสโตเติล กล่าวว่า รัฐที่ดีต้องตั้งอยู่ในชัยภูมิที่เหมาะสมต่อการป้องกันประเทศ และรัฐจะต้องมีทางออกทะเล เพื่อผลประโยชน์

ทางการค้าและต้องเสริมสร้างกำลังทัพเรือให้แข็งแกร่งเท่ากับทางบก ทางบกที่ปราศจากพรมแดน
ธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำก็ให้สร้างกำแพงล้อมรอบเพื่อป้องกันข้าศึกในยามสงคราม และในยาม
สงบก็เป็นเครื่องล่อเสริมเกียรติภูมิของรัสนั้น ๆ การสร้างกำแพงเมืองจีนซึ่งยาวถึง 15,000 ไมล์
กั้นภาคเหนือของประเทศจีน ย่อมนับว่าเป็นพรมแดนที่ชัดเจนและมั่นคง

ข. พรมแดนในปัจจุบัน ที่มีลักษณะที่ดีที่สุด ก็คือ พรมแดนของรัฐที่กำหนดขึ้นตามแนวความ
เป็นชาติ กล่าวคือ พรมแดนของรัฐต้องสอดคล้องกับชาติ ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งจะผลทำให้ไม่มีชน
กลุ่มน้อยหลายกลุ่มปะปนกันในรัฐใดรัฐหนึ่งมากเกินไป ดังเช่นรัฐในสมัยประวัติศาสตร์ คือ สวิตเซอร์-
แลนด์ ประกอบด้วยประชากรชาติสวิส เยอรมันนี และฝรั่งเศส เป็นต้น ดังนั้นรัฐที่ล้อมประกอบด้วย
ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อชาติ และศาสนา วัฒนธรรมเดียวกัน (Homogenous State) นอกจากนี้
พรมแดนที่มีลักษณะดี ในปัจจุบันต้องเป็นพรมแดนที่คลุมเอาอาณาเขตที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ
ซึ่งมีผลสำคัญยิ่งแก่เศรษฐกิจประเทศ เช่น ป่าไม้ แหล่งถ่านหิน เหล็ก น้ำมัน หรือทรัพยากรมีค่าอื่น ๆ
เป็นต้น

พรมแดนอุดมการณ์ทางการเมือง (Ideological Boundary)

เนื่องจากพรมแดนเป็นสิ่งที่มนุษย์เรากำหนดขึ้นโดยอาศัยหลักการต่าง ๆ เป็นเครื่อง
กำหนดกฎเกณฑ์ ดังนั้น การกำหนดพรมแดนลงบนพื้นที่จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ นานาประการ ปัจจุบันนี้เนื่อง-
จากการที่มนุษย์มีความโน้มเอียงในการพึ่งพาอาศัยกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง ฉะนั้น
พรมแดนบนพื้นที่ทางการเมือง จึงลดความสำคัญไปทั้งสองด้าน กล่าวคือ ความสำคัญของการดำรงชีพ
ที่ทางการเมืองของมนุษย์ และความขัดแย้งระหว่างกันหรือระหว่างรัฐประเทศ แต่ในปัจจุบันนี้มนุษย์ถูก
แบ่งออกจากกันด้วย "พรมแดนอุดมการณ์ทางการเมือง" ดังเช่น Ladis Kristol ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแนว
ความคิดใหม่ ๆ ของมวลมนุษย์ก็คือ การมองเห็นคุณค่าของอุดมการณ์ชนิดใหม่และความจงรักภักดีแบบ-
ใหม่ ซึ่งทำให้เห็นความสำคัญของพรมแดนของรัฐลดลงไปอย่างสิ้นเชิง เขาเห็นว่า "ชนชั้นกรรมาชีพ
ย่อมไม่มีบ้านเกิดเมืองนอน (ปิตุภูมิ)" และ "ชนชั้นกรรมาชีพของทุกประเทศจะต้องมีความสามัคคีกัน"
คำกล่าวนี้เป็นที่รู้จักกันดี โดยทั่วไป แต่มีความหมายสับสน เพราะได้มีการพยายามรุกราน หรือแสวงหา
เพื่อนในดินแดนของศัตรู และศัตรูมักจะถูกค้นพบในบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง

แนวความคิดนี้แสดงให้เห็นว่า พรมแดนของรัฐเอกราชแต่ละรัฐจะลดความสำคัญลง แต่
จะกลายเป็นพรมแดนอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งรวมกลุ่มเป็นค่ายหรือภูมิภาคต่าง ๆ ขึ้น เป็นการแบ่ง
แยกมนุษย์ เชื้อชาติ ศาสนา เดียวกันออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ แล้วแต่ว่าผู้ใดกลุ่มใดจะเลื่อมใสหรือเชื่อถือ
ในอุดมการณ์ใด เช่น พรมแดนอุดมการณ์ของสมาชิกกลุ่มตลาดร่วมยุโรป (European Common market)
หรือกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

โดยสรุป พรหมแดนอุดมการณ์ ทางการเมือง มีลักษณะดังนี้คือ

1. เป็นดินแดนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดินแดนหรือเนื้อที่ทางการเมืองของแต่ละรัฐประเทศ แต่จะเป็นพรหมแดนที่มีอาณาเขตและขนาดเท่าที่รัฐประเทศต่าง ๆ จะมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน
2. เป็นดินแดนที่ไม่ยึดถือหลักวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา เชื้อชาติ และสัญชาติ
3. เป็นพรหมแดนที่ไม่เกี่ยวกับดินแดนโดยตรง แต่เป็นพรหมแดนที่เกี่ยวกับความรู้สึกและจิตใจที่จะรวมเป็นพวกพ้องเดียวกัน

สรุป

แนวพรหมแดนเป็นสิ่งกำหนดอาณาเขตของประเทศ ซึ่งแสดงว่าประเทศนั้นมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนและอาณาเขตประเทศ มีสิทธิใช้อำนาจทางกำลังทหารและกฎหมายเหนือบริเวณนั้น พรหมแดนของประเทศต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นนั้น อาจกำหนดจากการตกลงเป็นส่วนใหญ่ การตกลงอาจกระทำอย่างฉันทมิตรในประวัติศาสตร์ หรือตกลงโดยทำเป็นรูปสันติสัญญาสันติภาพหลังสงครามก็ตาม การตกลงโดยวิธีต่าง ๆ นั้น ส่วนมากปรากฏว่าเป็นการยืนยันพรหมแดนเดิมของรัฐเป็นส่วนใหญ่ และกำหนดพรหมแดนของรัฐที่มีกำเนิดขึ้นใหม่ เป็นต้น

เมื่อมีการกำหนดพรหมแดนขึ้นแล้ว จะต้องมีการปักปันพรหมแดนให้แน่นอน เพื่อให้แนวพรหมแดนมีความมั่นคง และไม่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากภูมิประเทศแวดล้อม หรือโดยกระบวนการอื่นใด เมื่อมีการปักปันพรหมแดนและกำหนดหลักแน่นอนแล้วย่อมมีการตั้งถิ่นฐานประชากร และมีการขยายตัวของแหล่งอุตสาหกรรมขึ้น อย่างไรก็ตาม ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง การกำหนดแนวพรหมแดนของประเทศ มักจะหลีกเลี่ยงการแบ่งประชากรกลุ่มเดียวกันออกจากกันหรือแบ่งชุมชนที่มีวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์เดียวกันออกไปอยู่คนละส่วนของประเทศ นอกจากนี้ในการกำหนดแนวพรหมแดนยังต้องคำนึงถึงความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ และทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละประเทศด้วย